

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
STRATEJİ GELİŞTİRME KURULU BAŞKANLIĞI
BAYBURT TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ

Musa KÜÇÜKKURT
Vali

Süleyman YILDIRIM
Vali Yardımcısı

Ünal KOÇAK
İl Müdürü

Mustafa DEMİRBAŐ
İl Müdür Yardımcısı

Bayburt Tarım Master Plan Hazırlama Ekibi

Muammer FİDAN
Proje ve İst Şb. Md.

Mehmet TOPAKCI
Mühendis

SUNUŞ

Coğrafi konumu,doğal kaynakları ve ekolojisi ile tarımsal üretim açısından Dünyada önemli bir yere sahip olan ülkemiz, iç tüketimi karşılayabilecek ve uluslararası pazara yönelik olarak üretim yapabilecek bir potansiyele sahiptir.

İl Tarım Master Planları hazırlanmasının amacı; tarımsal kaynakların belirlenmesi (toprak,su,ekoloji, iş gücü ve teknik bilgi düzeyi vb.)kısıtların ortaya konulması (üretim tekniği, örgütlenme, yatırım gereksinimi,işgücü ve pazarlama problemleri gibi), tarımsal kaynak ve potansiyelin değerlendirerek tarımda verimliliğin ve çiftçi gelirlerinin artırılması, ürün arzında sürekliliğin sağlanması yanında, tarımın çevre , sanayi, turizm gibi diğer sektörlerle ilişkilerinin belirlenmesi, doğal kaynakların ve çevrenin korunmasıdır.

Tarımsal kalkınma, planların hazırlanması ve bu planların bir disiplin içinde uygulanması ile mümkündür. Master planların hazırlanmasında, kamu kurum kuruluşları ile üniversite, sivil toplum örgütleri ve özel sektör temsilcilerinin katılımları sağlanmıştır. Bu bağlamda, planların yerel olarak hazırlanması anlamına da gelen “ İl Tarım Master Planları “ ile , tarımsal ve kırsal kesimi sadece talep eden değil, aynı zamanda planlayan ve yetki kullanan konuma getirmek hedeflenmiştir.

Yapılacak planlarla; bir yandan sınırlı kaynakların daha etkin ve verimli kullanılması sağlanırken, diğer yandan da yöre insanının gerçek sorunlarına yönelik çözümler daha kısa sürede üretilebilecektir.

Bölge halkının refah düzeyini artırmaya yönelik olarak hazırlanan ve bölgenin gerçek ihtiyaçları ile bunların çözüm yollarının ortaya konulmaya çalıştığı bu değerli dokümanın kamu ve özel sektör girişimcilerine yol gösterici ve faydalı olmasını temenni ediyorum.

Mehmet Mehdi EKER
Tarım ve Köyişleri Bakanı

SUNUŞ

İnsanlığın en eski uğraşlarından birisi olan Tarım; beslenmek ve giyinmek gibi nedenlerle bu gün içinde stratejik bir sektör olma özelliğini sürdürmektedir. Gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun her ülke kendi ekolojilerinin elverdiği ölçüde tarımsal üretimini devam ettirmek mecburiyetindedir.

Bir taraftan hızla artan dünya nüfusu diğer taraftan yılda 800 ila 1 milyar insanın açlık sınırında olduğu yine 200 milyon çocuğun yetersiz beslenme sorunu yaşadığı ve her sene 12 milyon çocuğun açlıktan öldüğü dünyamızda verimi ve kaliteyi artıracak her türlü teknolojik ve bilimsel gelişmeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Dünyada tarımda gelişmiş ülkeler aynı zamanda sanayileşmiş ve bilgi toplumuna ulaşmış ülkeler olmalarını asla tesadüfle izah edemeyiz. Bu ülkeler tarım toplumundan sanayi ve bilgi toplumuna geçerken, Tarım sektörünü ihmal etmedikleri gibi desteklemişler ve desteklemeye de devam etmektedirler.

Geçit bölgesi ikliminde yer alan İlimiz 1000 metreden başlayıp 2330 metre rakımları arasında Tarım yapılan bir üretim düzenine sahiptir.

Türkiye'nin tahıl ambarı Konya İli ise, Bayburt'unda bölgenin kaliteli kaba ot ihtiyacını karşılayan bir İl olması amacındayız. Bunun içinde nadas + kullanılmayan tarım arazilerinin % 50'sini yem bitkileri ile tarıma kazandırabilirsek bu amacımıza ulaşmış olacağız.

Bu potansiyeli daha da geliştirmek sürdürülebilir bir kırsal kalkınma modeli oluşturmak, tarıma dayalı sanayiye hammadde temin etmek, yine İlimiz tarımının teknolojik ve bilimsel gelişmelerle bütünleşmesi, kaliteli ve rekabet gücü yüksek ürün üretilmesi temel amaçlarımız arasındadır.

İl Müdürlüğümüzce hazırlanacak, Bayburt Valiliği İl Özel İdaresi, İlçe Kaymakamlıkları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile finanse edilecek olan projelerle Bayburt tarımına ve çiftçilerimize önemli katkılar sağlamak amacındayız.

Ünal KOÇAK
İl Müdürü

KISALTMALAR.....	5
TABLolar.....	6
GRAFİKLER.....	9
BÖLÜM 1. GİRİŞ.....	10
BÖLÜM 2. PLANLI KALKINMA VE TARIM	11
2.1. TARIMSAL PLANLAMA SÜRECİ.....	11
2.2. POLİTİKA ÇERÇEVESİ.....	12
2.2.1. Türk Tarım Politikasının Gelişimi	12
2.2.2. Uluslararası Tarım Politikasının Ulusal Tarım Politikalarına Etkileri.....	12
2.2.3. VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Tarım	15
2.3. TARIMSAL KALKINMANIN GEREKLİLİKLERİ	18
2.4. MEVCUT PLAN VE PROGRAMLAR.....	19
2.4.1. Türkiye Hayvancılık Stratejisi Raporu	19
2.4.2. Ulusal Ormancılık Programı	19
2.4.3. Rize- Bayburt- Gümüşhane Kırsal Kalkınma Projesi.....	19
2.4.4. Diğer Projeler.....	20
2.4.4.1. Çayır Mera Yem Bitkileri ve Hayvancılığı Geliştirme Projesi	20
BÖLÜM 3. İLİN ÖZELLİKLERİ	22
3.1. BİYOFİZİKSEL ÖZELLİKLER.....	22
3.1.1. İlin Genel Tanımı.....	22
3.1.2. Agro-Ekolojik alt bölgeler	22
3.1.3. Topografya.....	22
3.1.4. İklim	24
3.1.5. Bitki örtüsü	25
3.1.6. İl Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı	25
3.2. SOSYO – EKONOMİK YAPI	26
3.2.1. Kişi Başına Gelir	28
3.2.2. Eğitim.....	29
3.2.3. Sağlık.....	30
3.2.4. Ulaşım.....	30
3.3.TARIMSAL ÜRETİM SİSTEMİ	30
3.4. TARIMSAL PAZARLAMA SİSTEMİ.....	32
3.4.1. Türkiye ve Bayburt İli Hayvancılık Sektöründe Pazarlama ve Örgütlenme ...	32
3.4.1.1. Bayburt'ta Et ve Et Ürünleri Pazarlaması	32
3.4.1.2. Bayburt 'ta Süt ve Süt Ürünleri Pazarlaması	34
3.4.1.3. Bal	37
3.5. TARIMSAL HİZMETLER	41
3.5.1. Tarıma Hizmet Sağlayan İlgili Kuruluşlar	42
3.5.2. İldeki Girdi Piyasaları	45
BÖLÜM 4. DOĞAL KAYNAK ENVANTERİ	46
4.1.YENİLENEBİLİR KAYNAKLAR	46
4.2. YENİLENEMEYEN KAYNAKLAR.....	48
4.3. TOPRAK YAPISI	49
4.4. SU POTANSİYELİ	50
4.4.1. İçme ve Kullanma Suyu Projeleri	50
4.5. BAYBURT İLİ TARIM ARAZİLERİNİN SULAMA DURUMU	51
4.5.1. Sulama Suyu Projeleri:	52
4.6. ÇAYIR MERA ALANLARININ DAĞILIMI	52
4.7. ÖRMAN VE FUNDALIKLAR.....	53
BÖLÜM 5. TARIMIN PERFORMANSININ GÖZDEN GEÇİRİLMESİ	53

5.1. TARIM SEKTÖRÜNÜN GSYİH'YA KATKISI VE BÜYÜME HIZI:	53
5.2. TARIMSAL ÜRETİM VE VERİMLİLİK	55
5.2.1. Bitkisel Üretim	55
5.2.2. Bitkisel Üretimde Verimlilik	62
5.2.3. Hayvansal üretim ve Hayvan Varlığı	63
5.2.4. Hayvansal Üretimde Verimlilik	71
5.2.5. Kaba Yem Üretimi.....	75
5.3. İLDE YETİŞTİRİLEN ÖNEMLİ ÜRÜNLERİN NET	76
GETİRİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	76
BÖLÜM 6. PROBLEMLER POTANSİYELLER VE KISITLAR	81
6.1. PROBLEMLER VE KISITLAR	81
6.1.1. Sosyo Ekonomik Problemler	81
6.1.2. Üretim Problemleri	81
6.2. POTANSİYELLER.....	88
BÖLÜM 7. AMAÇLAR VE STRATEJİLER.....	91
7.1. AMAÇLARIN BELİRLENMESİ VE UYGUN STRATEJİLERİN	91
GELİŞTİRİLMESİ	91
7.1.1. Amaçlar.....	91
BÖLÜM 8. PROGRAM VE PROJELER.....	95
8.1. AMAÇ VE STRATEJİLER KAPSAMINDA YER ALAN MEVCUT	95
PROJELER	95
8.2. PROGRAMLARIN VE PROJELERİN BELİRLENMESİ	98
8.3. ÖNCELİKLİ PROJELER.....	100
BÖLÜM 9. KAYNAKLAR	103
EKLER.....	103
EK-1 İlçeler.....	103
EK-2 Yardımcı Tablolar ve Grafikler	103
EK-3 Bayburt İli Haritaları	103

KISALTMALAR

DPT	:Devlet Planlama Teşkilatı
BYKP	:Beş Yıllık Kalkınma Planı
DTÖ	:Dünya Ticaret Örgütü
OTP	:Ortak Tarım Politikası
AB	:Avrupa Birliği
İMF	:Uluslararası Para Fonu
TMO	:Toprak Mahsuller Ofisi
TŞFAŞ	:Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi
KHK	:Kanun Hükmünde Kararname
GSYİH	:Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
DSİ	:Devlet Su İşleri
KOBİ	:Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
SYDV	:Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
KHGB	:Köylere Hizmet Götürme Birliği
TKB	:Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
DİE	:Devlet İstatistik Enstitüsü

TABLÖLAR

Tablo No:	Konusu	Sayfa No
Tablo 1	:Bayburt İlinin Agro Ekolojisi	22
Tablo 1.1	:Bayburt İline Düşen Son 15 Yıllık Ortalama Yağış Ve Sıcaklık Miktarı	24
Tablo 2	:Nüfusun Yaş Ortalamasına Göre Dağılımı	26
Tablo 3	:İşgücünün İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı	27
Tablo 4	:İş Gücünün Tarım Ve Tarım Dışı Sektörlere Dağılımı	27
Tablo 5	:Türkiye Ve Bayburt'ta Kişi Başına Düşen GSYİH'nın Cari Fiyatlarla Yıllara Göre Dağılımı	28
Tablo 5.1	:Bayburt'ta Kişi Başına Gelir Ve Gelir Projeksiyonu	28
Tablo 6	:Okullarda Bulunan Öğrenci Sayısı	29
Tablo 7	:Tarımda İşletme Büyüklüğü Ve Arazi Edinim Biçimi	31
Tablo 8	:1998 –2002 Yılları Arasında Türkiye'de Bayburt Et Üretimi	33
Tablo 9	:Bayburt İli 2002 –2010 Yılları Arası Et Üretimi Projeksiyonu	34
Tablo 10	:Türlerine Göre Sağılan Hayvan Sayıları Ve Süt Verimleri	35
Tablo 11	:1996-2002 Yılları Arasında Türkiye Ve Bayburt Süt Üretimi	36
Tablo 12	:Türkiye Ve Bayburt İlinde Bal Üretimi	38
Tablo 13	:Türkiye'de Hanelerin Bal Tüketimi Ve Gıda Harcamaları İçinde Balın Payı	39
Tablo 14	:Türkiye'de Bal Talep Projeksiyonu	40
Tablo 15	:Bayburt'ta 2003 -2010 Yılları Arası Bal Üretim Projeksiyonu	40
Tablo 16	:Tarımsal Organizasyonların Fonksiyonları Ve Sorumlulukları	42
Tablo 17	:Yenilenebilir Kaynaklar	47
Tablo 18	:Yenilenemeyen Kaynaklar	48
Tablo 19	:Bayburt İli Su İhtiyacı	50
Tablo 20	:DSİ,KHGM Ve Halk Tarafından Sulanan Alanların Dağılımı	51
Tablo 21	:Bayburt İli Sulama Durumu	51
Tablo 22	:Bayburt İli Mera Ot Verimi	53
Tablo 23	:Bayburt İlinde Bazı Sektörlerin Cari Fiyatlarla Sektör Payları Ve Gelişme Hızı	55
Tablo 24	:Tarım Arazilerinin Kullanış Amacına Göre Dağılımı	56
Tablo 25	:İlçelere Göre Bayburt İlinde Hububat Üretimi	57
Tablo 26	:Bayburt İli 1999-2004 Hububat Ekiliş ve Üretimleri	57
Tablo 27	:İlçelere Göre Bayburt İlinde Endüstri Bitkileri Üretimi	58
Tablo 28	:Bayburt İlinde 1999-2004 Yılları Arası Endüstri Bitkileri Ekiliş ve Üretimleri	58
Tablo 29	:Bayburt İli 2003-2010 Yılları Şeker Pancarı Üretim Projeksiyonu	59
Tablo 30	:Bayburt İlinde İlçelere Göre Baklagil Üretimi	59

Tablo 31	:Bayburt İli 1999-2004 Yılları Arası Baklagil Ürünleri Ekiliş ve Üretimleri	60
Tablo 32	:Bayburt İlinde İlçelere Göre Yem Bitkileri Üretimi	60
Tablo 33	:Bayburt İli 1999-2004 Yem Bitkileri Ekiliş ve Üretimleri	61
Tablo 34	:Bayburt İlinde 2004 Yılı itibari ile Meyve Ağaçları, Sayıları ve Üretimi	62
Tablo 35	:İl Genelinde Sebze Üretim Alanları Ve Üretim Miktarı	63
Tablo 36	:Bayburt Ve Türkiye Genelinde Yetiştirilen Bazı Ürünlerin Verim Değerleri	63
Tablo 37	:Bayburt İlinde Yıllara Göre Önemli Bitkisel Ürünlerin Ekimi Alanı Ve Üretim Değerleri	64
Tablo 38	:Hayvansal Üretim	71
Tablo 39	:İlçeler Bazında Su Ürünleri Potansiyeli	72
Tablo 40	:İlde Avcılık Ve Yetiştiricilik Yoluyla Elde Edilen Su Ürünleri Üretiminin Son Beş Yıllık Verileri	72
Tablo 41	:Hayvansal Ürünler Arz Ve Talep Projeksiyonu	74
Tablo 42	:Bayburt İli Hayvansal Ürünler Üretim Miktarları Ve Üretim Değerleri	75
Tablo 43	:Bayburt İlinde Kaba Yem Üretimi	76
Tablo 44	:Bayburt İli 2002-2010 Yılları Büyükbaş Hayvan sayısı Projeksiyonu	76
Tablo 45	:Bir Dekar Arazisinin Gayri Safi Üretim Değeri Maliyet Ve Net Getirisi	77
Tablo 46	:Kaba Yemlerin Hazmolabilir Protein Göre Ete Dönüştürülmesi İle Elde Edilen Gelir	78
Tablo 47	:Kaba Yemlerin Hazmolabilir Proteine Göre Süte Dönüştürülmesi İle Elde Edilen Gelir	78
Tablo 48	:İlçelerdeki Problemlerin Önem Derecesine Göre Belirlenmesi	87
Tablo 49	:Potansiyellerin Tespiti	89
Tablo 50	:Önemli Tarımsal Ürünlerin Değerlendirilmesi	91
Tablo 51	:Master Plan Stratejilerinin SWOT Analizi	94
Tablo 52	:Hayvancılık Faaliyetleri	96
Tablo 53	:Çevre İyileştirme Faaliyetleri	97
Tablo 54	:Ekolojik Tarım	97
Tablo 55	:Kooperatif Faaliyetleri	97
Tablo 56	:Bitkisel Üretimle İlgili Faaliyetler	98
Tablo 57	:Öncelikli Proje Konusu Önerileri	101

EK-2 YARDIMCI TABLOLAR

Tablo 1	:Arazilerin Kullanım Şekilleri	112
Tablo 2	:Bayburt İli Su Kaynakları Miktarı	112
Tablo 3	:Bayburt'un su Yüzeyleri	112
Tablo 4	:Bayburt İli Tarım İşletmelerinin Arazi Büyüklükleri ve Küçükbaş-Büyükbaş Hayvan Varlığı	113
Tablo 5	:Bayburt ilinde Tarım Ürünleri Ekiliş, üretim ve Verim Değerleri	114
Tablo 6	:Bayburt İli Sebze Ekim ve Üretimi	115
Tablo 7	:Bayburt İli Meyve Ağaç Sayıları Üretim ve Verim Durumu	116
Tablo 8	:Bayburt ilinde Kullanılan Alet ve Makine Miktarı	117

GRAFİKLER

Grafik No :	K o n u s u:	Sayfa No:
Grafik 1	:İl Arazisinin Dağılım	25
Grafik 2	:İlçelere Göre Şehir ve Köy Nüfusu	26
Grafik 3	:Kişi Başına Yıllık Gelir	29
Grafik 4	:Bayburt İlinde Tarım İşletmelerinin Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı	30
Grafik 5	:Tarım İşletmelerinin Büyüklüklerine Göre Dağılımı	21
Grafik 6	:1996-2003 Yılları Arasında Kesilen Hayvan Sayısı ve Et Üretimi	33
Grafik 7	:Türkiye’de Bal Üretimi	37
Grafik 8	:Türkiye’de Üretici Eline Geçen Reel Bal Fiyatları	38
Grafik 9	: Bayburt İlinde 1996-2003 Yılları Arasında Faal Arılı Kovan Sayısı ve Bal Üretimi	39
Grafik 10	:Arazi Kabiliyetleri Sınıfları ve Dağılımı	49
Grafik 11	:Bayburt İli Tarım Arazilerinin Sulama Durumu	52
Grafik 12	: Bayburt İlinde Çayır ve Meraların Arazi Kabiliyet Sınıflamasına Göre Dağılımı	53
Grafik 13	:Bayburt İlinde Tarım Sektöründeki Büyüme Hızı	55
Grafik 14	:Hububat Ekiliş Alanlarının İlçelere Göre Dağılımı (2003)	57
Grafik 15	:Endüstri Bitkilerinin Ekiliş Alanlarının İlçelere Göre Dağılımı	58
Grafik 16	:Baklagiller Ekim Alanlarının İlçelere Göre Dağılımı	59
Grafik 17	:Bayburt İlinde Yem Bitkileri Ekiliş Alanlarının İlçelere Göre Dağılımı	60
Grafik 18	:Bazı Meyvelerin İlçelere Göre Üretimi	62
Grafik 20	:Bayburt İlının Merkez İlçe ve İlçelerinde Irklara Göre Büyükbaş Hayvan Varlığının Dağılımı	65
Grafik 21	:1996-2002 Yılları Arasında Hayvan Islah Çalışmaları	66
Grafik 22	:Bayburt İli 1998-2003 Büyükbaş Hayvan Varlığı	67
Grafik 23	:Bayburt İli B.baş Hayvan Varlığının Irklara Göre Değişimi	67
Grafik 24	:Bayburt İlinde İlçeler Bazında Küçükbaş Hayvan Varlığı	68
Grafik 25	:Bayburt İli Küçükbaş Hayvan Varlığı Değişimi	68
Grafik 26	:Bayburt İlının İlçeler Bazında Kanatlı Hayvan Varlığı	69
Grafik 27	:Bayburt İli Merkez ve İlçeler Bazında Arı Kovan Dağılımı	70
Grafik 28	:Bayburt İli 1997-2003 Faal Arılı Kovan Sayısı ve Bal Üretimi	70

EK-2 YARDIMCI GRAFİKLER

Grafik 1	:İl Arazisinin Dağılımı	110
----------	-------------------------	-----

BAYBURT İLİ TARIM MASTER PLANI

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Bayburt İli tarım master planı, TCP//TUR//8924 “İl Tarım ve Kırsal Kalkınma Master Planlarının Hazırlanmasına Destek Projesi” kapsamında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı elemanları tarafından hazırlanmış master planından biridir. Bu tarımsal master plan, yerel düzeydeki tarımsal planlamanın pratik yapılabilirliğini göstermektedir.

Tarım master planın amacı; tarımsal kaynakların belirlenmesi (toprak, su, ekoloji, işgücü ve teknik bilgi düzeyi), kısıtların ortaya konulması (üretim tekniği, örgütlenme, yatırım gereksinimi, işgücü ve pazarlama problemleri vb), tarımsal kaynak ve potansiyelin değerlendirilerek tarımda verimliliğin ve çiftçi gelirlerinin artırılması, ürün arzında sürekliliğin sağlanması; tarımın çevre, sanayi, turizm gibi diğer sektörlerle ilişkilerinin belirlenmesi, doğal kaynakların ve çevrenin korunması olarak ifade edilebilir.

Planlamanın kapsamı tarım sektörü ile sınırlı olması nedeniyle, yönetim sorumluluğu Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndadır. Bununla beraber, İlde hizmetleriyle tarım sektörünü doğrudan veya dolaylı şekilde etkileyen diğer kuruluşlarla sıkı işbirliğine önem verilmelidir.

Master plan 2001-2010 dönemi için hazırlanmakta olup; kalkınma amaçları, bu amaçlara ulaşmada stratejiler ve bu stratejilerin desteğinde muhtemel program ve projeleri içermektedir.

Bayburt ilinde, alan çalışmasına başlamadan önce, ildeki kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum örgütü temsilcileri ve çiftçilerin katılımı ile il düzeyinde yürütülecek tarım master planı çalışmaları ile ilgili olarak paydaşlar (stakeholder) toplantısı yapılmıştır.

Biyo-fiziksel ve sosyo-ekonomik koşullar bakımından Bayburt ili tekdüze bir yapıya sahiptir. İlçeler arasında önemli farklılıklar görülmemektedir. İlçelerin Tarım İlçe Müdürlerinin birlikte katıldığı toplantılarda; İlçelerin problemleri potansiyelleri, Fırsatları ve kısıtlamaları tartışılmış köylerde alan çalışması yapılmıştır. Planlama sürecinin en önemli aşamalarından birisi tarım ilçe müdürlerinin planlama sürecine katılımının sağlanmasıdır.

Bu programa göre tespit edilen köyler ziyaret edilerek problemler ve Problemlerin çözümü için neler yapılabileceği yerinde çiftçilerle birlikte tartışılmış, böylelikle planlama sürecinin en önemli aşamalarından birisi olan yerel katılım sağlanmıştır.

Alan çalışmasının ardından tespit edilen problem ,potansiyel ve bunlara yönelik olarak önemli muhtemel program ve alt programlar üzerinde mutabakata varılması için ikinci bir paydaş toplantısı yapılması gerekirken bu toplantı zaman kısıtlaması nedeniyle yapılamamıştır.

Master Planında kullanılacak olan birinci derece paydaş toplantısında ve köy ziyaretleri sırasında katılımcılardan, ikinci veriler ise büro çalışması sırasında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Devlet İstatistik Enstitüsü, Bayburt Tarım İl Müdürlüğü ve BMM Gıda Tarım Teşkilatından (FAO) alınmıştır.

Bayburt İli Tarım Master Planı Hazırlanmasında ,Tarım ve Köyişleri Bakanlığının ana hizmet birimleri ve bağlı kuruluşları ile Kamu Kuruluşları (DSİ,KHGM,DİE,DPT) sivil toplum örgütleri ,Tarımla ilgili diğer organizasyonlar (Ziraat Odaları Birliği,Tarım Kredi Kooperatifler Birliği , Tarım Satış Kooperatifler Birliği) gibi konu ile ilgili tüm özel ve kamu kuruluşlarının katılımı amaçlanmıştır.

Bayburt ili tarım master planı sekiz bölümden oluşmaktadır. Plan öncesi durum (background), amaç, kapsam ve yöntemi **birinci bölümde**; planı etkileyebilecek plan, politikalar ise **ikinci bölümde** sunulmaktadır. **Üçüncü bölümde**; ilin biyo-fiziksel, sosyo-ekonomik özellikleri, üretim sistemleri, pazarlama sistemleri ve tarım hizmetlerini içine alan il yapısına yer verilmiştir. **Dördüncü bölümde**; ilin doğal, fiziksel, insan ve kurumsal kaynak boyutunu içine alan tarımsal kaynak envanteri tanımlanmıştır. **Beşinci bölümde**; tarımın performansı (yerel ekonomiye katkısı, üretim ve verimlilik, bölgesel ve ulusal ekonomi ile bağlantılar) ele alınmıştır. **Altıncı bölümde ise**; ilin kalkınmasıyla ilgili problemleri, potansiyelleri, ve sınırlılıkları incelenmiştir. **Yedinci bölümde**; kalkınma amaçları ve stratejiler formüle edilmiştir. **Sekizinci bölümde**; program ve projeler tanımlanmış olup program ve projeleri içeren birleştirilmiş (consolidated) kalkınma önerileri belirlenmiştir.

BÖLÜM 2. PLANLI KALKINMA VE TARIM

2.1. TARIMSAL PLANLAMA SÜRECİ

1963 yılında planlı dönemin başlamasıyla birlikte, ulusal düzeydeki tarımsal planlama, beş yıllık kalkınma planları içinde (BYKP) yer almaya başlamıştır. Böylece tarımsal planlamada merkezi planlamanın yönlendirmesi artmıştır. Bununla birlikte, VII. BYKP’ında ulusal düzeyin altındaki düzeylerde yerinden planlamaya yönelik bir strateji değişikliğinin işaretleri görülmektedir. Bu değişiklik, il özel idarelerinin etkin hale getirilmesi ve yerel kurumların güçlendirilmesini içine alan kapsamlı yapısal reform için genel bir altyapı oluşturmaktadır.

VIII. BYKP’ında yerinden planlamaya verilen önem daha da artmıştır. Plan’da **“İl planlama ve koordinasyon birimleri güçlendirilecektir”** ve **“Tarım sektörü ile ilgili her türlü konuda, her aşamada ve düzeyde katılımcı proje planlaması ve yönetim esas alınacaktır”** ibarelerine yer verilmiştir. Bu çerçevede, 81 ilin herbirinde tarımsal master planların hazırlanması çalışmaları başlamıştır.

Diğer yandan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), il düzeyinde (Mersin ve Düzce illerinde) entegre kalkınma planı pilot uygulamalarını başlatmıştır. Tarım dahil bütün önemli sektörleri kapsayacak şekilde hazırlanacak bu entegre planlara, il tarım master planlarının önemli katkısı olacağı umulmaktadır.

2.2. POLİTİKA ÇERÇEVESİ

2.2.1. Türk Tarım Politikasının Gelişimi

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren tarımsal sorunları aşmak ve tarımı geliştirebilmek için çeşitli programlar uygulanmıştır. Tarıma ilişkin geniş çaplı kurumsallaşmanın gerçekleştirilmesinin yanında, fiyat politikaları ve dış ticaret koruması yoluyla tarım desteklenmiştir.

1963 yılında planlı döneme geçilmesiyle birlikte, tarıma yönelik politikalar kalkınma planları çerçevesinde belirlenmeye başlamıştır.

Geçmişten günümüze ülkemizdeki tarımsal politikalar incelendiğinde; destekleme alımları, girdi destekleri, zirai kredi faiz sübvansiyonları, doğal afet ödemeleri, süt teşvik primi ödemeleri, destekleme primleri ve ekim alanlarının sınırlandırılması; araştırma, eğitim, yayım ve denetim gibi kamu hizmetleri, tarımsal alt yapı yatırımları, yatırım teşvikleri, ihracat iadesi ödemeleri , ithalat korumaları ve vergi politikaları gibi araçlarla **tarımın desteklendiği ve yönlendirildiği görülmektedir.**

Uygulanan tarım politikaları bir çok amaca yönelik olmakla birlikte, temel amaç kendi kendine yeterlilik olmuştur. Bu açıdan değerlendirildiğinde, şimdiye kadar uygulanan tarım politikaları başarılı olmuştur. Ancak, mevcut politika uygulamalarının en önemlilerinden biri olan destekleme alımları zamanla, üretimin pazar koşullarına uygun olarak gelişmesini engellemiş, üretici gelirlerinde istikrarsızlık yaratmış ve bazı ürünlerin iç ve dış pazarlarda değerlendirilmesini zorlaştıracak şekilde aşırı stokların oluşmasına neden olmuştur. Ayrıca, sürdürülen tarım politikaları, sağlanan desteklerin üreticiye yeteri kadar yansımaması nedeniyle sosyal amaçların gerçekleştirilememesi yanında, kamu kaynaklarına önemli ölçüde yük getirmesi bakımından da olumsuz etkilere sahiptir.

2.2.2. Uluslararası Tarım Politikasının Ulusal Tarım Politikalarına Etkileri

Türkiye’de 1990’lı yılların ikinci yarısında başlatılan tarım politikalarının yeniden şekillendirilmesine ilişkin yoğun arayışta, uluslararası kuralların yönlendirmesinin etkisi büyüktür.

Son yıllarda ülkemiz tarım politikaları, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Tarım Anlaşması, AB ile imzalanan 1/95 sayılı Ortaklık Konsey Kararı ile girilen Gümrük Birliği Anlaşması ve IMF ile imzalanan Stand-By Anlaşması sonucunda yeniden gözden geçirilerek tarım sektöründeki devlet müdahalelerinin azaltılması ve destekleme sisteminde buna yönelik değişiklikler yapılması gündeme gelmiştir.

Bu çerçevede ülkemizin üstlendiği yükümlülükler şu başlıklar altında sıralanabilir:

1- Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Tarım Anlaşması ile ilgili yükümlülükler;

Dünya tarım ürünleri ticaretinin serbestleşmesini hedefleyen DTÖ Tarım Anlaşması, üzerinde yoğunlaştığı alanlar açısından üçlü bir yapıya sahiptir.

i) Tarifelendirme ve tarife indirimi (Pazara Giriş):

Türkiye ekonomik liberalizasyon süreci içerisinde birçok üründe koruma yöntemi olarak gümrük vergilerini kullandığı için tarifelendirme konusunda fazla sorun yaşamamıştır. Anlaşma çerçevesinde Türkiye'nin, 2004 yılı itibari ile gümrük tarifelerinde ortalama % 24, herbir üründe ise % 10 oranında indirim gerçekleştirmesi gerekmektedir.

ii) İhracat Sübvansiyonları

İhracat sübvansiyonlarının azaltılması Tarım Anlaşmasının bir diğer taahhüdüdür. Türkiye 1986- 1990 yılları arasında verilen sübvansiyonları tavan olarak bildirmiş, gelecekte ihracat sübvansiyonu verilmesi gerekirse, on yıl içinde eşit taksitler halinde kaynak tahsisinde %24, sübvansiyonlu mal miktarlarında ise % 16 indirim yapılacağı taahhüt edilmiştir. Türkiye'de son yıllarda bu kapsamda tarım ürünleri ihracatının da desteklenmesi azaltılmıştır. Bu nedenle, Türkiye'nin tarım ürünleri ihracatına uygulanan sübvansiyonlarla ilgili yükümlülükleri, bu alanda ciddi politika değişikliğinin ortaya çıkmasına neden olmayacaktır.

iii) İç Destekler

Ülkelerin ulusal tarım politikaları çerçevesinde sağladıkları iç destekler de dünya ticaretini dolaylı yoldan olumsuz etkilemektedir. Bu çerçevede iç destekler ticaret üzerinde yarattıkları olumsuz etkiye göre kırmızı kutu, mavi kutu ve yeşil kutu uygulamaları olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Kategorilerin belirlenmesinde ilgili sübvansiyonun üretimi hangi ölçüde teşvik ettiği esas alınmıştır. 1995-2004 yılları arasında 1986-1988 yılları baz alınarak destekler değer olarak % 24 miktar olarak ise % 14 oranında azaltılacaktır. Ancak yeşil kutu kriterleri olarak belirtilen (araştırma, yayım, kontrol, alt yapı, pazarlama sistemlerinin iyileştirilmesi, gıda güvenliği stokları, ürün sigortaları, doğal afet yardımları, yurtiçi gıda yardımları, gelir desteği, yapısal uyum, çevre programları, üretimden bağımsız gelir desteği uygulamaları (decoupled)) alanlarda indirim taahhüdünde bulunulmayacaktır.

İç desteklerin indirimi konusundaki diğer bir istisna da “de minimis” uygulamasıdır.

Türkiye geliştirmekte olan ülkeler için uygulanan asgari destek (de minimis) kuralı uyarınca, destekleme düzeyi, üretim değerinin % 10'unun altında olduğundan iç desteklerle ilgili herhangi bir taahhütte bulunmamıştır. Bu çerçevede, DTÖ nezdinde 2004 yılı itibari ile iç desteklerin indirimi ile ilgili bir taahhüdümüz bulunmamakla birlikte, bu taahhülle gelecekte de hiç bir ürün için %10'luk desteğin üzerinde bir destek verilmemesi taahhütü altına girilmiştir.

DTÖ Tarım Antlaşmasıyla Türkiye'nin üstlendiği yükümlülükler Türk tarım politikalarında belli düzenlemeleri öngörse de, Bayburt ili tarımında önemli değişiklikler yaratması beklenmemektedir.

2-Türk Tarımının Avrupa Birliği (AB) Ortak Tarım Politikasına (OTP) Uyumu:

Genel olarak, Türkiye'nin OTP'ye uyumu, tarım sektöründe fiyat ve pazar mekanizmalarının yakınlaştırılması, yapısal politikaların uyumlaştırılması ve mevzuatın yakınlaştırılması olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilebilir.

AB'de fiyat desteğinin ağırlığının giderek azaldığı, Türkiye'de ise halen tarımsal destekleme politikasının esas unsuru olarak fiyat desteğinin kullanıldığı görülmektedir. Ancak, Türkiye 2000 yılı içerisinde doğrudan gelir desteği için pilot uygulamalar başlatmış olup ve bu uygulamayı yaygınlaştırma çalışmalarını sürdürmektedir.

Türkiye'nin uyguladığı ikinci önemli destek olan girdi desteği OTP çerçevesinde hiç kullanılmamaktadır. Türkiye'de 2000-2001 yıllarında uygulanan gübre desteği sabit tutulup, 2002 yılında kaldırılmıştır.

Türkiye'nin yapısal uyum açısından da önemli eksikleri bulunmaktadır. AB kırsal kalkınma adı altında bütünleştirilmiş bir yaklaşım belirleyerek, kırsal alanlarda tarım faaliyetlerinin turizm, küçük ölçekli sanayi, el sanatları ve benzeri ekonomik faaliyetlerle desteklenmesi için çaba göstermektedir.

Avrupa Birliği (AB) Ortak Tarım Politikası (OTP) uyum amacıyla 1/95 Sayılı Ortaklık Konsey Kararının 8. Maddesi Türk mevzuatında ticaretin önündeki teknik engellerin 5 yıl içinde kaldırılması öngörülmüştür. 8 Kasım 2000 yılı içinde AB ile imzalanan Katılım Ortaklığı Belgesini (KOB) takiben 24 Mart 2001 yılında yürürlüğe giren Ulusal Programda Türkiye tarımında kısa ve uzun vadede yapılması gerekenler belirlenmiştir.

Kısa vadede çiftçi kayıt sistemi, hayvan kimlik sistemleri ve bitki sertifikası oluşturulması, pazar piyasa sistemlerinin düzenlenmesi, çevresel, yapısal ve kırsal kalkınma önlemlerinin uygulanması konularını kapsamaktadır.

Orta vadede ise tarımsal ve kırsal kalkınma politikalarında AB müktesebatına uyumun tamamlanması, gıda işleme tesislerinin AB normlarında modernize edilmesi, balıkçılıkta toplam kalite ve güvenilirliğin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

AB tarım politikalarının Gündem 2000 doğrultusunda tahıllar, sığır eti ve 2005/2006 dan itibaren süt için doğrudan ödemeler şeklinde olması öngörülmüştür. Türkiye'de 2000 yılı içinde tarımsal destekleme aracı olarak üretimden ve girdi kullanımından bağımsız olarak Doğrudan Gelir Desteği pilot uygulamasına 4 ilde (Ankara, Antalya, Adıyaman ve Trabzon) 7 ilçede başlanılmış ve dekar başına 5 \$ verilmiştir. Ancak 200 dekardan büyük araziye sahip çiftçiler sadece 200 da. için ödemededen yararlanmıştır. Çiftçi Kayıt Sistemi ve Doğrudan Gelir Desteği ödemeleri ve ülke çapında uygulama başlatılmasına ilişkin 21 Haziran 2001 tarihinde çıkan uygulama tebliğ doğrultusunda çiftçiye işlediği tarım arazisi dikkate alınarak 200 dekara kadar olan tarım arazisi için dekara 10 Milyon TL. ödenmesi, 5 dekar altındaki tarım işletmeleri için toplam 50 Milyon TL. ödenmesi karara bağlanmıştır. 2004 yılı itibari ile 5- 500 dekara kadar olan tarım arazileri için dekara 16 milyon TL ödenmesi kararı alınmıştır.

Üretim fazlası olan ürünlerde ise Alternatif Ürün Projesi gündeme gelmiştir. Proje ile üretim fazlası olan ve destekleme alımları nedeniyle bütçeye büyük yük getiren fındık, tütün ve şeker pancarı gibi ürünlerde üretim alanlarının azaltılması

yoluyla kazanılan tarım alanlarında üretim açığı olan ürünlerin (yağlı tohumlu bitkiler ve yem bitkiler) ekilişinin yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

3-IMF Niyet Mektubu

Türkiye'nin IMF ile imzalamış olduğu Stand By anlaşması (anti-enflasyon programı) çerçevesinde verilmiş olan ülke taahhütleri aşağıda verilmektedir.

- • • Mevcut destekleme politikaların kademeli olarak kaldırılması yerine fakir çiftçiye yönelik DGD uygulanması, (Bu konudaki pilot uygulama yukarıda açıklanmıştır).
- • • Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerine (TSKB) özerklik verilmesi. Konuyla ilgili olarak 16 Haziran 2000 tarih ve 24081 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan kanun ile TSKB özerk ve mali yönden bağımsız bir yapıya kavuşturulması hedeflenerek Yeniden Yapılandırma Kurulu oluşturulmuştur.
- • • Girdi sübvansiyonlarının kademeli olarak kaldırması, (gübre ve kredi)
Bu konuda 2000-2001 yıllarında gübre desteği sabit tutulup, 2002 yılında tüm girdi destekleri kaldırılacaktır. Tarımsal amaçlı kredilerde de faiz oranları düşürülmüştür.
- • • Tarımsal amaçlı KİT'lerin özelleştirilmesi,
Tarımsal amaçlı KİT'lerin bu doğrultuda yeniden yapılandırılması çalışmaları devam etmektedir. TEKEL, TŞFAŞ, ÇAYKUR için özelleştirme gündemde olup,TMO 2001 yılında küçülecek stratejik ve olağanüstü hal stoku bulunduracak ve 2002 yılında borsada oluşan fiyat ile alım yapacaktır.

Türkiye'de tarım ürünleri pazarlama sistemi kamu, özel ve kooperatifler olmak üzere üç kurumsal yapıda yer almaktadır. Pazarlama sistemi içinde kamu kurumları; hububat (TMO), şeker pancarı (TŞFAŞ), çay (ÇAYKUR) ile tütün, tuz ve alkol (TEKEL) ürünlerinin pazarlanmasında aktif olarak yer almakta ve fiyat oluşumunda satın aldıkları ürün miktarının üretim miktarına oranı kadar etkili olmaktadır. Türkiye Hükümeti ile IMF arasında imzalanan stand-by anlaşmasında yer alan tarım reformu kapsamında bu kurumların bazılarının özelleştirilmesi öngörülmektedir.

TMO ve TŞFAŞ'ne yönelik uygulamalardan Bayburt ili tarımının doğrudan etkilenmesi muhtemeldir. Çünkü, bu ilde buğday ve şeker pancarı iki önemli tarımsal üründür.

2.2.3. VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Tarım

I- Mevcut Durum:

Geçmişte uygulanan destekleme politikaları ile üretici gelirlerinde istikrar sağlanamamış, dünya fiyatları üzerindeki destekleme alım fiyatları bazı ürünlerin ekim alanlarının aşırı genişlemesine, üretim fazlası oluşmasına ve devletin fazla alım yaparak yüksek stok maliyetine katlanmasına sebep olmuştur.

Bu olumsuzlukları kısmen gidermek üzere, yeni bir tarımsal destekleme aracı olarak; 2000 yılında Çiftçilere Yönelik “Doğrudan Gelir Desteği” uygulaması yönünde pilot proje uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre bu projenin 2004 yılında ülke genelinde uygulanması yönünde çalışmalar hızla devam etmektedir.

DTÖ Tarım Anlaşmasının ilgili hükümleri çerçevesinde ülkemiz yükümlülüklerinin yerine getirilmesine devam edilmiştir. Uruguay Turu sonrası gelişmeler de göz önüne alınarak AB ile yeni bir tercihli ticaret rejimi oluşturulmuştur.

VII. Plan döneminde, 4342 sayılı Mera Kanunu çıkarılmıştır. Tarımda Yeniden Yapılandırma ve Destekleme Kurulu oluşturulmuştur. 4487 sayılı Kanun ile Ürün Borsalarında vadeli işlemler yapılabilmesi imkanı sağlanmıştır. Ayrıca, 552 sayılı Yaş Sebze ve Meyve Ticaretinin Düzenlenmesi ve Toptancı Halleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmış, 4367 sayılı Kanunla söz konusu KHK'nın bazı maddeleri değiştirilmiş ve ilgili mevzuatta düzenlemeler yapılmıştır. 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Hakkında Kanun 1 Haziran 2000 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edilmiştir.

Ancak; VII Plan döneminde, Tarımsal Politikalar ile ilgili Yapısal Değişim Projesi çerçevesinde öngörülen Tütün, Tarımının Yeniden Düzenlenmesi, Ürün Sigortası, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Yeniden Organizasyonu Kanunları çıkarılamamıştır. Üretici Birlikleri Kanun Tasarısı son aşamaya gelmiştir.

II- Amaçlar, İlkeler ve Politikalar

Türkiye kendi tarım politikası ihtiyaçları, dünya tarımındaki gelişmeler ve Türk tarımının OTP'ye uyumu zorunluluğunu göz önünde bulundurarak VIII. Planda aşağıdaki amaç, ilke ve politikaları belirlemiştir:

- Kaynakların etkin kullanımı ilkesi çerçevesinde ekonomik, sosyal, çevresel ve uluslararası gelişmeler boyutunu bütün olarak ele alan örgütlü, rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir bir tarım sektörünün oluşturulması temel amaçtır. Gıda güvenliği ilkesi çerçevesinde artan nüfusun dengeli ve yeterli beslenmesi esas alınacaktır.
- Piyasa fiyat oluşumu üzerinde olumsuz etkileri olan ürün fiyatlarına devlet müdahaleleri yerine, üretimin piyasa koşullarında talebe uygun olarak yönlendirilmesini sağlayacak politika araçları devreye sokularak, üretici gelirlerinin artırılması ve istikrarlı bir yapıya kavuşturulması esas alınacaktır. Üretim maliyetlerini azaltıcı ve teknolojik gelişimi hızlandırıcı tedbirler uygulamaya konulacaktır.
- **Tarım politikalarının esasları;** DTÖ Tarım Anlaşmasının öngördüğü yükümlülükler ile AB'ye tam üyelik sürecine girerken AB Ortak Tarım Politikasında ve uluslararası ticaretteki gelişmeler çerçevesinde belirlenecektir.
- İnsan kaynakları başta olmak üzere, üretim faktörlerinin daha etkin kullanılması, verimliliğin artırılması, tarımla ilgili kuruluşlarda kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, kurumsal hizmet akışında gözlenen sorunların giderilmesi, sektör içi kaynak dağılımında etkinlik ve rasyonel kullanımın sağlanması, üretici örgütlerinin güçlendirilmesi, tarımsal işletmelerin rekabet güçlerinin artırılması ve pazarlama ağlarının geliştirilmesine ağırlık verilecektir.
- Çiftçi Kayıt Sistemi, Tapu-Kadastro Sistemi, Coğrafi Bilgi Sistemi ve Çiftlik Muhasebe Veri Ağının geliştirilmesi sağlanacaktır. Tarımsal veri tabanını kullanan Tarım Bilgi Sistemi kurulacaktır.

- Üretici ve üretim düzeyini risklere karşı korumak amacıyla risk Yönetimi araçları geliştirilecektir. Bu çerçevede; tarım ürünlerine yönelik sigorta sistemi, vadeli işlemler borsası, sözleşmeli tarım ve stok yönetimi araçlarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve etkin şekilde uygulamaya konulması sağlanacaktır.
- Tarımsal gelişmede bölgesel nitelikli programların önemi nedeniyle Tarımda Sorunlu ve Öncelikli Üretim Alanlarının Tespit Çalışmaları çerçevesinde bölgesel özel programlar geliştirilecektir.
- Tarım sektörü ile ilgili her türlü konuda, her aşamada ve düzeyde katılımcı proje planlaması ve yönetimi esas alınacaktır.
- Üreticilerin katılımını ve sorumluluğunu esas alan ve doğrudan üreticilere finansman sağlayan Kırsal Kalkınma Projelerine ilişkin çalışmalar sürdürülecektir. Bu çerçevede, gerçekleştirilmekte olan ve kırsal kesimdeki gelir seviyesini artırmayı amaçlayan Doğu Anadolu Su Havzası Rehabilitasyon Projesi halen 11 ilde uygulanmaktadır.
- Kırsal alanda tarım-dışı sektörlere destek verilmesi ve kırsal sanayinin yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Tarımdan çekilecek nüfusa yeni istihdam imkanları yaratacak projeler geliştirilecektir.
- Tarımsal araştırma kurumları etkili bir yapıya kavuşturulacak, çeşitli kurum, kuruluş ve üniversiteler tarafından yapılan araştırma faaliyetlerinde koordinasyon sağlanacaktır.
- Tarımsal araştırma önceliklerinin belirlenmesinde üretici talepleri dikkate alınacak ve uygulamaya yönelik araştırma projelerinin geliştirilmesi ve uygulanmasında üreticilerin katılımı ve katkısı esas alınacaktır.
- Tarım-sanayi entegrasyonunun geliştirilmesi, tarımsal ürünleri işleme sanayiinin rekabet edebilirliğini artırıcı nitelikte uygun ve kaliteli hammaddenin temini ile tarımsal sanayiye dönük sözleşmeli üretimin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
- Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin kooperatifçilik ilkeleri doğrultusunda özleştirilmesi sağlanırken, söz konusu kurumların yeniden yapılandırılması durumunda sürdürülebilirliği sağlayıcı gerekli önlem ve politikalar uygulamaya konulacaktır.
- Kamu tarafından yapılmakta olan bir kısım görevler üretici organizasyonlarına devredilecektir.
- Doğal kaynak kullanımında havza bazında katılımcı proje planlaması ve yönetimi benimsenecektir. Doğal kaynakların sürdürülebilir biçimde kullanılması, gen kaynakların korunması ve saklanması sisteminin kurulması sağlanacaktır.
- Tarımsal politikalar doğrultusunda dengeli ve çevreyle uyumlu tarımsal kalkınmanın sağlanmasına yönelik olarak tarımsal altyapı yatırımlarının her aşamasında yatırımdan faydalananların her türlü katılımı sağlanacak, mevcut altyapının etkin kullanımı ve yeni yatırımların gerçekleştirilmesinde kaynakların rasyonel kullanımı temin edilecektir.
- Detaylı toprak etütlerinin ve toprak haritalarının yapılması ile toprakların kullanım ve korunmasına ilişkin bir Kanunun çıkarılması, kadastro çalışmalarının tamamlanması ve toprak veri tabanının oluşturulması sağlanarak Arazi Kullanım Planı hazırlanacaktır.
- Bölünemeyecek en küçük parsel anlamında optimum işletme büyüklükleri bölgelere göre tespit edilecek, belirlenecek ekonomik işletme büyüklüklerine bağlı özendirici tedbirler geliştirilecektir.

- Hayvansal ürünler üretimi geliştirilecek, toplumun hayvansal protein bakımından dengeli ve yeterli beslenebilmesini sağlamak amacıyla hayvan ıslahı, hayvan hastalık ve zararlılarıyla mücadele ile kaliteli kesif yem ve yem bitkileri üretiminin artırılmasına, meraların ıslahına ve yayım hizmetlerine ağırlık verilecektir.
- Su ürünlerinde sürdürülebilir üretimin artırılması amacıyla; doğal kaynakların rasyonel kullanımı sağlanacak, yetiştiricilik ve açık deniz balıkçılığı geliştirilecek, araştırma ve geliştirme faaliyetlerine önem verilecek ve kamuda etkin kurumsal bir yapının oluşturulması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
- Ormanlar; toplumun ormancılık sektörü ürün ve hizmetlerine olan gereksinimlerini, sürdürülebilir ormancılık, biyolojik çeşitlilik ile yaban hayatını koruma ve çok yönlü yararlanma ilkeleri doğrultusunda ekonomik, sosyal, çevresel ve ergonomik kriterler çerçevesinde yönetilecek, işletilecek ve korunacaktır.
- Türkiye’de ormansızlaşma, çölleşme, toprak erozyonu, sel, heyelan ve çığ gibi afetleri önlemek amacıyla; ağaçlandırma, erozyon kontrolü, mera ıslahı ve sosyal ormancılık faaliyetleri geliştirilecek, gerçek ve tüzel kişilerin orman yetiştirme etkinlikleri desteklenecektir.

III- Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

- Tarım sektörü ile ilgili konuları bir bütünlük içinde ele alan Çerçeve Tarım Kanunu çıkarılacaktır. Ziraat Odalarının etkin olarak faaliyetlerini sürdürmeleri ve geliştirilmeleri yönünde düzenlemeler yapılacaktır.
- Kamudan bağımsız bir yapıda üreticilere üretimden pazarlamaya kadar olan safhalarda hizmet vermek üzere kar amacı gütmeyen organizasyonlar oluşturmaya yönelik Üretici Birliklerine ilişkin bir kanun tasarısı hazırlanmış olup, Başbakanlığa sunulmuştur. Örgütlü çiftçi kesiminin desteklenmesi ve bu yönde teşvik önlemlerinin uygulamaya geçirilmesi sağlanacaktır. Söz konusu örgütlerde denetimin özerkleştirilmesi yönünde düzenlemeler yapılacaktır.
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile tarımsal nitelikli Kamu İktisadi Teşebbüsleri yeniden yapılandırılacaktır.
- Tarımsal Ürün Sigortaları Kanununun ve buna ilişkin eylem planının hazırlanmasına ilişkin çalışmalar tamamlanacaktır.

2.3. TARIMSAL KALKINMANIN GEREKLİLİKLERİ

Tarım sektörü ekonomik, sosyal, politik ve teknik yönleriyle diğer sektörlerden farklı özellikleri olan ve vazgeçilmez öneme sahip bir sektördür.

Tarım ürünlerinin temel ihtiyaç maddeleri oluşu, bu ürünlere stratejik bir önem kazandırmıştır. Bütün ülkeler tarımsal ürünlerde; özellikle, tahıl, şeker, süt, et ve bitkisel yağ gibi temel tarımsal ürünlerde kendi kendine yeterli olma çabası içerisinde olup tarım politikalarını bu hedef doğrultusunda yönlendirmektedirler.

Türkiye’de tarım sektörü 1999 yılı itibariyle GSYİH içindeki payı %15 olmasına karşılık, tarımsal sivil istihdam içindeki payı %45,1’dir. Görülmektedir ki nüfusun önemli kısmı geçimini tarım sektöründen sağlamaktadır. Bununla birlikte,

tarım sektöründe istihdam edilenlerin gelirleri diğer sektörlerle göre daha düşüktür. Bunun sonucu ortaya çıkan kır-kent farklılığı, köyden kente yoğun göçe sebep olmuştur.

Ayrıca tarım, sanayiye hammadde sağlama yanında, sanayinin pazarı olması bakımından da büyük önem taşımaktadır.

Büyüyen bir tarım sektörü, istihdamın artmasına ve ekonominin gelişmesine önemli katkılarda bulunacaktır.

2.4. MEVCUT PLAN VE PROGRAMLAR

2.4.1. Türkiye Hayvancılık Stratejisi Raporu

Bu rapor, hayvancılık sektörünün gelişmesiyle ilgili temel amaçları, sorunların boyutlarını ve planlama çatısını içeren ve 2005 yılına kadar uzanan bir stratejiyi sunmaktadır. Strateji seçenekleri olarak belirlenen temel seçenekler ise; üretim bazını ve hayvansal verimliliği geliştirmek, gerçek ürün fiyatını ve ithalatı artırmak şeklindedir.

2.4.2. Ulusal Ormancılık Programı

Ormancılık sektöründe üstlenilmiş olan uluslararası ve bölgesel sorumlulukların yerine getirilmesini ve takibini kapsayan Ulusal Ormancılık Programı çalışmaları devam etmektedir.

2.4.3. Rize- Bayburt- Gümüşhane Kırsal Kalkınma Projesi

Kırsal alanda yaşayan ve gelir düzeyi düşük olan insanların proje süresince desteklemek suretiyle mevcut kaynakları harekete geçirmeye ve gelir seviyelerini yükseltmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla ;

-Projeden yararlanacak köylerde;Köy yolları yapımı ,içme suyu temini ,sulama yapmak amacıyla şebeke yapmak ve gölet inşa etmek gibi alt yapı hizmetleri gerçekleştirilecektir.

-Ağırlıklı olarak hububat ve yem bitkisi üretimi yapıldığı ilimizde verim artırmanın yanında yeni ilave ürünlerin tarımı da yaygınlaştırılacaktır.

-Hayvancılığın gerçekleştirilmesi için üstün verimde damızlık temini, hayvan ahır ve barınaklarının modernleştirilmesi, sun'i tohumlama ve sağlık hizmetlerinin artırılması amacıyla düşük faizli kredi ve teşvikler verilecektir.

-İlimizde hayvanlardan daha fazla verim alınabilmesi amacı ile mevcut çayır-mera alanlarının ıslah edilerek yüksek verimli yem bitkilerinin yetiştirilmesi sağlanacaktır.

-Köy kadınlarının atıl gücünü değerlendirmek amacı ile halı-kilim gibi el sanatları desteklenecektir.

-Gelir getirici faaliyetlerden olan hayvancılık,arıcılık ve su ürünleri ile bitkisel üretimi arttırmak amacıyla eğitim ve örnek çalışmalara ağırlık verilerek kırsal alan çiftçileri için çeşitli teşvikler sağlanacaktır.

-Bölgemizde yetiştirilen ürünlerin işlenmesi ,değerlendirilmesi ve pazarlama organizasyonları için çeşitli teşvikler sağlanacaktır.

-Yine proje desteği ile; orman köylerinde oturan aileler ağaç yetiştirerek odun ve kereste üretecek ,çayırklar ıslah edilecek ,meralarda otlatma geliştirilecek ve köylülere orman faaliyetlerinde iş verilecektir.

-İyileştirilmiş mera idaresi ve orman faaliyetleriyle tabii kaynakların daha uygun kullanılması sağlanacak bu da çevresel yarar sağlayacaktır.

2.4.4. Diğer Projeler

Aşağıda bahsi geçen projeler Türkiye genelinde Bayburt ilini kapsayacak şekilde yürütülen projeler olup, ayrıca Bayburt ilinde çeşitli kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütölmekte olan tarımsal projelere ait bilgiler de 8'inci bölümde ele alınmıştır.

2.4.4.1. Çayır Mera Yem Bitkileri ve Hayvancılığı Geliştirme Projesi

1991 yılında Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesindeki 18 ilde başlatılan proje, 1996 yılında ölkesel hale getirilmesiyle 81 ilde uygulanmaktadır. Proje faaliyetlerinin devam ettirilmesi, ölkemiz hayvancılığının geliştirilmesi için, gerekli olan kaba yem üretiminin artırılmasına önemli katkı sağlayacağı kanısıyla proje 2001 yılından itibaren 5 yıl süre ile 2006 yılına kadar uzatılması kararı alınmıştır.

Hayvancılığın geliştirilmesine yönelik olarak 10.05.2000 tarih ve 24045 sayılı Resmi Gazete'de 2000/467 sayı ile "Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararı" ve "Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararı Uygulama Esasları Tebliğı "(Tebliğ No: 2004/7, 2004/13) yayımlanmıştır.

2000/467 sayılı Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı ile hayvancılığa verilmiş olan teşvikler aşağıda belirtilmektedir.

1-Yem Bitkileri Desteğı

Destekleme kpasamında kendi öz sermayesi ile üretim yapacak üreticilerin yem bitkileri üretiminde, nakliye, ilaç ve gübre bedelleri hariç, çok yıllık yem bitkilerinde ve yapay mera tesislerinde birinci yıl yatırım giderleri ve uygun görölen işletme giderlerinin %35'i, ekiliş alanları ile uyumlu alet ve makina alım giderlerini %30'u, tek yıllık yem bitkilerinde ise işletme giderlerinin ekiliş alanları ile uyumlu alet ve makina giderlerinin %20'si doğrudan üreticileri ödenir.

2. Suni Tohumlama Desteğı

Her yıl ocak ayı başında bakanlığın tespit edeceği suni tohumlama bedelinin, kalkınmada öncelikli illerde ve soykütüğüne kayıtlı işletmelerde %50'si, diğer illerde ve işletmelerde ise %25'i ödenmektedir.

İlimizde, suni tohumlama faaliyetleri Mart- Haziran ayları arası 4 ay tur şeklinde, 8 ay ihbarlı olarak yıl boyunca sürdürölmektedir. 2004 yılı sonu itibarıyla ile resmi ve özel suni tohumlama gerçekleşmesi 212 baş'tır.

2005 Yılı Ocak ayından itibaren Aydıntepe ve Demirözü İlçelerimizde tur ve ihbarlı olarak Suni Tohumlama faaliyetlerinin sürdürölmesi planlanmaktadır.

3. Suni Tohumlama Sonucu Doğan Buzağılara İlişkin Destekleme

Soykütüğüne kayıtlı sığırlardan suni tohumlama sonucu doğan buzağılara, 2004 yılı için 60.000.000 TL destekleme ödemesi yapılmaktadır. Önsoykütüğüne

kayıtlı sığırlardan suni tohumlama sonucu doğan buzağılara 2004 yılı için 30.000.000 TL destekleme yapılmaktadır.

4. Damızlık Teşviki

Yurt içinde çiftçi veya TİGEM tarafından yetiştirilen veya Bakanlıkça ya da Bakanlık tarafından yetki verilmiş kuruluşlarca damızlık sertifikası veya sertifika verilmiş damızlık gebe düveleri alanlara, damızlık belgesi veya pedigriye sahip süt sığırları için her yıl ırk bazında hayvan fiyatının % 30'u, saf ırk sertifikasına sahip kültür ırkı için bu fiyatın % 15'i ödenir.

5. Hayvancılıkta Ön Soy Kütüğü ve Soy Kütüğü Projesi

Ön soy kütüğü Projesi kapsamında 2003 yılı sonuna kadar 740 işletmeye ait 1.695 baş sığır ön soy kütüğü sistemine dahil edilmiş olup, 2004 yılı içerisinde 78 işletmeye ait 290 baş sığır kayıt altına alınmış olup, 2004 yılı sonu itibarıyla üye işletme sayısı toplam 818, kayıtlı hayvan sayısı 1.985 adet olmuştur.

6. Çiftçi Kayıt Sistemi ve Doğrudan Gelir Desteği Projesi

Çiftçilere Doğrudan Gelir Desteği yapmayı ön gören, çiftçinin kayıt altına alınmasını sağlayan bu proje Bakanlar Kurulu Kararı ve Uygulama Tebliği ile projenin 2000 yılında plot uygulaması tamamlanmış ve 2001–2002 yılı içerisinde ülke genelinde uygulanmıştır. Proje çerçevesinde, 2001 yılında 2909 işletme, 2002 yılında 4379 işletme, 2003 yılında 5298 işletme ve 2004 yılında 4651 işletme kayıt altına alınmıştır.

7. Ana Arı Alıp Kullanan Arıcılara İlişkin Desteklemeler

Bakanlıkça üretim izni verilmiş işletmelerden o yıla ait üretim sezonu boyunca ana arı satın alarak kullanan üreticilere ana arı başına 2004 yılı için 5.000.000 TL doğrudan destek ödemesi yapılır. Desteklemeden yararlanacak arıcının Arı Yetiştiricileri Birliği üyesi olması halinde bu destek ana arı başına 10.000.000. TL olarak birlikler aracılığıyla bankadan alındıktan sonra iki gün içerisinde üyelerine ödenir.

BÖLÜM 3. İLİN ÖZELLİKLERİ

3.1. BİYOFİZİKSEL ÖZELLİKLER

3.1.1. İlin Genel Tanımı

Karadeniz coğrafi bölgesinin, Doğu Karadeniz bölümü sınırları içerisinde yer alan Bayburt 40 derece 37 dakika .kuzey enlemi ile 40 derece 45 dakika doğu boylamı, 39 derece 52 dakika güney enlemi ile 39 derece 37 dakika batı boylamları arasında yer alır. Doğusunda Erzurum, Batısında Gümüşhane , Kuzeyinde Trabzon ve Rize , Güneyinde Erzincan İlleri ile çevrili Anadolu'nun kuzey doğusunda Çoruh Nehri kenarında ve denizden 1555 m. yükseklikte kurulmuş 3739 km.² yüzölçümlü bir ildir. İlin 2669 km.² sini merkez ilçe , 517 km.² sini Aydıntepe ilçesi ve 553 km.² sinide Demirözü ilçesi teşkil etmektedir.

Merkez ilçe ile birlikte 3 ilçesi bulunan Bayburt'ta, 9 belediye, 32 mahalle , 168 köy muhtarlığı mevcuttur. Köy muhtarlıklarının 118'i merkez ilçeye , 27'si Demirözü ilçesine, 23'ü de Aydıntepe ilçesine bağlıdır. Bunlardan merkez ilçe dahil 9 tanesi belediyeliktir.

3.1.2. Agro-Ekolojik alt bölgeler

Agro-Ekolojik bölgelendirme, arazinin çevresel özellikleri, potansiyel verim ve arazi uygunluğu benzer olan özelliklere sahip alt alanlara bölünmesini ifade eder.

Bir agro-ekolojik bölge iklim, arazi formu, toprak yapısı ve/veya arazi örtüsüne göre belirlenir. Bu kapsamda Bayburt İli, iklim,arazi formu, toprak yapısı ve arazi örtüsü itibari ile ilçeler ve merkez ilçe arasında fark olmadığından alt bölgelere ayrılmamıştır. (Bkz. Tablo-1)

Bayburt merkez ilçe,Demirözü ve Aydıntepe ilçeleri 240 günlük yetiştirme periyoduna sahiptir. (15 Mart-15 Ekim) Aşağıdaki Tabloda da görüldüğü gibi Bayburt ilinin sahip olduğu toprağın %76,3'ü V-VIII sınıftır.

Tablo 1. Bayburt İlinin Agro –Ekolojisi

Bölge	Alan	Şubat	Temmuz	Yıllık	Alanın Arazi kabiliyet sınıflarına göre dağılımı				
		Sıcaklık	sıcaklık	Yağış	1	2	3	4	5-8
	(ha)	(C°)	(C°)	(mm)					
					%2,8	%7,9	%5,5	%7,2	%76,3
Merkez	266900	-6.1	<25	>400	10800 ha.	29900 ha.	20900 ha.	27000 ha.	285300 ha.
Aydıntepe	51700	-7.5	<25	<400					
Demirözü	55300								
Toplam Alana Oranı									

Kaynaklar: Bayburt Meteoroloji Müdürlüğü ve Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü(1987-2001)

3.1.3. Topografya

Bayburt İli ve çevresini yeryüzü şekilleri bakımından genel olarak üç bölgede inceleyebiliriz. Birinci bölüm ; alanın batı yarısını oluşturan Bayburt ovası, ikinci bölüm;akarsuların oluşturduğu vadiler, üçüncü bölüm; bölgenin etrafını çevreleyen ve özellikle kuzey ve güneydoğu kesiminde yer alan dağlık alanlardır.

Dağlar:

Bayburt'ta toplam alanın %45'i dağlardan oluşur. İlin üzerinde bir çok yaylanın yer aldığı önemli dağları Kuzeyde ;Soğanlı Dağı (3336 m) , Yamanlı Dağı (2829 m.) , Kemer Dağı (2850 m.) . Doğuda ; Kırklar Dağı (3859 m.) ve Çoruh Dağları , Batıda;Gümüşhane ve Köse Dağları (2500 m.). Güneyde; Otlukbeli –Sarıçiçek-Pulur-Divanyurdu ve Çoşan Dağları ile Kop Dağları (2600 m.) en önemli yükseltilerdir.

Vadiler:

Masat Vadisi :Ülkemizin önemli akarsularından biri olan Çoruh nehrinin ana kollarından biri olan Masat deresinin kaynağı mescit dağlarından bu önemli kol , İl sınırlarına güneydoğudan Masat vadisinden girer masat vadisinden ismini alan bu kol Kop dağlarından gelen Kop deresi ile Maden Köyü yakınlarında birleşir daha sonra vadiye akan derelerle beslenerek coşkulu bir şekilde kıvrımlar yaparak şehre ulaşır.

Çoruh Vadisi :Çoruh nehri şehri ikiye bölerek Bayburt Kalesi ile Duduzar tepesi arasında ki derin boğazdan geçerek Kaleardı mevkiine ulaşır.Kaleardı mevkiinde çeşitli yaylar çizerek kuzeye iner ve Düzekar ovasına ulaşır. Bura da diğer önemli kolu olan değirmencik deresi ile birleşir. Bu birleşmeden sonra dirsek yaparak doğuya yönelen Çoruh nehri ,Çoruh vadisine girer .

Ovalar:

Dağlarla çevrelenen ve ortasından akan Çoruh ırmağının kolları ile parçalanan Bayburt ovası yaklaşık 900 km²'dir. Ovanın güneydoğu bölümünü Keçevi düzü, batı bölümünü Mormuş ovası ;eğimin azlığı nedeniyle daha önceleri bu düzlüğün ortasında Mormuş bataklığı yer almaktaydı. Bu gün için bu bataklık, DSİ tarafından yapılan drene çalışmaları sonucunda kurutulmuştur. Kuzey bölümünü Aydıntepe ovası ve kuzeydoğu bölümünü ise yüzölçümü bakımından en küçüğü olan Düzekar ovası meydana getirir. Bu ovalar 1500 –1700 m. Arası yüksekliklere sahiptir.

Platolar-Yaylalar:

Dağlık bir yapıya sahip olan Bayburt ilinde önemli sayıda yayla bulunmaktadır. Bu yaylaların bazıları, Aydıntepe, Akbulut, Cumavank, Otlukbeli, Yazıyurdu, Yoncalı, Tohnovi, Çavdar, Somarnova, Karakaya, Menge, Seydiyakup, Kavlatan, Akkoyun, Solkari, Gümüşdamla, Yaylapınar, Üzengili, Kuşmer, Gökçedere, Dumlu, Günbuldu, Şur, Irmak, Eser, Çukur, Ardıçgöze, Armutlu, Göloba, Çençül ve Çımağıl yaylalarıdır.

Akarsular:

Çoruh nehri :Bir kolu Mescit dağlarından, diğer bir kol da Otlukbeli dağlarından çıkarak iki kol halinde İlimiz sınırları içerisinde Dikmetaş Köyü altında birleşen Çoruh nehri debi bakımından ülkemizin en önemli akarsularından biri olup bu özelliği nedeniyle su sporlarına çok elverişlidir. Dikmetaş Köyünden başlayarak Çoruh nehrinin İl sınırlarımızı terk ettiği Aslandede Köyüne kadar olan kısmında su sporlarından Kano ve Raftink yapılabilir.

Çoruh Nehri Bayburt sınırlarını terk ettikten sonra Erzurum sınırları içerisinde geçip Artvin İline ulaşmakta burada da Erzurum'dan gelen Tortum ve Oltu Çayları ile birleşerek kuzeye doğru yönelir, Gürcistan sınırını aşarak Karadenize dökülür.

İlimizin en önemli akarsuyu Çoruh Nehri ve kollarıdır. Çoruh Nehri bölgenin coğrafi özelliklerine bağlı olarak, ülkemizin hızlı akan nehirlerden biridir. Çoruh Nehrinin yan kolları Kop deresi, Pulur deresi, Beşpınar deresi ,Saruhan deresi ,Çatıksu deresi ve Masat deresidir.

Dünya'nın sayılı Raftink ve Kano sporları merkezlerinde biri olan Çoruh Nehri de bu açıdan ayrı bir değere sahiptir.

Göller,Göletler:

Bayburt İl sınırları içerisinde önemli diyebileceğimiz göl yoktur. Ancak Soğanlı dağlarında Atlı göl ve Balıklı göl adında iki krater gölü bulunmaktadır. Son yıllarda sulama amaçlı farklı büyüklükte birçok gölet yapılmıştır. Bunlar, Danişment, Eymür, Gökçedere, Oruçbeyli, Sakızlı ve Saraycık göletleridir. Bu göletlerde sulama amacı dışında kısmende balıkçılık yapılmaktadır.

3.1.4. İklim

Doğu Karadeniz ile Doğu Anadolu iklimi arasında karasal özellikleri ağır basan bir geçiş iklimi hüküm sürmektedir. Ancak gerek ortalama yükseltinin azlığı ,gerekse vadiler sisteminin oluşturduğu mikro klima sayesinde Doğu Anadolu'ya göre iklimi yumuşaktır. Bayburt'un iklimini Kuzey Anadolu dağ silsilesinin doğu bölümünü oluşturan ve bu silsilenin bir bölümünü teşkil eden Soğanlı dağları (3370 m.) ve onun Doğu ve Batı uzantıları, Karadenizin bol yağışlı iklim özelliklerinin Bayburt'a sokulamaması üzerinde adeta doğal bir set görevi üstlenmişlerdir. Karadeniz üzerinden gelen nemli hava kütleleri bu dağ sırasının denize bakan yamaçlarına bol miktarda yağış bırakırken (1500± mm.) bünyelerindeki nemi tamamen boşalttıklarından Çoruh vadisine ulaşan bu hava kütleleri, kuru ve serin bir karakter gösterirler. Bu yüzden Bayburt'a kuzey yönünden esen rüzgarlar, genellikle yağış getirmezler. Bayburt'ta ortalama yağış miktarı 400-500 mm.'dir. Yağış ,mevsimlere göre değişiklikler göstererek tüm yıl boyunca devam eder.

Tablo 1.1 BAYBURT İLİNE DÜŞEN SON 15 YILLIK ORTALAMA SICAKLIK VE TOPLAM YAĞIŞ MİKTARI (MM.)

AYLAR	ORTALAMA SICAKLIK (C)	ORTALAMA TOPLAM YAĞIŞ MİKTARI (mm)
OCAK	-6,1	26,2
ŞUBAT	-6,1	32,2
MART	-0,4	40,5
NİSAN	7,1	57,4
MAYIS	11,8	71,0
HAZİRAN	15,5	54,3
TEMMUZ	19,2	26,5
AĞUSTOS	18,8	15,1
EYLÜL	14,3	21,7
EKİM	9,1	49,8
KASIM	1,9	34,9
ARALIK	-2,9	33,3
YILLIK ORT/TOPL.	6,9	462,9

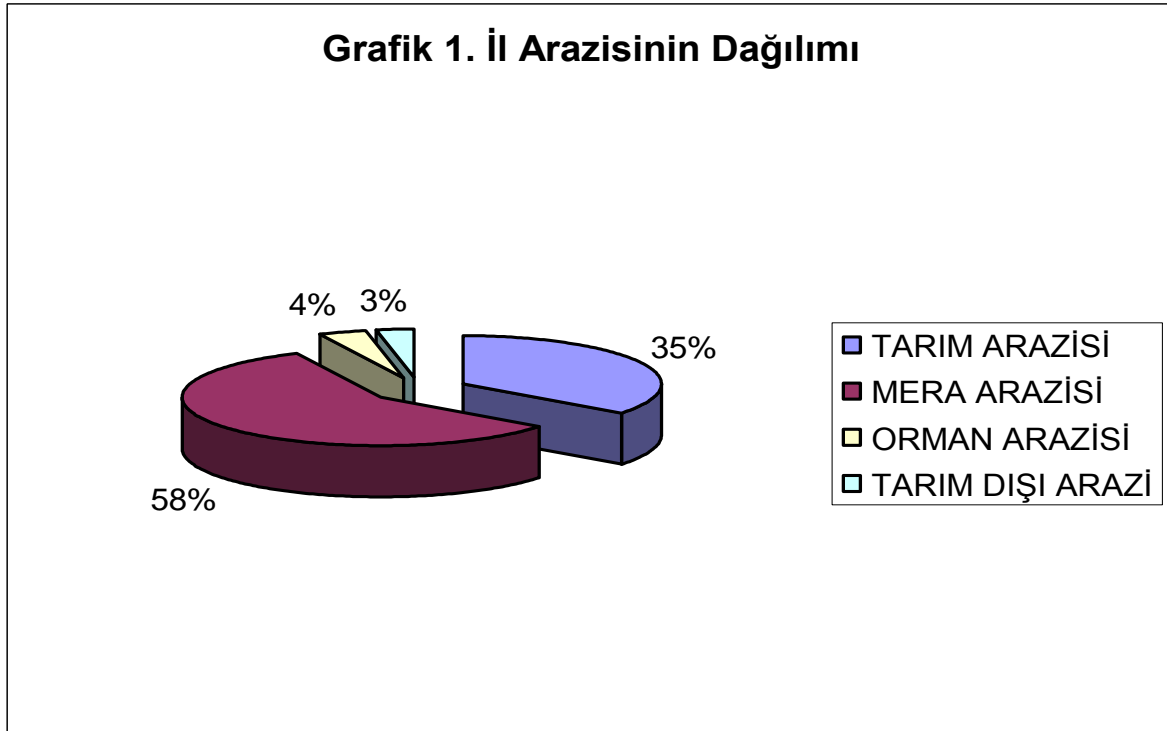
Kaynaklar: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (1987-2001)

3.1.5. Bitki örtüsü

Bayburt'ta bitki örtüsü olarak çoğunlukla Bozkır bitki topluluğu hakimdir. Aşırı eğim nedeniyle devam eden erozyon üst toprak örtüsünü nehirlerle taşımış ve toprakları humus bakımından fakirleştirmiştir. Doğal örtü, mevsimlik step örtüsü (Bozkır) karakterinde olduğundan toprakların organik maddesi azdır. Özellikle Çoruh Nehri ve kollarının suladığı sahalardaki geniş düzlükler ise verimli topraklarla kaplıdır. Bu topraklar havzanın en önemli ve en verimli bölgeleridir. Ayrıca ilimizde 14631 ha. Ormanlık saha bulunmaktadır. Ormanlar Bayburt'un uç sınırlarında bulunmakta ve Bayburt'u çevrelemektedir. Ormanlarımız ağırlıklı olarak meşe ormanlarıdır. Petekli, Yakupabtal, Gökçedere, Çamlıkoç ve Yıldırım Köyleri civarında 570 ha verimli çam ormanı bulunmaktadır. Orman varlığının 5305 ha Çam, Ardıç ve Kavak, 9326 ha. Meşe ormanıdır.

3.1.6. İl Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

İlin toplam yüzölçümü 365200 ha olup, bunun 131995 ha'ı tarım arazisi, 216362 ha'ı çayır mera arazisi, 14631 ha orman arazisi ve 2212 ha diğer araziler olarak dağılım göstermektedir.

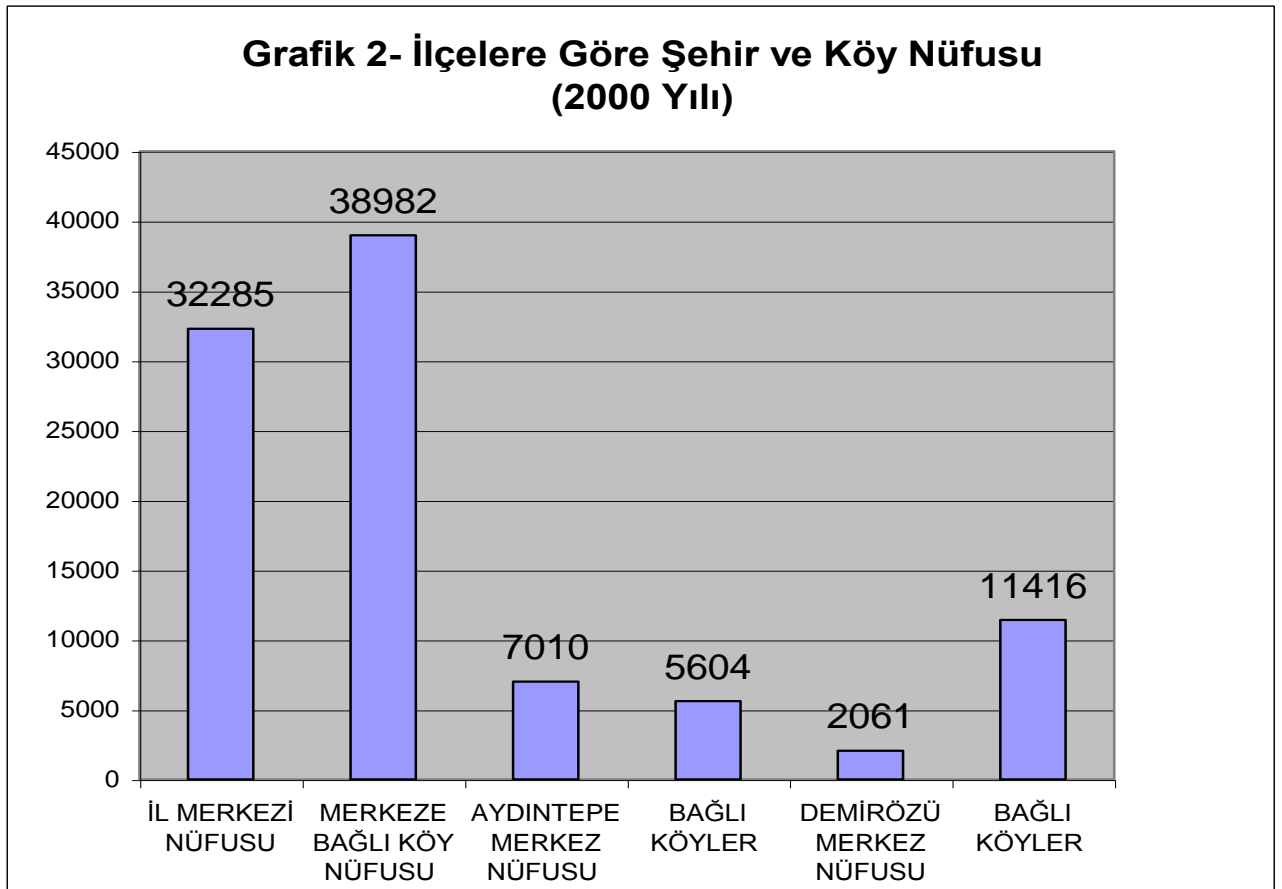

Grafik 1 den görüldüğü üzere Bayburt'ta çayır mera alanlarının oranı yüksek (%58), orman alanlarının oranı ise düşüktür (%4). Türkiye genelinde ise mera alanlarının oranı ile orman alanlarının oranı birbirine eşit olup %26 dır. Bayburt ilinde çayır mera alanlarının fazlalığı hayvancılık için bir potansiyel olmakta, ancak orman alanlarının azlığı yağış için kısıt teşkil etmekte ve erozyona neden olmaktadır.

3.2. SOSYO – EKONOMİK YAPI

Bayburt ilinin 1990-2000 nüfus sayımında yıllık nüfus artış hızı % -9,75 olarak belirlenmiştir. Bayburt ilinin nüfus artış hızı Türkiye nüfus artış hızının gerisinde kalmaktadır Bu durumun nedenlerinden biri İl dışına göçtür.

1990 nüfus sayımında 107330 olarak belirlenen toplam nüfus ,1997 yılında 99638'e, 2000 yılı nüfus sayımında Toplam nüfus 97358'e düşmüştür. "Toplam nüfusun 49035'i erkek , 48323'ünü kadınlar oluşturmaktadır. 2000 nüfus sayımına göre toplam nüfusun 41356'sı ilçe merkezinde 56002 'si köy ve beldelerde bulunmaktadır. Bu rakamlar 1990 ve 1997 yılı nüfus sayımı ile karşılaştırıldığında Bayburt İlinde kırsal nüfus oranında azalma, şehir nüfusunun ise arttığı görülmektedir. 2000 yılında ilçe merkezindeki nüfus artış oranı % 0,15 iken köy ve beldelerin nüfus artış hızı % -16,48 olarak belirlenmiştir.

Tablo 2. Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (%)

Nüfus Grubu	Bayburt	Türkiye
Erkek	49.0	50.7
Kadın	51.0	49.3
0~14	37.6	35.0
15~59	54.3	57.8
60~~	8.1	1.2

Kaynak : DİE 2000

2000 Nüfus sayımına göre Bayburt ilindeki Erkek nüfus oranı %49.0 dır ve bu değer % 50.7 olan ülke ortalamasının altındadır (Tablo -2). Yine Bayburt ili için % 54.3 olan 15-59 yaş grupları arasındaki nüfus oranı,Türkiye ortalaması olan %57.8'lik değerın altında kalmaktadır. Bu veriler, bölgeden dışarıya gerçekleşen göçün genellikle genç yaş grupları ve erkekler üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir. İlde iktisaden faal nüfusun %75'i (38350)Tarım ve Ormancılıkta faaliyet göstermektedir.

Tablo 3. İşgücünün İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (2000)

Sektör	Nüfus	%
Tarım ,avcılık, ormancılık ve balıkçılık	38350	75
Madencilik ve taşocağı	14	0
İmalat sanayi	1194	2
Elektrik,gaz,su	47	0
İnşaat	2916	6
Toptan perakende ticaret, lokanta ve oteller	1861	4
Ulaştırma ,Haberleşme ve Depolama	938	2
Mali Kurumlar,Sigorta taşınmaz mallara ait işler ve kurumları,yardımcı iş hizmetleri	415	1
Toplum hizmetleri sosyal ve kişisel hizmetler	5073	10
İyi tanımlanmamış faaliyetler	71	0

Kaynak : DİE 2000

Bayburt'ta kadın işgücünün büyük çoğunluğu tarım sektöründe çalışmaktadır. Tarımda çalışan kadın işgücünün oranı erkeklerden oldukça fazla olmasına rağmen çoğu ücretsiz aile işçisi statüsündedir. Tarımsal istihdam içinde kadın işgücü oranının yüksekliği, esas itibariyle bir başka tartışmanın konusunu teşkil eden ve Bayburt için büyük önem taşıyan kırdan kente göç ve özellikle erkek işgücünün geçici-mevsimlik istihdam alanı araması sonucu diğer kentlere gitmesini destekleyen bir gerçektir.

Tablo 4. İşgücünün Tarım ve Tarım Dışı Sektörlere Dağılımı (%)

Sektör	ERKEK	KADIN
Tarım	57	97
Tarım dışı	43	3
Toplam	100	100

Kaynak : DİE 2000

Türkiye'de nüfus hareketlerinin büyük çoğunluğunu kırdan kente göç teşkil etmektedir. Göç alan illerin tamamı, sosyo-ekonomik bakımdan gelişmiş batı bölgelerinde, göç veren illerin çoğu ise doğu, iç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde bulunmaktadır. Bayburt özellikle son dönemlerde en fazla göç veren illerin başında gelmektedir. Kırdan kente göç edenlerin il nüfusuna oranı da Türkiye ortalamasının üzerindedir. 1985-1990 yılı istatistiki verilerine göre İç göç 6480 kişi, dış göç 20288 kişi ve net göç-13,808 kişi olarak belirlenmiştir.

Bayburt'ta en fazla göç sanayileşmiş illere doğru olmaktadır. Özellikle İstanbul'a büyük bir göç yaşanmış, bunu Ankara, İzmir Bursa,Mersin ve Kocaeli takip etmiştir. Göç edenlerin büyük çoğunluğu 15-64 yaş grubunda yoğunlaşmıştır.

Göçlerin tamamı sadece ekonomik sebeplerden kaynaklanmayıp, bunun yanında bölgedeki eğitim, sağlık, ulaşım gibi sosyal hizmetlerin yetersizliğide rol oynamıştır

Bayburt'ta İş ve İşçi Bulma Kurumu verilerine göre 1996 yılında işsiz sayısı toplam olarak 30 erkek, 2 kız belirlenmiştir. 1997 yılında kayıtlı işsiz sayısı 43 erkek, 2 kız olarak belirlenmiştir. 1998 yılında 166 erkek ,14 kız ,1999 yılında 123 erkek ,40 kız , 2000 yılında 549 erkek, 120 kız , 2001 yılında 537 erkek, 90 kız ,2002 yılında 154 erkek, 5 kız kayıtlı işsiz sayısı belirlenmiştir. İşsiz sayısı azalmış görülmekle beraber kamu kesimi dışındaki kayıtlar yeterli ve sağlıklı olmadığı için bu konudaki veriler tam işlenememiştir.

3.2.1. Kişi Başına Gelir

Bayburt'ta kişi başına düşen GSYİH 2003 yılı rakamlarına göre 1350 \$' olup bu rakam Türkiye ortalamasının altındadır. Tablo 5.1- Bayburt'ta kişi başına düşen gelir ve 2010 yılına kadar olan gelir projeksiyonunu göstermektedir.

Tablo 5-Türkiye ve Bayburt'ta Kişi Başına Düşen GSYİH'nın Cari Fiyatlarla Yıllara Göre Dağılımı (ABD Doları)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Türkiye	2655	2603	2682	2981	2173	2727	2888	3021	3176	2847	2941
Bayburt	708	889	986	1107	781	1034	1019	1081	1275	1306	1308

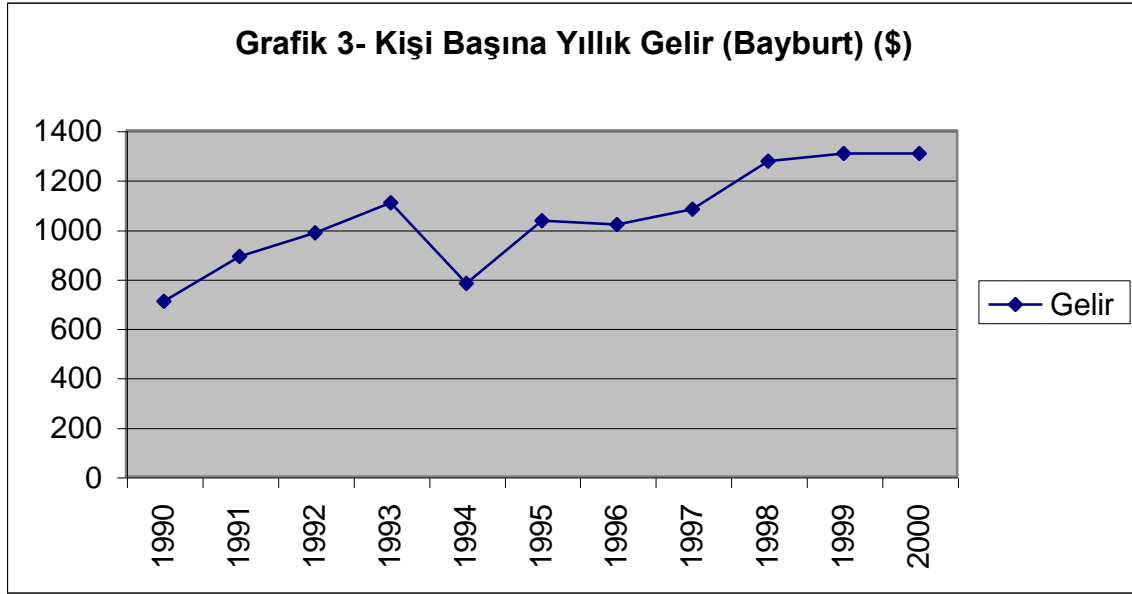
Kaynaklar: DİE (2001)

Tablo 5.1-Bayburt'ta Kişi Başına Gelir ve Gelir Projeksiyonu

Yıl	Kişi Başına Gelir (\$)
2001	1356
2002	1408
2003	1460
2004	1512
2005	1565
2006	1617
2007	1669
2008	1721
2009	1773
2010	1825

İl bazında gelir karşılaştırılması yapıldığında en fazla kişi başına düşen gelir Bayburt merkez ilçede, en düşük ise Demirözü ilçesindedir. Merkez ilçede kişi başına düşen gelirin yüksek olmasının nedeni merkez ilçedeki işletmelerin ve üretim sahalarının istihdam olanaklarından kaynaklanmaktadır.

Bayburt'ta kişi başına yıllık gelir Grafik 3'de gösterilmiştir.

Kaynaklar: DİE (2001)

3.2.2. Eğitim

Bayburt'ta şehir merkezlerinde 19 adet okul öncesi , 18 ilköğretim okulu, 4 adet lise ,1 adet Teknik Lise , 8 adet Meslek Lisesi,1 adet YİBO,1 adet PİYO,1 adet Bilim ve Sanat Merkezi , köylerinde ise 7 adet okul öncesi, 100 adet ilköğretim okulu bulunmaktadır. Toplam mevcut öğretmen sayısı 849 dur. Bayburt'ta ayrıca Bir Meslek Yüksek Okulu mevcuttur. Eğitim Fakültesi kurulmuş olup, Eğitim faaliyetine başlamıştır.

Tablo 6. Okullarda Bulunan Öğrenci Sayısı (2003-2004 dönemi)

	Toplam		Şehir		Köy
Okul öncesi		662		279	383
	Kız	316	Kız	127	189
	Erkek	346	Erkek	152	194
İlköğretim Okulu		13658		7210	6448
	Kız	6485	Kız	3412	3073
	Erkek	7173	Erkek	3798	3375
Orta Öğretim		2893		2893	-
	Kız	808	Kız	808	
	Erkek	2085	Erkek	2085	
Üniversite		507		507	
	Kız	172	Kız	172	
	Erkek	335	Erkek	335	

Kaynaklar: Bayburt Milli Eğitim Müdürlüğü (2004)

*Üniversitedeki mevcut öğrenci sayısı Bayburt'ta olan öğrencilerin yanısıra Bayburt'a dışarıdan gelen öğrencileri de kapsamaktadır.

3.2.3. Sağlık

İlde sağlık hizmetleri Sağlık Bakanlığına bağlı 1 Devlet Hastahanesi, 20 sağlık ocağı, 46 sağlık evi, 3 dispanser ile yürütülmektedir. İl genelinde yataklı tedavi kurumlarındaki toplam yatak sayısı 150 iken yatak başına düşen nüfus sayısı 771'dir. İlde toplam hekim sayısı 62 ve Uzman hekim başına düşen nüfus sayısı 7155'dir. Pratisyen hekim başına düşen nüfus sayısı 2071 dir. Dış hekimine düşen nüfus sayısı ise 9838 dir. Sağlık hizmetleri hususunda, Türkiye genelinde yaşanan sorunlar Bayburt ilinde de yaşanmaktadır. Öncelikle görev yapan sağlık personeli sayısı arttırıldığında, sağlık personeli başına düşen nüfus sayısında azalmış olacaktır.

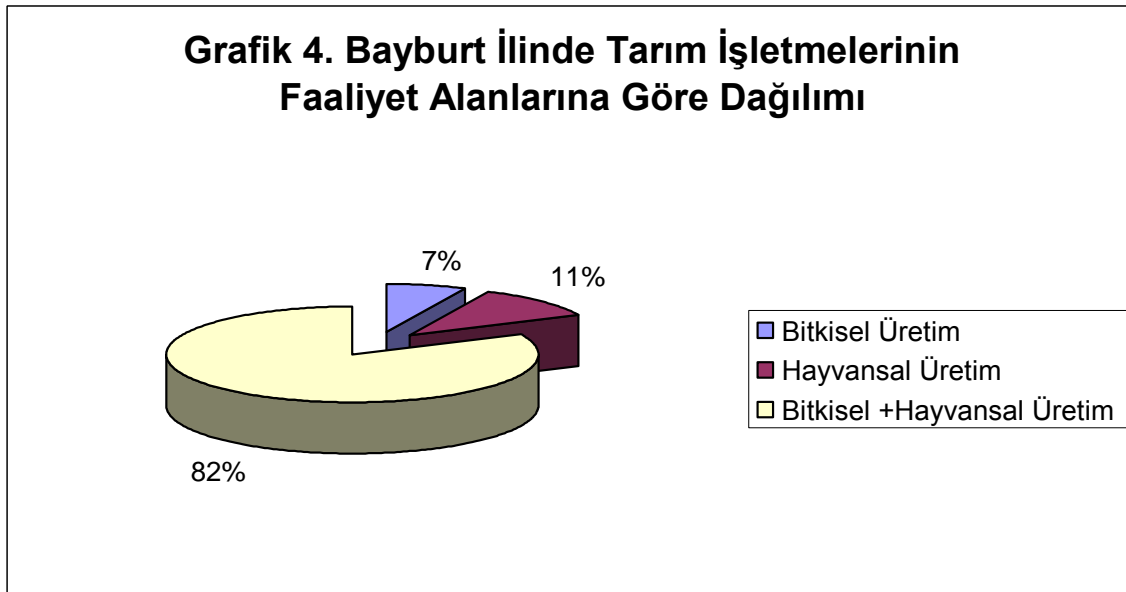
3.2.4. Ulaşım

İldeki 241 km'lik karayolu ağının 188 km'si devlet yolu, 53 km'si il yoludur. İl yollarının 30 km'si asfalt, 20 km'si stabilize kaplama, 3 km'si toprak tesviye ve geçit vermeyen yolu yoktur.. Devlet yollarının 177 km'si asfalt, 11 km'si stabilize kaplama, toprak tesviye ve geçit vermeyen Devlet yolu ağı yoktur. İldeki köy yolu ağı 1517 km olup, bunun 164 km si asfalt, 905 km'si stabilize, 365 km'si tesviye, 83 km' lik kısmı ise ham yoldur. Ağır kış şartlarından dolayı zaman zaman köy yollarının merkezlerle bağlantıları kesilmektedir.

Şehirler arası ve milletler arası otomatik telefon görüşmelerine açık olan Bayburt' ta köylerin tamamında telefon bulunmaktadır.

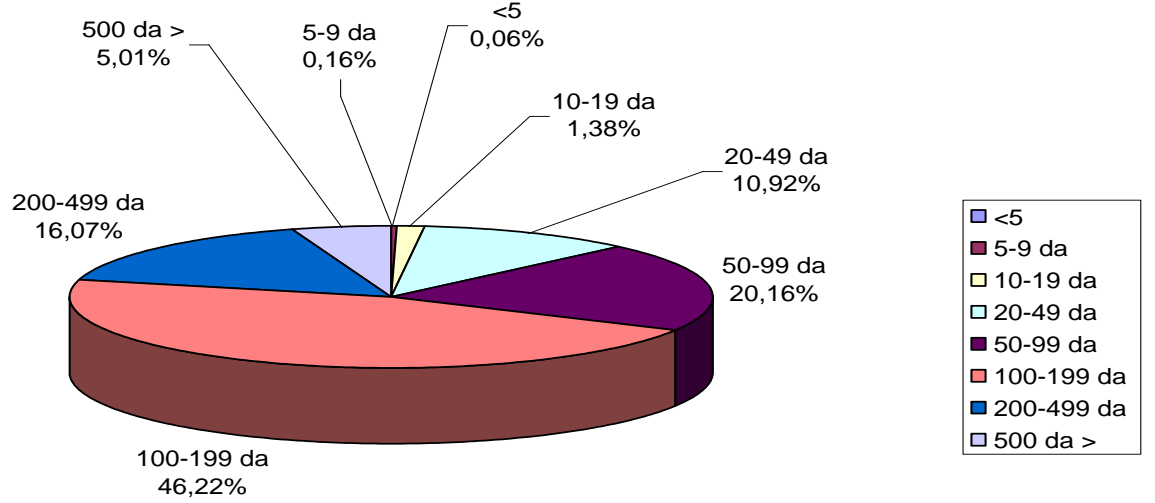
3.3.TARIMSAL ÜRETİM SİSTEMİ

İlde 9792 adet tarım işletmesi mevcuttur. İl de tarım işletmeleri genellikle bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yapmakta ve bu işletmelerin oranı da %82 'yi bulmaktadır. Bu işletmeleri sırasıyla %7'ile yalnızca bitkisel üretim yapan işletmeler ve %11'le yalnızca hayvansal üretim yapan işletmeler izlemektedir. (Grafik 4)

Kaynak: Genel Tarım Sayımı, DİE, 2001

Grafik 5. Tarım İşletmelerinin Büyüklüklerine Göre Dağılımı

Kaynak: Genel Tarım Sayımı, DİE, 2001

Tablo 7. Tarımda İşletme Büyüklüğü ve Arazi Edinim Biçimi

Arazi Büyüklüğü (Da.)	İşletme Sayısı	Arazi (da)	Yalnız Kendi Arazisini İşleyenler		Hem kendi arazisinin hem de başkasının arazisini işleten		Kendi Arazisi Olmayan İşletmeler			
			A	B	A	B	Kıracı		Ortakçı	
			A	B	A	B	A	B	A	B
0-5	162	508	162	508	-	-	-	-	-	-
5-9	198	1318	198	1318	-	-	-	-	-	-
10-19	794	11297	658	9402	21	350	-	-	-	-
20-49	2730	89257	1409	44998	649	23891	15	724	145	3314
50-99	2275	164710	1263	90452	474	31337	37	2745	101	7376
100-199	2067	277670	1076	143351	697	97284	-	-	-	-
200-499	486	131305	132	31518	260	71154	19	4545	17	4192
500-999	54	40968	-	-	54	40968	-	-	-	-
1000 ve üstü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	8766	717033	4898	321547	2155	264984	71	8014	263	14882

Kaynak: Genel Tarım Sayımı, DİE, 2001 A- İşletme Sayısı B- Arazi Miktarı(da)

Tabloda görüldüğü gibi 4898 adet işletme yalnız kendi arazilerini işlemektedir. Bu şekilde işlenen arazi 321 547 da'dır. 2155 adet işletme ise 264 984 da'lık alanla hem kendi arazisini hem de başkasının arazisini işletmektedir. Yalnız kira ile arazi işleten işletme sayısı 71 adet, bu işletmelerin toplam alanı ise 8014 da'dır. 263 adet işletme ise ortakçılıkla iştigal etmektedir. Tabloda dikkat çeken nokta, kendi arazisinin yanında başkasından arazi kiralayıp işleten işletmelerin geniş bir arazi büyüklüğünde faaliyetlerini sürdürmeleridir.

263 işletmede 14 882 da arazide ortakçılık yapılmaktadır. Ortakçılığa konu olan işletmelerin büyüklüğü ise 20-99 da arasındadır.

2001 genel tarım sayımı hane halkı araştırma sonuçlarına göre Bayburt ilinde 717 033 da'lık alan 50 762 parça sayısından oluşmaktadır. Bunların büyük bir miktarı 4-9 parçalı işletmelerden oluşmaktadır.

Türkiye genelinde olduğu gibi Bayburt ilindeki tarım işletmeleri, hızlı nüfus artışı ve artan nüfusun tarım dışı sektörde istihdam edilmesi zorunluluğuna karşılık, bu sektörlerde iş gücü talebinin nüfus artışına uygun düzeyde artırılmaması; tarımın gelişim hızının nüfus artışını karşılamada yetersiz kalması ve miras yoluyla arazilerin bölünmesi gibi nedenlerle giderek küçülmüştür.

3.4. TARIMSAL PAZARLAMA SİSTEMİ

3.4.1. Türkiye ve Bayburt İli Hayvancılık Sektöründe Pazarlama ve Örgütlenme

Hayvan ve hayvansal ürünlerin çağın değişen koşullarına uygun bir biçimde üretim ve kalitesinin artırılması, Türkiye ekonomisi açısından büyük önem taşımaktadır. Bunun başarılabilmesi ise, büyük ölçüde pazarlama organizasyon ve fonksiyonlarının etkin bir biçimde yerine getirilmesine bağlıdır.

Hayvansal üretimin yapıldığı işletmelerde; örneğin yetiştirme ve besi faaliyetlerinde başarıya ulaşılsa dahi, pazarlamada ortaya çıkan problemler çözülmedikçe, üretim ve kaliteyi yükseltmek çoğu zaman güç ve bazen de imkansızdır. Hayvansal ürünlerin pazarlanması, ürünlerin hammaddeden mamul halini alıp, tüketim aşamasına geçme anına kadar devam eder. Bu bakımdan pazarlama, hayvansal ürünlerin imalat safhalarını da kapsamaktadır.

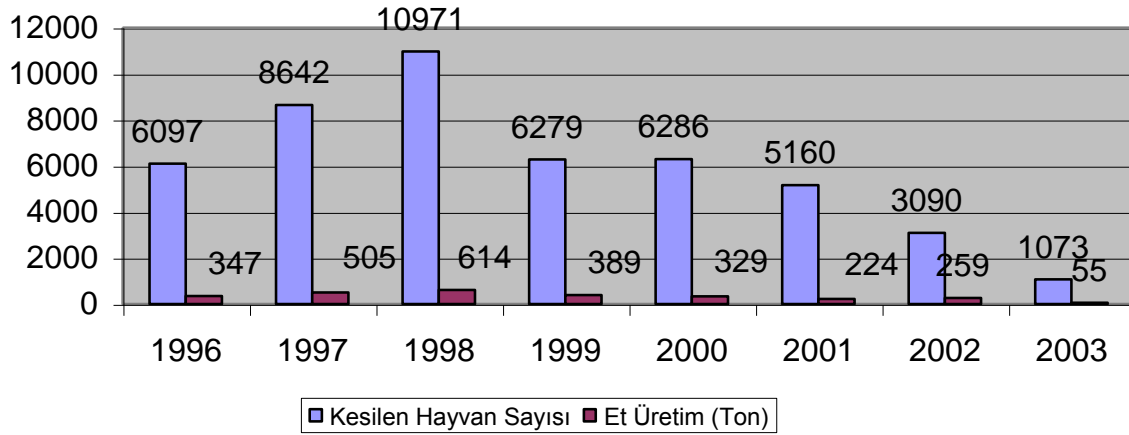
3.4.1.1. Bayburt'ta Et ve Et Ürünleri Pazarlaması

Türkiye'de halen hayvan ve hayvansal ürünler pazarlamasında aracı sayısı çok, aynı zamanda pazarlama prodüktivitesi düşüktür. Üretici ile tüketici arasında sayıları bazen 5-6'yı bulan genelde 3-4 arasında değişen pazarlama organları bulunmaktadır

Kasaplık hayvan ve et pazarlaması Türkiye'de çeşitli ölçekteki yerleşim yerleri itibariyle farklılıklar göstermektedir. Kırsal alanda kasaplık hayvan ve et pazarlamasında üretici-köy kasabı ve tüketiciden oluşan çok kısa bir zincir bulunduğu görülür. Ancak buna rağmen tüketici için etin fiyatı ucuz değildir. Çünkü tüketici sayısının azlığı ve alım gücü yetersizliği perakendeci kasaba yoğun bir iş olanağı sağlamamaktadır. Bu nedenle pazarlama maliyeti yani perakendeci kasap marjı yüksektir. Diğer taraftan bu kesimde maliyet azaltıcı bir faktör olan sakatat ekonomik şekilde değerlendirilememektedir.

Bayburt'ta büyük ölçüde öz tüketime yönelik olarak üretilen hububatın yanında ağırlıklı iktisadi faaliyet hayvancılıktır. Bayburt'ta et üretimi ilin hayvancılık potansiyelini göstermekten uzaktır. Zira Türkiye'nin çeşitli yörelerinden işletmeci ve tacirlerin ihtiyaçları için Bayburt kaynağına başvurdıkları bilinmektedir. Bayburt'ta 2004 yılı Tarım İl Müdürlüğü verilerine göre toplam 84445 adet küçükbaş, 59375 adet büyükbaş hayvan varlığı bulunmaktadır.

Grafik 6 1996-2003 Yılları Arasında Kesilen Hayvan Sayısı ve Et

Kaynaklar: Bayburt İl Tarım Müdürlüğü(2004)

Bayburt'ta hayvan besiciliği özellikle Kurban Bayramında İstanbul, Trabzon, Bursa, Ankara, Ağrı vb. illerde satılmak üzere yapılmaktadır. Besicilik için hayvanlar, çiftçilerden ve hayvan pazarından temin edilmektedir. Merkez ve ilçelerinde canlı hayvan pazarları mevcuttur.

Tablo 8 -1998-2002 Yılları Arasında Türkiye ve Bayburt Et Üretimi

YILLAR	Bayburt Miktar (Ton)	TÜRKİYE Miktar (Ton)	Bayburt'un Üretimdeki Payı (%)
1998	614	532544	0,12
1999	389	526751	0,07
2000	352	491497	0,07
2001	335	435778	0,08
2002	280	420597	0,07

Kaynaklar: Tarım Bakanlığı ve Bayburt İl Tarım Müdürlüğü(2003)

Ayrıca kasaplarda direk olarak çiftçiden aldığı hayvanı keserek pazarlamaktadır. İlde 1 adet mezbahane bulunmaktadır.

Hayvancılık alanında dikkate değer bir noktada, hayvan varlıklarıyla elde edilen et ve deri üretimi arasındaki uyumsuzluktur. Bunun en önemli sebebi, büyük ve küçük baş hayvanın kesiminin bir kısmının il dışında yapılmasıdır. Bu alanda kaçak kesim yapılması da söz konusu olabilir. İlde 1 adet entegre et tesisi bulunmakta olup faaliyettedir.

Canlı hayvanların yem ihtiyacı Bayburt, Erzincan, Erzurum vb. illerdeki yem fabrikalarından karşılanmaktadır.

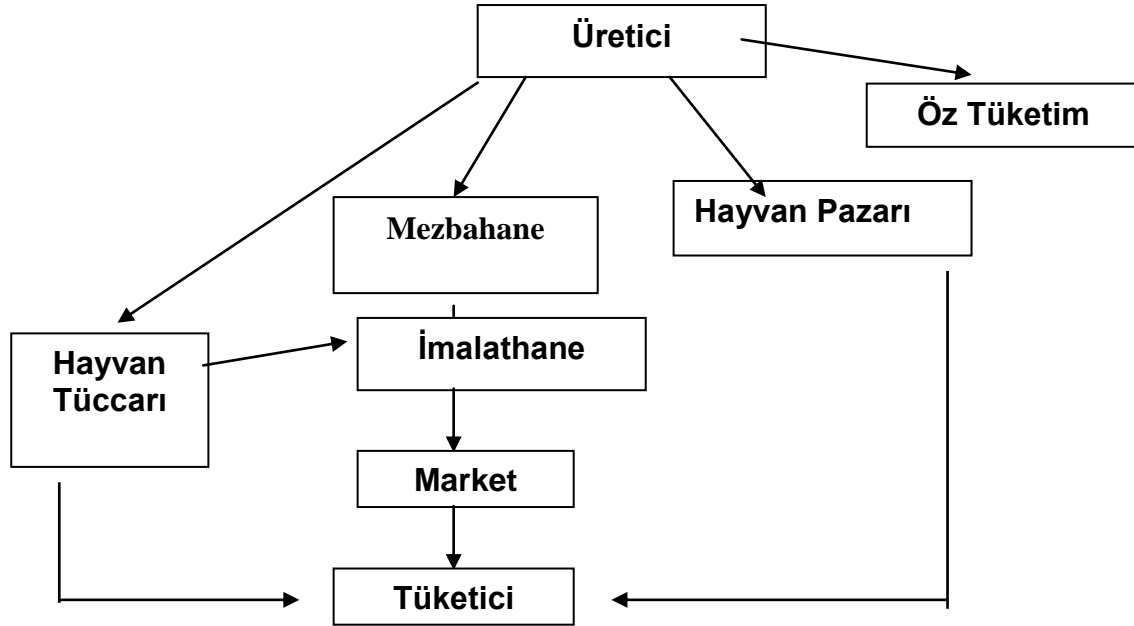
Tablo 9- Bayburt İli 2002 –2010 Yılları Arası Et Üretimi Projeksiyonu

Yıl	Et Üretimi
2003	230,1
2004	205,7
2005	183,8
2006	164,3
2007	146,8
2008	131,2
2009	117,3
2010	104,8

Tablo 9'dan görüldüğü gibi 2002-2010 yılları arasındaki değişimi izlendiğinde; et üretiminde azalış olduğu görülmektedir. Bunun nedeni Küçükbaş ve Yerli sığır popülasyonundaki azalışa ve hayvanların canlı olarak İl dışına sevk edilmesine bağlanabilir. Ayrıca İl genelinde et entegre tesislerinin olmaması et üretiminde azalmalara neden olan sebeplerdendir.

Bayburt'ta et pazarlama kanalları aşağıdaki şemada gösterilmiştir.

ET PAZARLAMA KANALLARI

Bayburt ilinde canlı hayvan ve et ürünleri pazarlamasında mevcut sorunların giderilebilmesi için canlı hayvan pazarlarının altyapısı modernleştirilmeli (ahır, mezbaha, yem tedariki, haberleşme, nakliye hizmetleri), pazarda her gün arz-talep durumuna göre kalite bazında tek bir fiyat belirlemelidir. Pazarda malını satan üretici parasını tahsil etmede hiç bir riskle karşılaşmamalıdır.

3.4.1.2. Bayburt 'ta Süt ve Süt Ürünleri Pazarlaması

Türkiye'de büyükbaş hayvancılığın gelişmesinin önündeki en önemli engellerden biri işletme ölçeklerinin küçük olmasıdır. Küçük işletmeler üretim maliyetini düşürmede ve hayvanlarını pazarlamada büyük işletmeler kadar başarılı

olamamaktadır. Çıktı (et ve süt), yem ve diğer üretim girdilerinin fiyatlarındaki istikrarsızlık da bir başka önemli sorundur.. Hayvan envanterinin genetik kalitesinin göreceli olarak düşük olması, hayvan başına et ve süt veriminin yükseltilmesinde ciddi bir engeldir. Büyükbaş sığır besiciliği ve süt sığırcılığı büyük şehir yakınlarında yeterli ve kaliteli kaba yem üretmeden yapılmaktadır. Bu tür işletmeler üretim maliyetini düşürmedikleri gibi, yerleşim ve su havzalarında ciddi çevre riskleri de yaratmaktadır. İşletmelerin besleme ve bakım konularında teknik bilgi eksikliği vardır.

Hayvancılıkla ilgili teşviklerin verilmesinde mutlaka verimliliğin artırılmasını, yem maliyetinin düşürülmesini ve işletme ölçeklerinin büyümesini de göz önünde bulundurmalıdır.

Tablo-10 türlerine göre sağılan hayvan sayısı ve süt verimlerini göstermektedir

TABLO -10 -Türlerine Göre Sağılan Hayvan Sayıları Ve Süt Verimleri

TÜRÜ	2000		2001		2002		2003		2004	
	Sağılan Hayvan Sayısı	Süt Verimi (Ton)	Sağılan Hayvan Sayısı	Süt Verimi (Ton)	Sağılan Hayvan Sayısı	Süt Verimi (Ton)	Sağılan Hayvan Sayısı	Süt Verimi (Ton)	Sağılan Hayvan Sayısı	Süt Verimi (Ton)
İL TOPLAMI	104784	75912	90183	65156	86160	62250	55115	80224	54632	80223
İNEK	29836	71294	29138	61190	33395	57777	27465	73188	27600	73187
MANDA	332	863	379	910	474	521	390	390	382	66768
KOYUN	73017	3651	59225	2962	51091	3832	26400	6336	25800	60912
KIL KEÇİSİ	1599	104	1441	94	1200	120	860	310	850	55570

Kaynaklar: Bayburt İl Tarım Müdürlüğü (2005)

Tablo-10 görüldüğü üzere hayvan sayısındaki yıllar itibariyle düşüşe rağmen süt üretimindeki artış hayvan popülasyonunun ıslahı ile gerçekleşmiştir.

2000 -2004 dönemi ortalamasına göre Bayburt ili yılda ortalama olarak yaklaşık 72753 ton süt üretimi gerçekleştirmiştir.

İlde, Demirözü ve Aydıntepe ilçelerinde köylülerle yapılan görüşmede üreticiler ürettikleri sütün düşük fiyatlarla satmak durumunda kaldıklarını belirtmişlerdir. İlde Aydıntepe ilçesinde bulunan süt işleme sanayi mevcuttur. Demirözü ilçesinde bulunan süt toplama merkezi, sütün Erzincan'a yaz aylarında gönderildiğini ifade etmiştir. Bayburt ilinde süt üretiminin bahar ve yaz aylarında yoğunlaştığı buna karşın sonbahar ve kış mevsimlerinde süt miktarının azaldığı ileri sürülmüştür. Bölgede süt üretiminin küçük işletmeler tarafından gerçekleştirilmesi süt toplama maliyetini artıran en önemli unsurlardan biridir. Süt işleme sanayilerinin yanında İlde süt, ilçe Kaymakamlıklarının öncülüğünde kurulan süt toplama merkezleri tarafından toplanmakta ve satılmaktadır.

İlde bulunan süt işleme tesisleri ürettikleri süt ürünlerinin büyük miktarını il içinde pazarlamaktadır. Bir süt işleme tesisi ürettiği ürünün (peynir ve tereyağı) il içinde sattığını ifade etmiştir.

Köylerde, üreticiler ürettikleri sütte peynir ve tereyağı yapmakta ve yazın yayla için köye gelen akrabalarına satmakta veya hediye olarak vermektedir.

Bayburt ilinde süt pazarlamasının geliştirilmesi; işletme ölçeklerinin artmasına, süt üretimindeki mevsimsel farklılıkların azaltılmasına, süt işleme sanayilerinin tüketici eğilimli pazarlama konusunda eğitilmesine ve rekabette ürün farklılaştırma konusunun önemini kavramalarına önemli ölçüde bağlıdır.

Sütün sanayiye ulaşmadan çiğ olarak tüketiciye ulaştığı pazarlama zincirinde süt üreticisi-toplayıcıları-sokak sütçüsü gibi araçlar bulunmaktadır. Çoğu zaman üretici aynı zamanda sokak sütçüsü görevini de yerine getirip sütü tüketiciye ulaştırmaktadır. Sütün işlenip çeşitli süt mamulleri olarak tüketiciye ulaştırıldığı durumda ise üreticiden çıkan süt, toplayıcı-sanayi-toptancı ve perakendeciden oluşan bir pazarlama zinciri ile pazarlanmaktadır.

Bayburt ilinde süt ve süt mamullerinin ambalajlama eksikliği nedeniyle daha çok dışarıdan gelen ürünler pazar bulmaktadır. Üretilen süt, peynir, yoğurt vb. şekilde aile içinde tüketilmekte, ihtiyaç fazlası il içinde yerel pazarlarda satılmakta ya da diğer illerdeki akrabalara gönderilmektedir.

1998 yılı verilerine göre; Bayburt ilinde toplam 16 adet Süt ve Süt Ürünleri İmalathanesi mevcut olup, bu imalathanelerin toplam kurulu kapasiteleri 376 ton/yıl'dır. Bu kapasitenin ancak %17'si kullanılmaktadır. Demirözü ilçesinde süt toplama merkezlerinde toplanan sütler Erzincan'daki süt fabrikalarına gönderilmektedir.

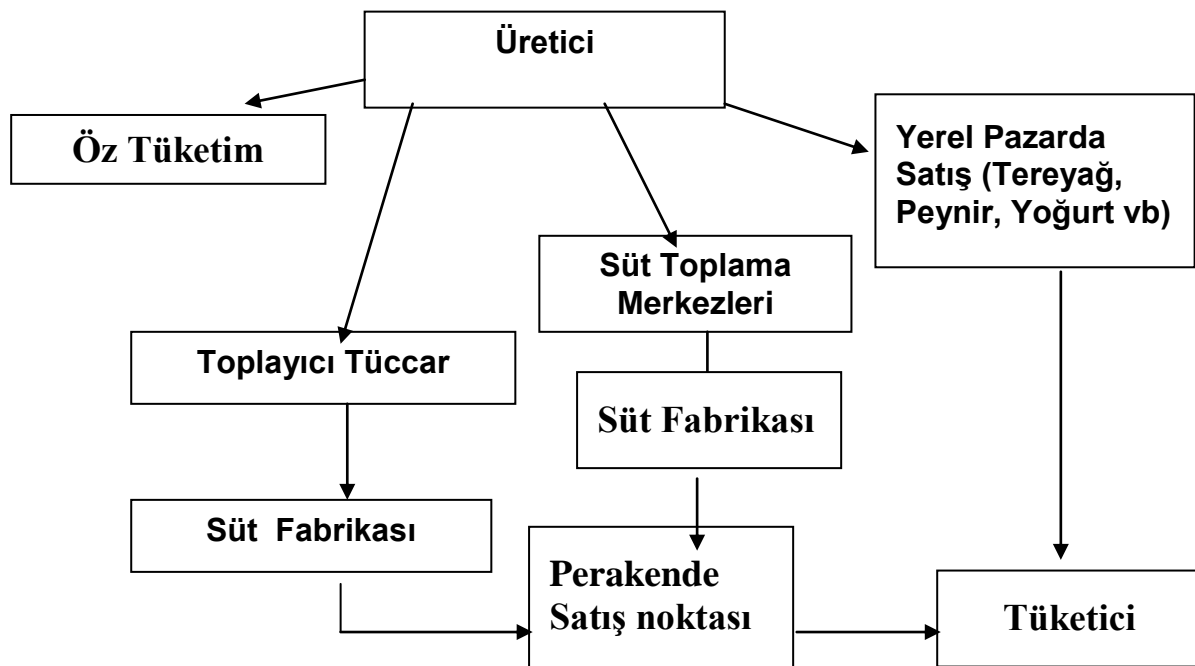
Tablo 11. 1996-2002 Yılları Arasında Türkiye ve Bayburt Süt Üretimi

YILLAR	Bayburt Miktar (Ton)	Türkiye Miktar (Ton)	Bayburt İlinin Payı(%)
1996	60.500	10.760.915	0,5
1997	64.645	10.076.526	0,6
1998	74.623	9.970 .531	0,7
1999	70.154	10.082.010	0,7
2000	75912	9.793.962	0,8
2001	65156	9.495.550	0,7
2002	62250	8.408.566	0,7

Kaynaklar: Tarım Bakanlığı ve Bayburt İl Tarım Müdürlüğü(2003)

Bayburt'ta süt pazarlama kanalları aşağıdaki şemada gösterilmektedir.

SÜT PAZARLAMA KANALLARI

Süt pazarında istikrarı sağlayacak çözümler araştırılmalıdır. Süt talebini artırmaya yönelik kampanyalar üretici fiyatlarını artıracak için süt reklam ve kampanyaları hayvancılık için ciddi bir teşvik olarak dikkate alınmalıdır. Sütün beslenmedeki önemi toplumun tüm kesimlerine en etkin şekilde anlatılmalı ve okul sütü uygulaması başlatılmalıdır. Süt kampanyalarının maliyetine artan talepten yarar sağlayacak tüm kesimlerin (süt sanayi, yem sanayi, veteriner ilaç sanayi gibi) katkıda bulunması sağlanmalıdır. Fakirlik sınırları altında yaşayan kesimlere gıda yardım programı altında süt yardımı yapılabilir.

3.4.1.3. Bal

Grafik 7- de, 1980-1998 döneminde Türkiye'nin bal üretimindeki gelişme görülmektedir. 1980 yılında 25 bin ton civarında olan üretim 1998 yılında 70 bin tona yaklaşmıştır. İncelenen 1980-1998 döneminde üretimdeki yıllık ortalama artış hızı %5'in biraz üzerinde gerçekleşmiştir. Son 10 yıllık dönemde üretimdeki yıllık ortalama artış hızı ise %4.3 olmuştur. Grafik 8- 1973-1999 döneminde üretici eline geçen bal fiyatındaki reel eğilimi göstermektedir. Fiyat süzme ve petekli bal fiyatlarının aritmetik ortalamasıdır. Grafikten görüldüğü gibi üretici bal fiyatı reel olarak artış trendini sürdürmektedir. Fiyatın bu eğilimi arz artışının talep artışından daha az olduğunu göstermektedir. Ters durumda fiyatın reel olarak azalması beklenirdi.

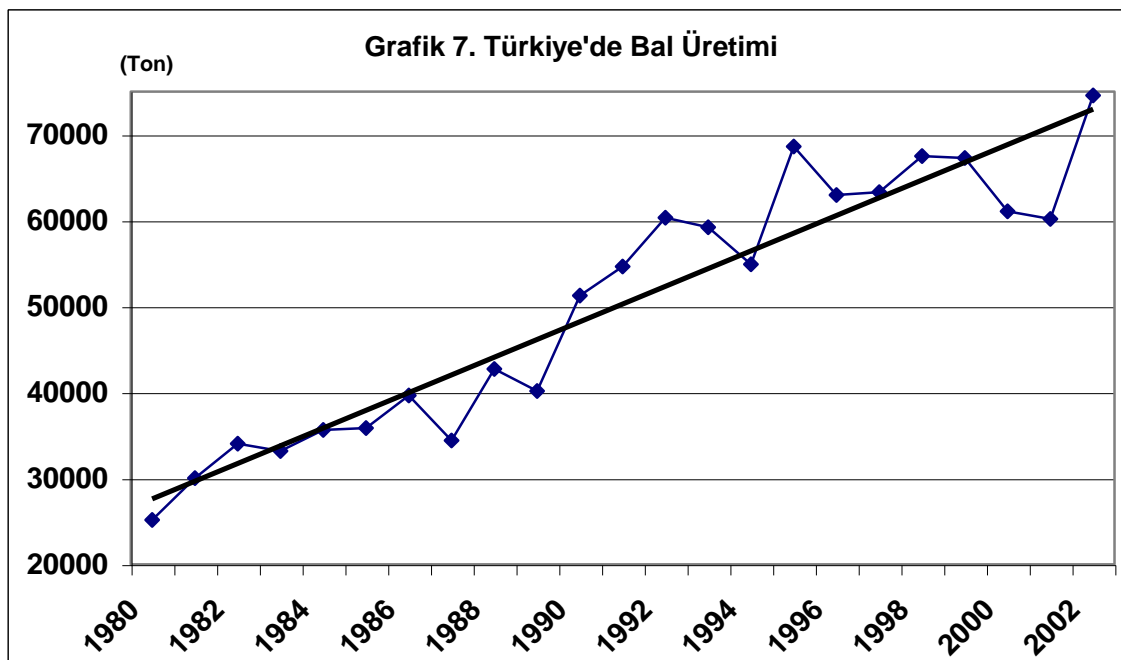
Bal Üretim Tahmini (Büyüme Modeli:1980-1998)

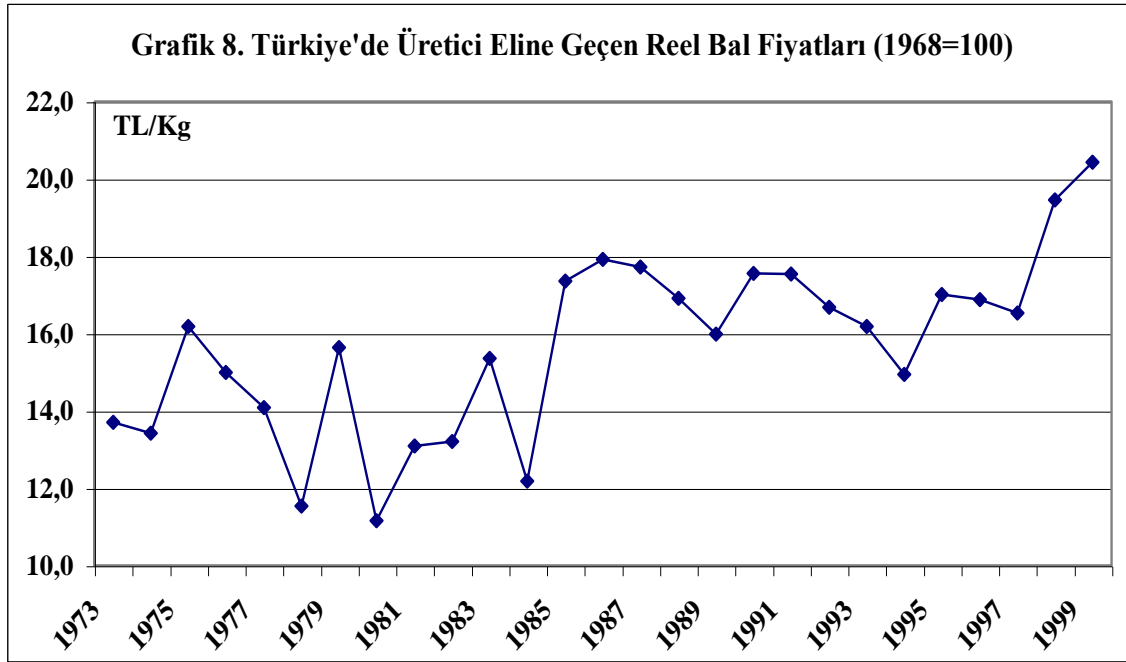
$$\ln Q = 10.33 + 0.043T$$

(68.7) (4.3)

$$R^2 = 0.70, F = 18.2, D.W = 1.64$$

Eşitlikte,
Q bal üretimi ve T trendi (t1=1980) göstermektedir.

Türkiye önemli miktarda bal ihracatı da yapmaktadır. Nitekim Türkiye 1997 yılında 8,5, 1998 yılında 5,6 ve 1999 yılında 5,9 bin ton bal ihracatı yapmıştır.

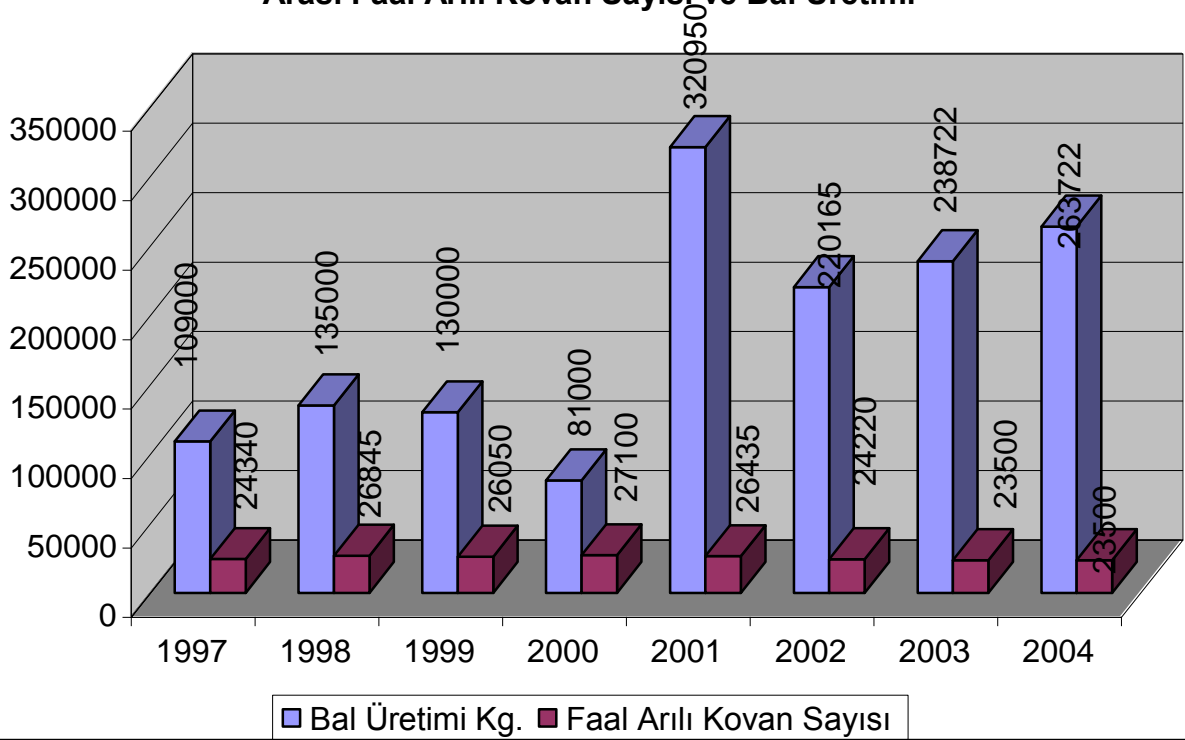
Bal Bayburt ilinde kırsal kesimde bir çok hanenin ve gezginci arıcılar için önemli geçim kaynaklarından biridir. Bayburt'un her ilçesinde bal üretimi yapılmaktadır. İlimizin flora durumu arıcılığa çok müsait olup, bugüne kadar tam değerlendirilememiştir. İlimizin arıcılığa müsait 715.565 da arazisi olup 143.113 adet arılı kovan barındırabilecek kapasitededir. Bayburt'ta 24220 adet fenni kovan mevcuttur. Mevsim uygun olmakla birlikte 2002 yılında 220165 kg.bal ,3634 kg. Bal mumu , 90 kg. Polen üretilmiştir. Tarım İl Müdürlüğü 2003 yılı verilerine göre 18.615 adet arılı kovandan 238.722 kg bal 3.940 kg bal mumu üretilmiştir.. Bayburt'ta 1996-1998 yılları arasında üretilen bal Türkiye bal üretiminin yaklaşık %0,02 sini karşılamaktadır.

Tablo 12. Türkiye ve Bayburt İlinde Bal Üretimi (ton)

Yıllar	Türkiye	Bayburt	Bayburt Payı (%)
1996	62.950	151	0,24
1997	63.319	109	0,17
1998	67.490	135	0,20
1999	67.259	130	0,19
2000	61.091	81	0,13
2001	60.190	320,9	0,53
2002	74.555	220,2	0,30
2003	69.540	238,7	0,34
2004	73.929	263,7	0,36

Kaynaklar: Tarım Bakanlığı ve Bayburt İl Tarım Müdürlüğü(2005)

Grafik 9. Bayburt İli Merkez İlçe ve İlçelerinde 1997-2004 Yılları Arası Faal Arılı Kovan Sayısı ve Bal Üretimi

Kaynaklar: Bayburt İl Tarım Müdürlüğü (2005)

Bayburt master plan çalışmasında bal üretimi ve pazarlaması dikkate alınması gereken önemli bir faaliyet alanıdır. Master planının hazırlanmasında yardımcı bilgiler ve projeksiyon için temel katsayılar (gelir esnekliği) ihtiyaç vardır. Bu amaca yardımcı olmak için Türkiye’de bal tüketim ve talep durumu analiz edilmiş ve sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 13. Türkiye’de Hanelerin Bal Tüketimi ve Gıda Harcamaları İçinde Balın Payı (1994 Tüketim Anketi Sonuçları)

	1.%20	2.%20	3.%20	4.%20	5.%20	Ort.
Kır						
Hane Başına Tüketim (Kg/Yıl)	0.97	1.13	3.02	2.63	3.81	2.31
Hane Genişliği	3.4	4.5	4.8	5.2	5.6	4.7
Gıda Harcaması İçinde Balın Payı	0.004	0.003	0.010	0.005	0.006	0.006
Toplam Harcama İçinde Gıdanın Payı	0.56	0.52	0.51	0.47	0.36	0.45
Kent						
Hane Başına Tüketim (Kg/Yıl)	0.57	1.28	2.03	2.48	3.50	1.97
Hane Genişliği	3.8	4.2	4.3	4.5	4.5	4.3
Gıda Harcaması İçinde Balın Payı	0.003	0.004	0.005	0.006	0.006	0.005
Toplam Harcama İçinde Gıdanın Payı	0.45	0.41	0.36	0.32	0.22	0.31
Türkiye						
Hane Başına Tüketim (Kg/Yıl)	0.75	1.41	2.37	2.61	3.46	2.12
Hane Genişliği	3.7	4.5	4.6	4.7	4.8	4.5
Gıda Harcaması İçinde Balın Payı	0.003	0.004	0.007	0.006	0.006	0.005
Toplam Harcama İçinde Gıdanın Payı	0.51	0.47	0.42	0.37	0.26	0.36

Tablo 13 ’den görüldüğü gibi, hane başına yıllık bal tüketimi kırsal kesimde 2,3 Kg, kentsel kesimde 2,0 Kg ve Türkiye ortalaması olarak ise 2,1 Kg dır. Görüldüğü gibi

hane başına bal tüketimi kırsal kesimde kentsel kesimden daha yüksektir. Ancak gelir grupları dikkate alındığında tüketim yüksek gelir gruplarında düşük gelir gruplarına göre daha yüksektir. Bu durum gelir artığında tüketimin artacağını göstermektedir. 1994 hane halkı tüketim anketi verileri kullanılarak yapılan talep çalışmasında bal için gelir esnekliği 0,97 ve fiyat talep esnekliği -0,47 olarak tahmin edilmiştir. Tablo 14 bal için gelecek on yıllık talep projeksiyonu göstermektedir. Projeksiyon için baz yılı tüketimi kişi başına 1 Kg olarak kabul edilmiştir. 1998 yılı istatistikleri Türkiye’de bal üretiminin 68 bin ton olduğunu göstermektedir. Talep artış hızı hesap edilerek aşağıdaki eşitlikte yerine konulduğunda Tablo 14’ de verilen yıllık talep projeksiyonuna ulaşılmaktadır.

$$Q_t^d = Q_{t-1}^d * [1 + C' / 100]$$

Tablo 14. Türkiye’de Bal Talep Projeksiyonu (2005-2009)

Yıl		Talep	Arz	Arz fazlası
2005	1,3	85.8	90.0	4.2
2006	1,2	90.4	94.0	3.6
2007	1,2	95.2	98.1	2.9
2008	1,2	100.2	102.4	2.2
2009	1,2	105.5	106.9	1.4

Kaynak: TEAE Tarımsal Ürün Projeksiyonları (2001)

Bal tüketimini artırıcı kampanyalar ve reklam programları aracılığıyla bal talebini daha fazla artırmak olasıdır. Tarımın bir parçası olan ve kırsal kesimde topraksız kişiler için önemli bir istihdam alanı olan bal üretimi teşvik edilebilir. Ancak üretim artışına paralel olarak bal talebini artırıcı ve pazarlamasını geliştirici önlemlerde alınmalıdır.

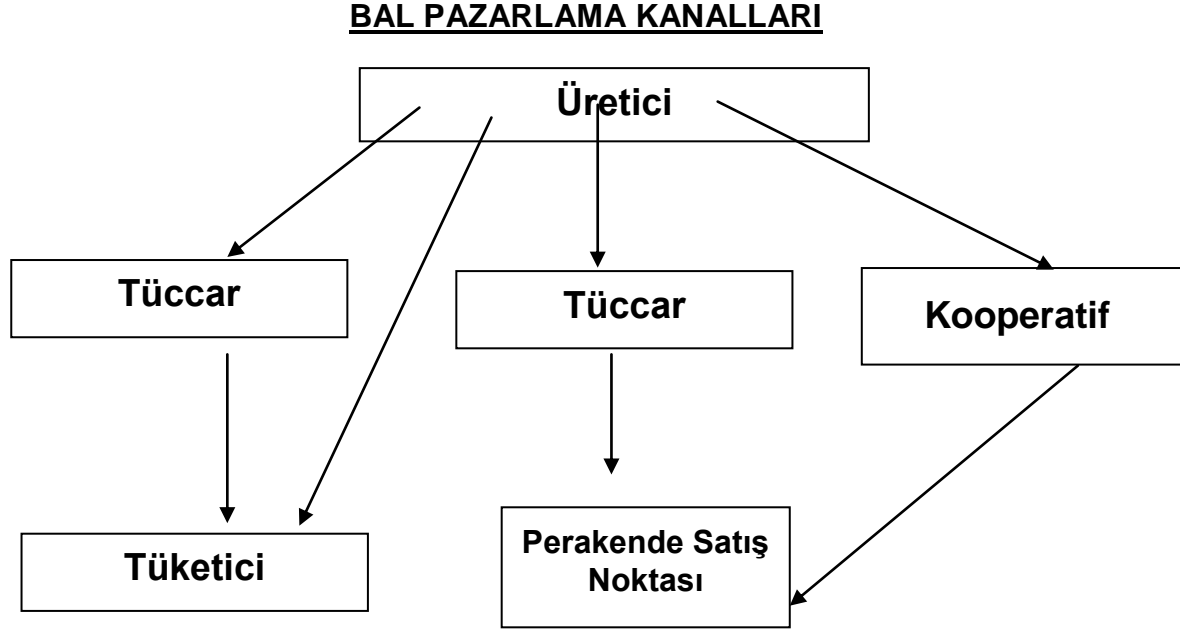
Bayburt’ta üretilen bal ambalajlama sorunu nedeniyle perakende satış noktalarında pazarlanamamaktadır. Balın satışı genellikle İstanbul ,Ankara,Bursa vb. İllerde yaşayan akrabalar aracılığıyla yapılmaktadır. Bayburt’ta şu an arıcılık üretme ve ürün değerlendirme istasyonu Müdürlüğü kurulmuş olup, faal çalışmasını sürdürmektedir. Bu İstasyonun faaliyet geçmesi ile Bayburt’ta bal pazarlamasına, özellikle standardizasyon ve kaliteli bal üretimi açısından olumlu bir etkide bulunmaktadır. Ayrıca Bayburt İlinde Damızlık Ana Arı ,Ana Arı , Arı ve Arı Ürünleri Üretmek, Pazarlamak ve ıslah çalışmalarını yapmak üzere İl düzeyinde Arı yetiştiricileri birlikleri kurulmuş olup, Bayburt’ta arıcılık faaliyetlerinde olumlu etkide bulunmaktadır.

Tablo 15-Bayburt’ta 2005-2010 Yılları Arası Bal Üretim Projeksiyonu

Yıl	Bal Üretimi (Ton)
2005	295
2006	317
2007	339
2008	361
2009	382
2010	404

Bayburt'ta 2003-2010 yılları arası bal üretim projeksiyonu incelendiğinde ve geçmiş yıllar gözönüne alındığında bal üretiminde artış gözlenmiştir. İl genelinde bal üretimindeki artışın ana sebebi arıcılığın eski yıllara göre daha bilinçli ve daha ekonomik olarak yapılmasından ileri gelmektedir.

Bayburt'ta bal pazarlama kanalları aşağıdaki şemada gösterilmektedir.

İyi ve etkin bir pazarlama organizasyonu tüketici talep ve tercihlerini üretim kesimine eksiksiz ulaştırabilmelidir. Pazarlamadan beklenen etkinliğin sağlanabilmesi aynı zamanda üretici örgütlenmesi ile yakından ilgilidir. Bayburt İlinde üretici örgütlenmesinin yetersizliği verim ve kaliteyi artırmakta önemli bir sorun olarak durmaktadır. Hayvancılıkta üretimin örgütlenmesinden amaç; üretimde bulunan işletmelerin ekonomik açıdan gelişmelerini sağlamak, geçimini bu alandan temin eden kesimin sosyal ve ekonomik refahını artırmaktır. Bayburt İlinde pazarlama açısından en büyük sorun örgütlenmenin olmayışıdır.

Ekonomik örgütlenmede kooperatifler, kooperatif şirketler, şirketler ya da üretici birliklerinden her hangi biri tercih edilebilir. Önemli olan bu oluşumlarda üretim alt sektörleri itibariyle ihtisaslaşmanın ön planda tutulmasıdır.

3.5. TARIMSAL HİZMETLER

Tarımsal üretimi destekleme hizmetleri (tarımsal teknoloji, hayvan sağlığı, tohum ve damızlık gibi girdi dağıtımı ve pazarlama) büyük ölçüde devlet kuruluşları, kooperatifler sivil toplum örgütleri ve özel sektör kuruluşları tarafından sağlanmaktadır. Bayburt ilinde tarıma destek veren kuruluşlar ve sağladığı hizmetler tablo 16 da gösterilmiştir

Tablo 16. Tarımsal Organizasyonların Fonksiyonları ve Sorumlulukları

Verilen Hizmetler	İlgili Kurum
Yayım- Eğitim	Tarım İl Müdürlüğü
Araştırma	Köy Hizmetleri ve T.B. Araştırma Enstitüleri (Ankara)
Sulama	DSİ (Büyük ölçekli), Köy Hiz. (Küçük ölçekli)
Orman Köylerini Kalkındırma	Orman Bakanlığı
Veteriner Hizmetleri	Tarım İl Müdürlüğü ve Özel Veteriner Hekimler
Sun'i Tohumlama	Tarım İlçe Müdürlüğü Veterineri , Özel Veterinerler
Damızlık	Tarım İlçe Müdürlüğü Veterinerleri ve diğer çiftçiler
Tarımsal Girdiler (tohum, gübre, zirai mücadele ilaçları)	Özel Şirketler, Tarım İlçe Md., diğer çiftçiler
Tarımsal Kredi	T.C. Ziraat Bankası, Tarım Kredi Kooperatifleri
Ürün Pazarı	TMO, Tüccarlar
Canlı Hayvan Borsası ve Pazarı	Bayburt Merkezde canlı hayvan borsası ile Demirözü ve Aydıntepe canlı hayvan pazarı
Süt toplama ve Pazarlama	Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri (Süt Top. Mer.), Özel Sektör
Bal Pazarlama	Özel sektör
Et İşleme	Nur-Tat Et Kombinası (Özel)
Para Kaynakları	KOBİ, TEMA Vakfı, Tarım Bakanlığı, İl Özel İdaresi K.H.G.B, S.Y.D.V.

İlde tarıma sağlanan hizmet seviyesi yeterli düzeyde olmayıp yaşanan önemli problemler aşağıda verilmiştir.

- İldeki yayım elemanlarının sayısı yeterli değildir ve homojen dağılmamıştır.
- Çiftlik seviyesinde araştırma ve teknoloji geliştirme aktiviteleri çok azdır.
- Tarım İl Müdürlüğünde görevli veteriner hekimlerin sorumlu olduğu alanların çok geniş olması hayvan sağlığı ve suni tohumlama hizmetlerinin yeterli şekilde yapılmasına olanak vermemektedir.
- Kaliteli damızlık hayvan sağlama kaynakları yetersizdir.
- Ziraat Bankası tarafından verilen bitkisel ve hayvansal üretim kredileri faiz oranlarının yüksekliği çiftçinin bu hizmetten yeterince faydalanmasına neden olmaktadır.
- Sertifikalı tohumluk temininde güçlük yaşanmaktadır. Özel sektör bu konuda yetersiz kalmaktadır.

3.5.1. Tarıma Hizmet Sağlayan İlgili Kuruluşlar

Bayburt ilindeki kurumsal yapılara baktığımızda; Tarım İl Müdürlüğü, Devlet Su İşleri, Köy Hizmetleri, Toprak Mahsülleri Ofisi ve Özel İdare gibi kamu kurumlarının yanında aşağıdaki ana başlıklar altında incelediğimiz kurumlarda tarıma hizmet sağlayan kuruluşlardandır.

DSİ Bölge Müdürlüğü :

Bayburt için önem arzeden projeleri gerçekleştirmiş olan DSİ, bu faaliyetler kapsamında bugüne kadar 2 adet baraj, 2 adet regülator, 6 adet gölet ve 2 adet pompa istasyonu tesis etmek suretiyle toplam 10.411 ha. net tarım arazisinin sulu tarıma açılmasını sağlamıştır. Ayrıca bölge sınırları içerisinde, işletmede olan 2 adet sulama projesi , ön incelemesi tamamlanan 2 adet sulama projesi, planlanması tamamlanan 3 adet sulama projesi, inşa halinde olan 1 adet Demirözü barajı ve sulama projesi inşaatı devam etmekte olup bu projelerin tamamlanmasıyla toplam 30.751 ha. tarım arazisinde sulama imkanına kavuşturulacaktır.

Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü:

Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü sulama hizmetleri ile birlikte toprak muhafaza hizmetleri, tarla içi geliştirme, drenaj ve laboratuvar hizmetleri vermektedir. Köy Hizmetleri tarafından sulamaya açılan alan 8180 ha. olup bunun 2469 hektarı 6 adet gölet sulamalarıyla, geriye kalan kısmı küçük sulamalar ile yapılmaktadır.

Orman İşletme Müdürlüğü:

Bayburt ili sınırları içerisinde toplam 14631 ha. ormanlık saha bulunmaktadır. Bu ormanın tamamının mülkiyeti devlete aittir. Ormanlar Bayburt'un uç sınırlarında bulunmakta ve Bayburt'u çevrelemektedir. Ormanlarımız ağırlıklı olarak meşe ormanlarıdır. Orman varlığımızın 5305 ha. çam, ardıç ve kavak, 9326 ha. meşe ormanıdır.

Ormanlarımızda piyasanın tomruk , kereste, sanayi odunu vs. gibi ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde üretim yapılamamakta, çünkü bu ihtiyaçları yeterince karşılayacak verimli orman varlığı bulunmamaktadır. ormanlarımızdan sadece orman içi ve orman kenarı köylerimizin kışlık yakacak ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde üretim çalışmaları yapılabilmektedir. Bayburt ilinde 2 adet orman köyü ve 35 adet de orman bitişik köyü bulunmaktadır. Ağaçlandırma Baş Mühendisi tarafından orman köylerinde ve bitişik köylerde ağaçlandırmalar yapılmış olup çalışmalar devam etmektedir.

Toprak Mahsulleri Ofisi:

TMO bir kamu iktisadi teşekkülü olup, amacı yurtta hububat fiyatlarının üreticiler yönünden normalin altına düşmesini ve tüketici halk aleyhine anormal derecede yükselmesini engellemektir. TMO Bayburt'ta buğday alımı yapmaktadır. TMO'nun Bayburt'ta 1997 yılında 1100 ton olan toplam hububat(buğday) alımı 1998 yılında buğday 4265 ton , 1999 yılında 2201 ton, 2000 yılında 43 ton , 2001 yılında 1861 ton hububat alımı yapmıştır. Bayburt ,ta 1997-2001 yılları arasında TMO'nun aldığı toplam buğday miktarı 9470 ton olup hububat alımlarının % 100 üni buğday oluşturmaktadır. Ancak TMO Bayburt Amirliği kapandığı için 2003 yılı verileri bulunamamıştır.

Ziraat Bankası:

Bayburt'ta tarımsal amaçlı kullanılan krediler toplamı ve geri dönüş oranları Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünden müşteri sırrı olması nedeniyle bilgi alınamamıştır.

Kooperatifler:

İlde ki mevcut örgütlenme istenilen düzeyde değildir. Nüfusunun yarısı kırsal kesimde yaşayan, ekonomisinin önemli bir bölümü tarıma dayanan Bayburt'ta tarımsal birliklerin olmayışı ve örgütlenmedeki eksiklik tarımsal faaliyetlerin günün gereklerine göre yapılmasını olumsuz etkilemektedir. Çiftçi nüfusunun belirli bir kısmı Tarım Kredi Kooperatifi üyesi olmasına rağmen bu durum geleneksel örgütlenme anlayışından farklı olarak T.C. Ziraat Bankası tarafından verilen tarımsal kredilerden yararlanmada sağladığı avantajlar nedeniyle yaygınlaşmıştır.

Tarım Kredi Kooperatifleri: Türkiye genelinde yaygın olarak örgütlenmişlerdir. Çiftçiye üretimde girdi desteği ve nakit kredi imkanı sağlamaktadır. Bayburt ilinde 8 adet T.K. kooperatifine üye 4457 çiftçi bulunmaktadır.

Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri: Bayburt'ta 22 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi bulunmaktadır. Bu kooperatiflere 2200 adet üye kayıtlıdır. Ayrıca 2 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifide kurulma aşamasındadır. Örgütlenmeyi sağlayarak üretimden pazarlamaya kadar olan süreçte ortaklarına ucuz girdi teminini ve ürünlerinin değerinde pazarlanmasını amaçlamaktadır.

Sulama Kooperatifleri : Bu kooperatiflerle yeraltı ve yerüstü sularının çiftçiler tarafından kullanımı amaçlanmaktadır. Bu amaçla kurulmuş 5 adet kooperatif bulunmakta ve bu kooperatiflere 400 adet ortak üyedir. 1 kooperatifimiz kuruluş aşamasındadır.

Su ürünleri Kooperatifleri: Su ürünleri üretim işleme amacıyla kurulmuş olan kooperatif bulunmamaktadır.

Pancar Ekicileri Kooperatifi: Pancar üreticisi çiftçilere girdi temini amacıyla kurulmuş 1 adet kooperatif bulunmaktadır.

Ziraat Odası:

Tüzel kişiliğe sahip kamu yararına çalışan "Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği", bağımsız politika üretememeleri ve üreticilerin ekonomik örgütleri olan kooperatiflerle işbirliği yapmamaları gibi nedenlerle üreticilere yeterince hizmet verememekte olup, ülke düzeyinde tüm kesimini temsil eden devlet müdahalesinin olmadığı bir örgüt yapısına da kavuşamamıştır.

TZOB'ne bağlı Türkiye'de 500 civarında oda bulunmaktadır. Bu odalara 3 milyon kişi kayıtlıdır. Bayburt için bu rakam 7518 kişidir.

Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği:

9 adet merkezde ve 1 adeti Aydıntepe ilçesinde olmak üzere toplam 10 adet esnaf ve sanatkarlar odası vardır.

Diğer Kooperatifler:

14 adet yapı kooperatifi, 4 adet motorlu araçlar taşıyıcılar kooperatifi, 1 adet küçük sanayi sitesi yapı kooperatifi 1 adet esnaf ve sanatkar kredi kefalet kooperatifi bulunmaktadır.

Şirketler:

20 adet anonim şirket, 138 adet limited şirket bulunmaktadır.

İlde Sanayi ve Ticaret Odası bulunmaktadır.

Sivil Toplum Örgütleri:

Tema Vakfı: Amacı erezyonla mücadele, ağaçlandırma ve doğal varlıkları korumadır.

Tema Vakfı Bayburt projesi kapsamında 2001 ve 2002 yılları arasında ağaçlandırma alanında 1480 adet Vişne fidanı , 6 bin adet kavak , 6 bin adet söğüt ağacı, 350 adet kuşburnu dikimi gerçekleştirilmiştir. 2003 ve 2004 yılı içerisinde Kop ve Burnazdere havzalarında proje kapsamında meralarda 7 adet hayvan barınağı ve çoban evi yaptırılmış, 69 adet hayvan suluğu meralara yerleştirilmiştir. Ağaçlandırmada 30.000 adet sarı çam fidanı Çevre ve Orman İl Müdürlüğüne verilerek dikimi gerçekleştirilmiştir. Şahıs arazilerine 23.000 adet kuşburnu fidanı, 6.200 adet sarı çam fidanı dikimi yapılmıştır. Ayrıca tarla ve dere kenarlarını korumak amacıyla 6.000 adet söğüt fidanı ve 15.000 adet kavak fidanı dikimi yapılmıştır.

Özel İdare, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri:

Tarımın geliştirilmesi yönünde bitkisel ve hayvansal projelere önemli derecede maddi kaynak sağlayarak destekleme hizmeti vermektedirler.

Bayburt İlinde **Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği, Arı Yetiştiricileri Birliği** kurularak faaliyetlerine başlamıştır.

3.5.2. İldeki Girdi Piyasaları

Tohum: İl genelinde faaliyet gösteren tohum bayisi ve tohum yetiştiriciliği yapan kişi ve kuruluş yoktur. Tarım İl Müdürlüğü Döner Sermaye işletmesi tarafından çiftçilerin tohumluk talepleri karşılanmaktadır.

Yem: İlde toplam ruhsatlı 9 adet yem bayisi bulunmaktadır. Yem ihtiyacı ilde bulunan yem fabrikalarından ve civar illerden temin edilmektedir. Ayrıca İl Müdürlüğü çiftçiye silaj makinası temin ederek mısır silajı üretimini teşvik etmekte olup son yıllarda silaj üretimi giderek artmaktadır

İlaç: İlde 5 adet ilaç bayisi faaliyette olup, 2001 yılı itibariyle 9877 kg ilaç kullanılmıştır.

Gübre: İlde gübre üreten fabrika bulunmamaktadır. Gübre ihtiyacı kooperatifler ve ilde bulunan gübre bayilerinden temin edilmektedir. İlde 2001 yılı itibariyle gübre tüketimi 3312 tondur. .

Kredi: İlde bulunan kredi kuruluşları T.C.Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleridir. Ziraat Bankasının kullandığı tarımsal kredi miktarı müşteri sırrı nedeniyle kayıtlara geçilmemiş olup, Tarım Kredi Kooperatiflerince kullanılan kredi miktarı ise 1999 yılında 414. milyar ,2000 yılında 250 milyar , 2001 yılında 325 milyar TL. dir.

BÖLÜM 4. DOĞAL KAYNAK ENVANTERİ

İlin doğal kaynaklarının bilinmesi tarımsal ve kırsal kalkınma potansiyellerinin ve kısıtlarının tanımlanması bakımından önemlidir. Doğal kaynaklar yenilenebilir ve yenilenemez kaynaklardan oluşmaktadır. Her ikisinde sürdürülebilir biçimde kullanılmalı, tarım ve tarım dışı kullanımlara uygunluğu ve kayıplarıyla ilgili tehlikeler açısından dikkatli olunmalıdır. Bu bölümde Bayburt'ta bulunan ana doğal kaynakların kısa tanımlamaları, mevcut durumları ve kullanımlarıyla ilişkili potansiyel tehlikeler verilmektedir.

4.1.YENİLENEBİLİR KAYNAKLAR

Güneş ve rüzgar enerjisi gibi enerji kaynakları sürekli ve koşulsuz olarak kullanılabilen yenilenebilir kaynaklardır. Tarım ekolojisinde bulunan toprak, bitki örtüsü-ormanlar, flora ve fauna-yaban hayatı ve su eko-sistemleri gibi diğer kaynaklar uygun kullanım koşullarında yenilenebilen, uygun olmayan kullanımlarla tüketilebilirler. Bu önemli kaynakların oluşumları ve büyüklükleri ile ilgili niceliksel ve niteliksel tanımlamalar aşağıda verilmiştir:

Tablo 17. Yenilenebilir Kaynaklar

Kaynak	Tanımlama
a) Güneş ve Yağış:	<p>Güneş: Mevcut verilere göre Bayburt Merkezde yılda 123 gün güneşli geçmektedir. Güneşli geçen saatler veya yıllık birleşik sıcaklıklarla ilgili bilgiler bulunmamaktadır. İlde merkez ve ilçeler arasında farklılıklar olmakla birlikte yılda 1200 saatten fazla güneş almamaktadır. İl, (yılda 2000 veya daha fazla saat güneş alan) Ege veya Akdeniz illeri ile karşılaştırıldığında güneş enerjisi bakımından zayıf kalmaktadır.</p> <p>Yağış: İl Merkezinde yılda ortalama 460 mm yağış almaktadır. Aydıntepe İlçesinde yılda ortalama yağış 261.2 mm. olmaktadır. Bayburt merkez ve ilçeler arasında mikro-iklimsel farklılıklar bulunmamaktadır.</p>
b) Tarımsal Topraklar ve Ekilebilir Arazi	<p>Tarımsal Topraklar: Bayburt'ta çok değişik toprak yapısı gözlenmemektedir. En fazla kahverengi toprak hakimdir(%58).Bunu sırasıyla alüvyal topraklar (%23), Kolüvyal topraklar (%9) ve kireçsiz kahverengi (%8) topraklardır. Kestane rengi toprakların toplam toprak alanı içerisindeki payı düşük olup, (%2) kadardır. Bünyeleri bakımından Bayburt topraklarının %75'i tınlı , kalan %25'lik kısmı ise daha ağır bünyeli olan killi-tınlı topraklar sınıfındandır. Bayburt civarındaki topraklar genellikle orta derecede kireçli topraklardır. PH'ları 7,6 –8,2 arasında değişen bu topraklar alkali reaksiyonlu, susuz topraklar olup organik madde yönünden (%1-3) zayıf oldukları gibi fosfor ve azot yönünden de fakir sayılırlar. Potasyum seviyeleri yeterli kabul edilmektedir. topraklar yüksek dağ çayır toprağı ve kahverengi orman toprağı takip etmektedir.</p> <p>Ekilebilir Arazi: Bayburt'ta toplam ekilebilir arazinin 131995 ha. olduğu söylenmekle birlikte, I'inci – IV'üncü sınıf arazi miktarı 85.814 ha'dır. Kalan alanın 46181 ha. diğer sınıf (V-VIII) arazilerden oluşmaktadır.</p>

c) Su: (sulama, hidro-elektrik ve termik enerji kaynakları)	<p>Su ve yeraltı su kaynakları yılda 903 hm³/yıl hacme sahip olup bunun %98'i yüzey kaynaklardan oluşmaktadır (nehirler, göller). Yeraltı suyu arama çalışmaları devam etmekte olup DSI tarafından 25 araştırma kuyusu açılmıştır</p> <p><u>Sulama:</u> Sulanabilir toplam arazi miktarı 112.837 ha olarak tahmin edilmekte olup bunun yalnızca 40.196 ha'ı sulamaya elverişli arazi , 30.751 ha.ekonomik olarak sulanabilir arazi ve 37.831 ha. sulu tarım yapılan arazilerdir. Bu sulanabilir arazinin %67 Devlet tarafından %33 'ü halk tarafından sulanmaktadır.</p> <p>Hidro- elektrik:Bayburt İlinde Hidro-elektrik santral bulunmamaktadır.</p>
d) Su ve Balıkçılık Kaynakları	<p>Bayburt İlinde akarsu şebekesinin Çoruh Nehri ve yan kolları oluşturur. İl sınırları içerisinde önemli göl yoktur. Ancak Soğanlı Dağlarında Atlı Göl ve Balıklı göl adında iki krater göl bulunmaktadır.Gölet rezervuarlarının yüzeyleri 222 ha.ve Çoruh nehri yüzeyleri 375 ha.olarak yaklaşık 597 ha. toplam su yüzeyi bulunmaktadır. 883 hm³ /yıl akımlı Çoruh Nehri boyları alabalık ve aynalı sazan balığı üretimi için idealdir. Göletlerde aynalı sazan bulunmaktadır.</p> <p>Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve DSI tarafından 10 yıldan bu yana 6'dan fazla göl ve rezervuarda muhtelif balık türleri (yaklaşık 85 bin adet aynalı sazan balık yavrusu) bulundurulmaktadır.</p> <p>Ayrıca Dünyanın sayılı rafting ve kano sporları merkezlerinden biri olan çoruh nehrinde bu açıdan ayrı bir değere sahiptir.</p>
e) Ormanlar ve muhafaza	<p>Doğal ve plantasyon olarak 14.631 ha orman bulunmaktadır. Ormanlar çoğunlukla meşe, çam, ardıç ve kavak gibi ağaç çeşitlerinden oluşmaktadır.ormanlarımız ağırlıklı olarak meşe ormanıdır. Orman içi ve civarındaki köyler orman köyleri olarak kabul edilmiş olup buralara muhafaza amaçlı özel yardımlar sağlanmıştır. İlde Bayburt projesi kapsamında 2001-2002 yıllarında ağaçlandırma alanında 1480 adet vişne,6000 adet kavak,6000 adet söğüt ağacı,350 adet kuşburnu fidanı dikimi gerçekleştirilmiştir.</p>
f) Diğer Flora ve Fauna	<p><u>Doğal Türler:</u> Gerek orman arazileri gerekse açık otlaklar ve meralar flora ve fauna bakımından zengindir. Korunga bölgede doğal olarak bulunan bir yem bitkisidir. Sarıçam, Gökmar, meşe, kavak, böğürtlen, kızılbaş, ardıç, ısırgan,</p> <p>Yabanigül,çayırotları,kuzukulağı,menekşe,gelincik,sütlege, deve diken, at kuyruğu, geven, fındık ilimizdeki bitki türleridir. Arıcılık açısından zengin bir bitki örtüsüne sahiptir.</p> <p>.</p> <p><u>Tarımsal Çeşitler:</u> Balkar rüzgarları etkisiyle tohumluk patates yetiştiriciliği yöreye has bir çeşittir.</p>

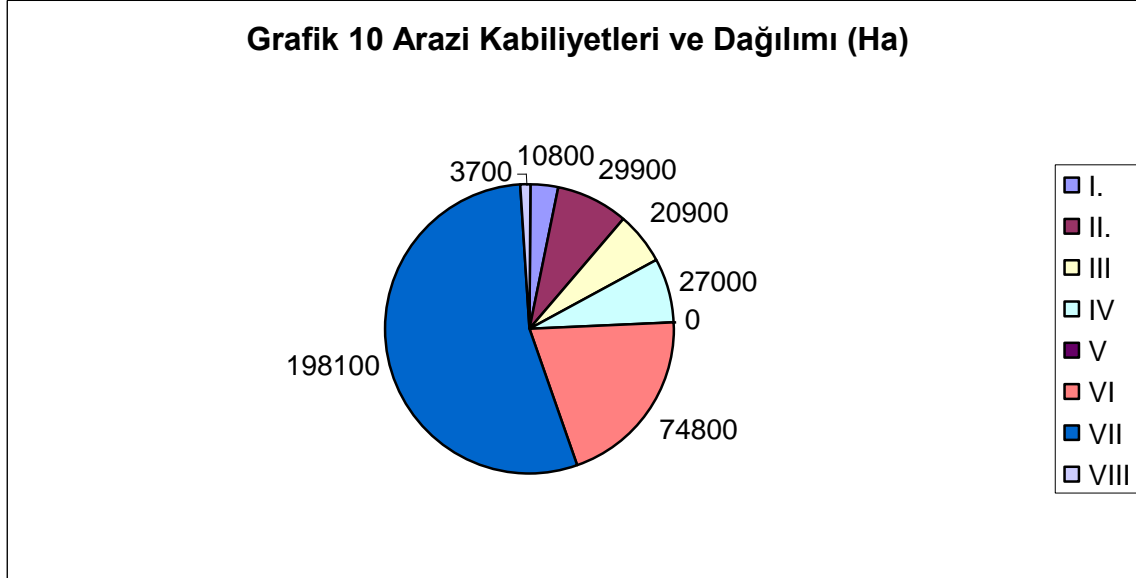
4.2. YENİLENEMEYEN KAYNAKLAR

Yenilenemeyen kaynaklar arasında madenler, fosil yakıtlar (gaz/petrol) ve yerel turistik, tarihi ve kültürel yerler bulunmaktadır. Yenilenemeyen kaynaklar tarımda doğrudan kullanılmamalarına rağmen kırsal ekonomi üzerinde bir bütün olarak olumlu ve olumsuz etkileri olmaktadır. Bu kaynaklarla bağlantılı ekonomik faaliyetler tarım gelirlerinin arttırılmasına yardımcı olur ve gerek tarım gerekse tarım dışı kırsal kesimin yararlanabileceği yerel altyapı ve sosyal yapı yatırımlarına katkıda bulunurlar. Ancak bu çalışmalar arazi, su ve tarım işgücü unsurlarıyla rekabet ederek tarım fiyatlarının yükselmesine ve işgücünün tarımdan uzaklaşmasına neden olabilir. Bayburt'taki yenilenemeyen kaynaklar (madenler, tarihi/turistik mekanlar) aşağıda belirtildiği gibi muhtelif yerel alanlarda bulunurlar:

Tablo 18. Yenilenemeyen Kaynaklar

Kaynak	Tanımlama
MADENLER	<p>*Merkez Helva Köyünde bakır rezervleri mevcut olup işletmeye açık değildir.</p> <p>*Demirözü ilçesi Hınzıverek mevkiinde binlerce ton Kuvarsit rezervi mevcut olup, işletmeye açık değildir.</p> <p>*Bayburt-Maden-Yaylapınar köyü mevkiilerinde 30 bin ton ONİX mermer rezervi mevcuttur. Bu rezerv işletmeye açık olup, yıllık ortalama 3000 ton işletme kapasitesindedir.</p> <p>*Bayburt Merkezde Bayburt taşı milyonlarca ton rezerve sahip olup , özel sektör tarafından işletmeye açıktır.</p> <p>*Bayburt Kop mevkiinde krom ve krom madenleri mevcut olup işletmeye açık değildir.</p>
Tarihi ve turistik yerler	<p>Bayburt'taki tarihi eserlerin bazıları ;Bayburt kalesi ,Bayburt bedesteni ,Ahmet'i Zencani türbesi,Şehit Osman türbesi Anonim türbeleri ,Bayburt Ulu Camii ,Aydıntepe yer altı şehri ,Çimağıl mağarası Dede Korkut türbesi.</p> <p>Bayburt Kop Dağı Kayak ,Kış Sporları ve Turizm merkezi, ülkemiz ve İlimiz açısından önem arz eden yerlerden birisidir. Ayrıca Dede Korkut Şenlikleri İlimiz turizmi açısından önem arzeder.</p> <p>Çoruh Nehrinin İl sınırlarımızı terk ettiği Aslandede Köyüne kadar olan kısmında su sporlarından Kano ve Rafting yapılabilmekte olup, bu spor Turizmi ile ilgili tur düzenleyen şirketler tarafından kullanılmaktadır.</p>

4.3. TOPRAK YAPISI

Kaynak :T.K.B.Tarım İl Müdürlüğü verisi

Bayburt'ta I-IV. sınıf tarım arazileri 88600 ha olup, genelde tarım bu araziler üzerinde yapılmaktadır. 43395 ha' dan fazla alanı olan V-VIII. sınıf arazilerde de işlemeli tarım yapıldığı görülmektedir. Ancak, bu araziler işlemeli tarıma uygun değildir. Tarım alanlarından sonra ikinci sırayı alan mer'a alanları ve orman alanları VII. sınıf araziler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Kullanma kabiliyet sınıfları sekiz adet olup, toprak zarar ve sınırlandırmaları I. sınıftan VIII. sınıfa doğru giderek artmaktadır.

SINIF - I:

Topografya düz veya düze yakın (%0-2)'dir. I. Sınıf arazilerin kapladığı alan 10800 ha olup il yüzölçümünün %2,8'ünü teşkil etmektedir.

Bu arazilerin 10714 ha'da sulu tarım yapılmaktadır. 86 ha.da çayır mera alanı kaplamaktadır.

SINIF- II:

Toplam miktarı 29900 ha' olup il yüzölçümünün %7,9'ünü teşkil etmektedir.

Bu arazilerin; 4796 ha. Nadaslı kuru tarım , 223 ha. Nadassız kuru tarım , 24732' i sulu tarım yapılmaktadır. II.sınıf arazilerin 149 ha'.da çayır- mera arazisi olup ortalama eğimi %1-6 arasındadır.

SINIF- III:

III. sınıf araziler 20900 ha kapladığı alan ile ilin %5,5'ini teşkil eder. Bu alanların kullanım durumları ise şöyledir; 17972 ha nadaslı kuru tarım, 327 ha nadassız kuru tarım, 2496 ha. sulu tarım, 105 ha çayır-mer'a dağılıma sahiptir.

SINIF- IV: IV. sınıf araziler ilin 27000 ha alanı ile %7,3'ünü kaplamaktadır. Bu arazilerin kullanım durumları ise şöyledir; 26171 ha.da nadaslı kuru tarım, 287 ha.da nadassız kuru tarım , 130 ha.da sulu tarım yapılmaktadır. 412 ha.da çayır-mera alanlarıdır.

SINIF- V: Bu sınıfta arazi tesbit edilememiştir.

SINIF- VI:

74800 ha alanı ile ilin %20,0 'ını kaplar. Bu toprakların kullanım durumları ise şöyledir; 22607 ha.nadaslı kuru tarım, 574 ha.da nadassız kuru tarım, 235 ha.sulu tarım yapılmaktadır. Bu toprakların 51339 ha.ında çayır-mer'a, 45 ha. ında orman-funda araziisidir.

SINIF- VII:

206800 ha alanı ile ilin %55,3 'lük kısmını kaplar.

VII. sınıf toprak alanlarının; 19198 ha'ında nadaslı kuru tarım, VII.sınıf arazilerde 164271 ha. çayır-mer'a, 14631 ha. Orman funda arazisi mevcuttur.

SINIF- VIII:

3700 ha ile il topraklarının %0,1 sini oluşturur.Yerleşim alanları ise ilin 1649 ha'lık kısmını kaplamaktadır..

Diğer alanların dağılımı ise şöyledir;

8264 ha çıplak kayalık veya moloz, 707 ha ırmak taşkın yatakları, 128 ha'ı su yüzeyini oluşturmaktadır. Bu alanların toplamı 9099 ha'dır.

4.4. SU POTANSİYELİ

4.4.1. İçme ve Kullanma Suyu Projeleri

İlde içme su ihtiyacı yaklaşık 150 lt/sn dir. (2002) Bayburt Belediyesi'nin yaptığı etüdlere göre Bayburt'un su ihtiyacı Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Bayburt İli Su İhtiyacı

YILLAR	SU İHTİYACI (lt/sn)
2002	150
2005	163
2010	190
2015	221
2020	256

Kaynak :Bayburt Belediyesi, DSI

İlde yazları mevcut su kaynaklarında kısmi bir azalma olduğu görülmüş ve su sıkıntısı yaşanmaktadır. Su kaynaklarının azalmasının devam etmesi halinde işletmede olan içme suyu tesislerinin yeterli olmayacağı ve bir içme suyu sıkıntısı yaşanacaktır.

İşletmede Olan içme Suyu Tesisleri:

Dilenci içme suyu tesisleri 80 Lt/sn

Masat içme suyu tesisleri 120 lt/sn

Kırkgözeler içme suyu tesisleri 5 lt/sn

Keson Kuyu içme suyu tesisleri 15 lt/sn.

Ön incelemede ve inşaat programında olan olan bir içme suyu tesisi projesi mevcut değildir.

4.5. BAYBURT İLİ TARIM ARAZİLERİNİN SULAMA DURUMU

DSİ tarafından yapılan araştırmalara göre toplam arazi varlığının (365200ha.) olduğu bu arazinin 131995 ha'ı tarıma elverişli arazi olduğu, 112.837 ha.ı sulanabilir arazi varlığı, 40.196 ha sulamaya elverişli arazi, 30.751 ha.da ekonojik olarak sulanabilir arazi miktarıdır. Sulanan arazilerin 30.751 ha.ı DSİ , 8.180 ha.ı KHGM tarafından (Devlet Sulaması) sulanmakta , 216 ha. Toprak su Kooperatifleri sulamaları , 8.587 ha.da halk tarafından sulanmaktadır.

Tablo 20- DSİ , KHGM ve Halk Tarafından Sulanan Alanların Dağılımı

DSİ	30.751 ha
KHGM (Yeraltı suyu)	5.711 ha
KHGM (Gölet)	2.469 ha.
Halk Sulaması	8.587 ha.
Topraksu Koop.Sulamaları	216 ha.
Toplam	47.734 ha.

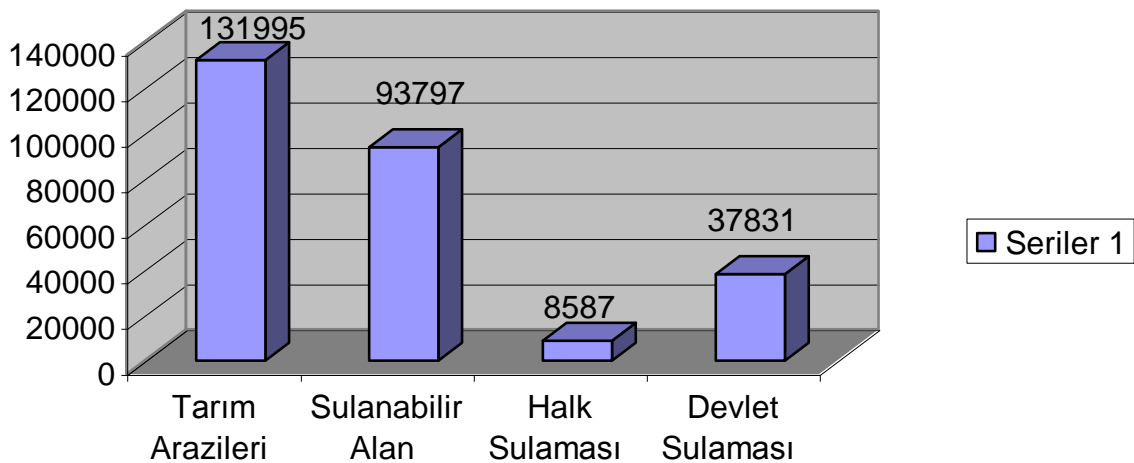
Kaynak :DSİ ,KHGM,Tarım İl Müdürlüğü

Tablo 21- Bayburt İli Sulama Durumu

Bayburt	Sulanacak Alan (ha)	Sulanan Alan(ha)	Sulamaya Açılacak Alan (ha)
İl Geneli	93.797	47.734	46,063

Kaynak :DSİ ,KHGM,Tarım İl Müdürlüğü

Grafik 11- Bayburt İli Tarım Arazilerinin Sulama Durumu(2003)

Kaynak :DSİ ,KHGM,Tarım İl Müdürlüğü

Bayburt Merkez ve ilçelerinde 93797 ha. Sulanabilir alanın 46.418 ha.ı sulanabilmektedir.

4.5.1. Sulama Suyu Projeleri:

Ön İncelemisi Tamamlanan	:2.052 ha. % 7
Berne Barajı ve Sulama Projesi	:1890 ha.
Taht Gölet'i ve Sulama Projesi	:162 ha.
Planlanması Tamamlanan	:8359 ha.% 27
Kırklartepe Barajı ve Sulama Projesi	:4101 ha.
Kitre Göleti ve Sulama Projesi	:235 ha.
Çamur Barajı ve Sulama Projesi	:4.023 ha.
İnşa Halinde olan	:9317 ha. %30
Demirözü Barajı ve Sulama Projesi (Bayburt-Demirözü)	:9317 ha.
Demirözü Barajı ve Sulama Projesi (Gümüşhane-Köse)	:5269 ha.
Projenin Pompaj Kısmı	:3553 ha.
İşletmede olan	
Aydıntepe Sulama Projesi	:10348 ha. %34
Pompaj Kısmı	:4256 ha.
Küçüksu (Çayır yolu Sulama Projesi)	:675 ha. % 2
Diğer Sulamalar	
Topraksu Kooperatifleri Sulamaları	:216 ha.%2
KHGM Sulamaları	:8.180 ha.%65
Halk Sulamaları	:4.186 ha.%33

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tarafından Göletlerle

Merkez-Danişment	123 ha.
Merkez –Saraycık	125 ha.
Merkez –Oruçbeyli	659 ha.
Merkez –Sakızlı	565 ha.
Demirözü –Eymür	221 ha.
Demirözü-Gökçedere	766 ha. alan sulanmaktadır.

KHGM'ce 5-10 yıllık plan hedefi olarak mevcut 30 adet küçüksu projesi ile 1000 ha., çalışmalar devam etmekte olan gölet master plan uygulamasıyla da 13 adet proje ile 2000 ha.lık bir alanı sulamaya açmayı hedeflemektedir.

4.6. ÇAYIR MERA ALANLARININ DAĞILIMI

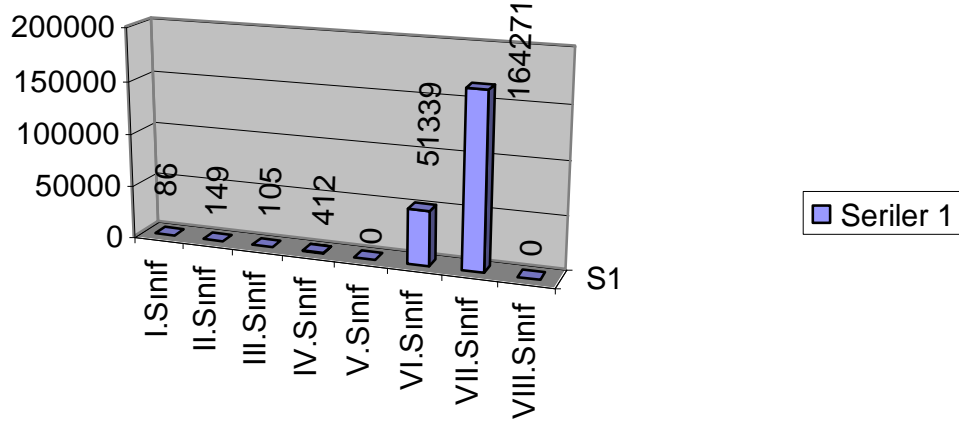
Bayburt ilinde çayır ve mera alanlarının toplamı 216362 ha'dır. Bu alanın Bayburt Merkez ve İlçelere dağılımı aşağıya çıkarılmıştır.

Bayburt Merkez çayır –mer'a alanı	148.123 ha.
Aydıntepe ilçesi çayır-mer'a alanı	40.587 ha.
Demirözü ilçesi çayır-mer'a alanı	27.652 ha.

Tablo 22. Bayburt İli Mera Ot Verimi

Mera Alanı (ha)	Kuru ot Verimi (kg/ha)	Toplam Verim (Ton/Yıl)
216362	400	86.544

Grafik 12 Bayburt ilinde Çayır ve Mer'aların Arazi Kabiliyet Sınıflarına Göre Dağılımı (ha.)

Kaynak :Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü,Tarım İl Müdürlüğü

İlin çayır ve mera alanların tamamına yakını VII. sınıf araziler üzerinde bulunmaktadır. (164271 ha.) VI' inci sınıf arazi üzerinde 51339 ha, IV'inci sınıf arazi üzerinde 412 ha, mera alanı bulunmaktadır.

4.7. ORMAN VE FUNDALIKLAR

Bayburt yüzölçümünün %4'ünü (14631 ha) orman ve fundalık alanlar oluşturmaktadır. 4889 ha.ı orman ,9742 ha.ı fundalık alanlardan oluşmaktadır.Ormanlar ağırlıklı olarak Meşe, Çam, Ardıç, Kavak ve Köknar' dan oluşmaktadır. Ormanlar Bayburt'un uç sınırlarında bulunmakta ve Bayburt'u çevrelemektedir.

Ormanlar ağırlıklı olarak meşe ormanlarıdır. Petekli,Yakupabtal ,Gökçedere, Çamlıkoç ve Yıldırım Köyleri civarında 570 ha.kadar verimli çam ormanı bulunmaktadır. Orman varlığının 5305 ha.ı çam, ardıç ve kavak, 9326 ha.ı meşe ormanıdır. Çam ve meşe toplam 1080 ha.kadar verimli orman bulunmaktadır. Ormanlardan piyasanın tomruk,kereste,sanayi odunu vs. gibi ihtiyaçları karşılayacak şekilde üretim yapılamamakta , çünkü bu ihtiyaçların karşılayacak verimli orman varlığı bulunmamaktadır.

BÖLÜM 5. TARIMIN PERFORMANSININ GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

5.1. TARIM SEKTÖRÜNÜN GSYİH'YA KATKISI VE BÜYÜME HIZI:

5.1.1 Tarım Sektörünün Türkiye'de GSYİH'ya Katkısı ve Büyüme Hızı

Tarım, Türkiye ekonomisinde her zaman önemli bir sektör olmuştur. Tarım , sektör olarak 2000 yılı itibari ile GSYİH'nın %14.3'ünün oluşturmuştur. Nüfusun %37.6' sı kırsal alanda yaşamakta olup çalışan nüfusun % 45 'i tarımda istihdam edilmektedir. Gelişmiş ülkelerde tarımda istihdam edilen nüfusun oranı %5 civarındadır. Ülkemizin fındık ,kuru incir,çekirdeksiz kuru üzüm, kuru kayısı ,tütün ,zeytinyağı, turunçgil gibi tarımsal ürünlerde dünya pazarında önemli bir yeri vardır.

Son yıllarda tarım ürünlerinin dış ticareti giderek işlenmiş ürünlere doğru kaymaktadır. Örneğin ,1960'lı yıllarda tarımın toplam ihracaat içindeki payı %80'lerde

iken sanayileşme ile işlenmiş tarım ürünleri ticareti önem kazanmaya başlamış bu oran giderek düşmüştür. Bugün için tarımın toplam ihracaatımızdaki payı %11'e kadar düşerek azalmış ve tarım ürünlerinin ithalat oranı artmıştır. Son yıllarda tarım ürünleri ithalatının toplam ithalat içindeki payı %6'ya kadar çıkmıştır. Türkiye bazı tarım ürünlerinde (yağlı tohumlar,yem bitkileri ,pirinç,buğday gibi) ithalatçı durumuna düşmüştür.

VIII. 5 yıllık kalkınma planının uzun dönem stratejilerinde tarımsal nüfusun %10'a düşürülmesi fakat göreceli olarak tarımsal gelirin artırılması hedeflenmiştir.

Tarımın GSMH içerisindeki payı 1960'lı yıllarda %38 iken , bu pay gittikçe düşerek 1999 yılında % 14 olarak gerçekleşmiştir. Tarım sektöründe büyüme hızı ise yıllar itibari ile dalgalanmalar göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde tarımın GSMH içerisindeki payı ise %2-4 civarındadır.

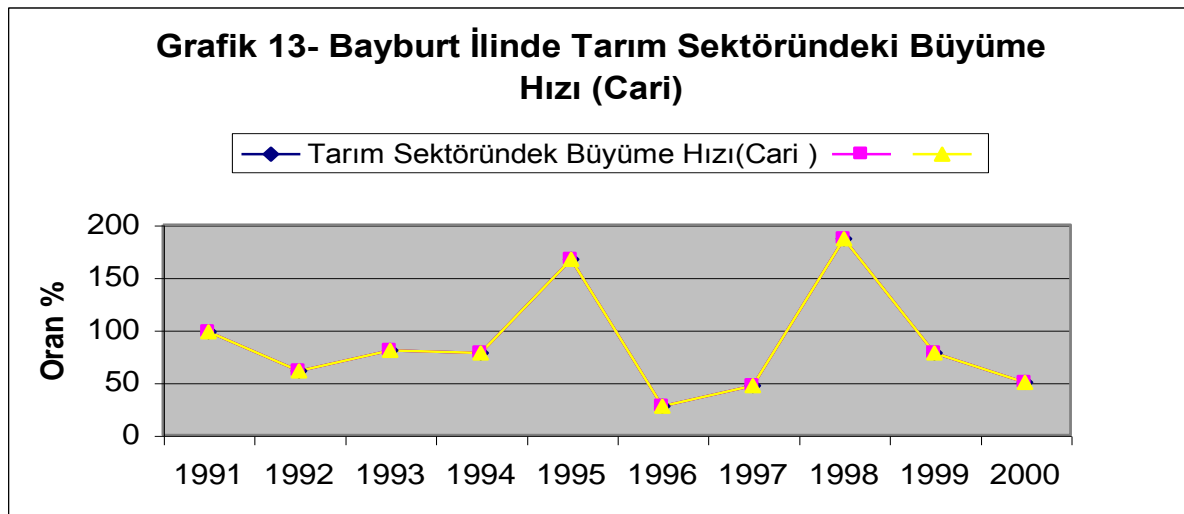
5.1.2 Tarım Sektörünün Bayburt İli Ekonomisindeki Yeri

Tarım sektörü Bayburt'ta toplam GSYİH içinde her zaman önemini korumuştur. Tarımın ilin GSYİH' sı içindeki payında son yıllar dikkate alındığında fazla bir değişim görülmemektedir. Bununla birlikte tarım sektörünün büyüme hızında dalgalanmalar gözlenmiştir.

Tablo 23. Bayburt ilinde Bazı Sektörlerin Cari Fiyatlarla Sektör Payları ve Gelişme Hızı

Sektör Payı (%)											
Yıllar	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Tarım	32,6	32,4	28,8	29,2	28,4	36,8	27,4	20,4	29,6	32,1	32,1
Sanayi	6,7	7,5	6,6	6,4	6,5	3,1	3,1	3,0	2,4	2,5	2,5
Ticaret	6,7	9,0	11,7	12,0	13,9	14,0	14,3	13,7	11,9	10,0	11,3
Ulaştırma	16,5	14,6	14,9	16,0	19,8	20,0	21,5	23,3	20,5	18,9	21,5
Gelişme Hızı (%)											
Tarım		98,4	61,2	80,6	78,2	166,8	27,4	46,9	186,7	78,1	49,9
Sanayi		124,9	59,4	72,7	85,7	-	75,0	90,5	55,9	72,5	47,7
Ticaret		163,3	136,2	81,8	113,4	105,9	75,7	89,2	71,5	37,7	69,6
Ulaştırma		76,7	86,0	91,1	126,2	107,7	84,8	113,6	74,1	50,6	70,7

Kaynak :DİE

Kaynak:DİE

5.2. TARIMSAL ÜRETİM VE VERİMLİLİK

5.2.1. Bitkisel Üretim

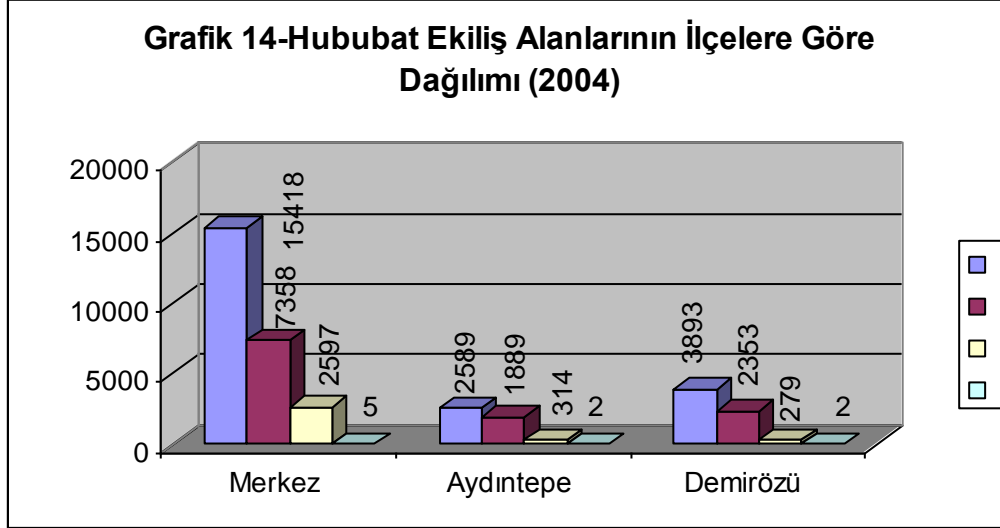
Yağışın yıllık toplamının ve mevsimlere göre dağılışındaki dengesizlik nedeniyle, ilde kuru tarım sistemi daha ağırlıklıdır 85577 ha. alanda kuru tarım, 46418 ha.alanda da sulu tarım yapılmaktadır. Bitkisel üretim tahıllar üzerinde yoğunlaşmış olup, tahıl yetiştirmede nadas+tahıl sistemi uygulanmaktadır. Bayburt'ta toplam 131995 hektar tarım arazisi mevcut olup bunun % 23,4 ünde hububat tarımı yapılmaktadır. Tablo 24'de tarım arazilerinin kullanım durumuna göre dağılımları verilmiştir. Bu tabloda dikkat çeken bir husus kullanılmayan tarım arazilerinin oranının %28,4 gibi yüksek bir rakam olmasıdır. Nadas arazilerinin oranı da yüksek olup % 29,2 dir.

Tablo 24. Tarım Arazilerinin Kullanış Amacına Göre Dağılımı(2004)

ARAZİNİN CİNSİ	EKİLİŞ MİKTARI (ha)	TÜM EKİLİŞ PAYI%
Buğday	21900	16,6
Arpa	11600	8,8
Çavdar	3190	2,4
Yulaf	9	0,0
Mısır (Dane)	18	0,0
Mısır (Slaj)	112	0,1
Fasulye (Kuru)	45	0,0
Mercimek (Yeşil)	126	0,1
Patates	1016	0,8
Şeker Pancarı	1218	0,9
Korunga	5448	4,1
Fiğ	9575	7,3
Yonca	10608	8,1
Sebze –Meyve	160	0,1
Nadas	29139	22,1
Kullanılmayan	37.588	28,5
Toplam	131.752	100

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Türkiye genelinde tarla bitkileri içerisinde en fazla (%74,8) hububat tarımı yapılmaktadır. Bayburt ili 30839 ha alanda hububat ekimi yapılmaktadır. Bayburt genelinde hububat üretimi içinde ekim alanı en fazla olan buğdaydır. Daha sonra arpa gelmektedir. Bayburt merkez ve ilçeler bazında karşılaştırma yapıldığında Bayburt merkez ve köylerinde ekim alanları bakımından en fazla paya Buğday sahiptir.

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Tablo 25.İlçelere Göre Bayburt İlinde Hububat Üretimi (2004)

Üretim (Ton)				
Ürün	Merkez	Aydıntepe	Demirözü	Toplam
Buğday	26740,8	4491,4	6752,8	37985
Arpa	14127,2	3626,6	4518,2	22625
Çavdar	4496,4	543,5	483,1	5523
Yulaf	3,8	1,9	1,4	7,2

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü (2004)

İl genelinde toplam buğday üretimi 37985 ton, arpa üretimi 22625 ton, çavdar üretimi 5523 ton ve yulaf üretimi 7,2 ton'dur.

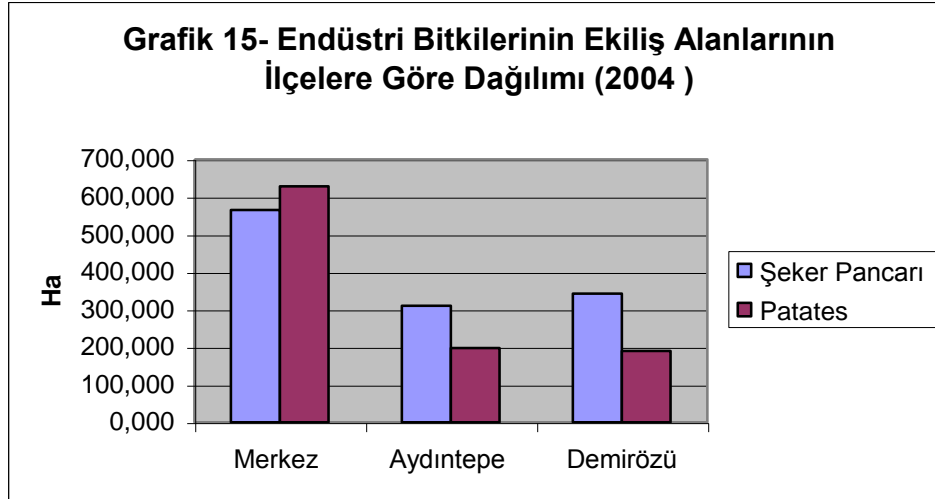
Bayburt İlinde 1998 – 2004 yılları arasında hububat ekiliş alanları ve hububat Üretimleri Tablo 26'da gösterilmektedir.

Tablo 26.Bayburt İli 1998 –2004 Hububat Ekiliş ve Üretimleri

BUĞDAY –ARPA-ÇAVDAR-YULAF EKİLİŞLERİ VE ÜRETİMLERİ										
	EKİLİŞLERİ (ha)					ÜRETİMLERİ (Ton)				
YILLAR	BUĞDAY	ARPA	ÇAVDAR	YULAF	TOPLAM	BUĞDAY	ARPA	ÇAVDAR	YULAF	TOPLAM
1998	18110	9945	2725	49	30829	28976	17404	4687	39	51106
1999	18350	10150	2520	26	31046	29360	17763	4159	21	51303
2000	18500	10050	2750	23	31323	16651	9548	2614	9,6	28,822
2001	18215	9810	2719	20	30764	30055	17168	4624	16	51863
2002	18320	9720	2690	19	30749	30229	17011	4573	15	51868
2003	18395	9735	2690	9	30839	30353	17306	4573	15	52733
2004	21900	11600	3190	9	36699	37985	22625	5523	7,2	66140,2

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Endüstri Bitkileri Üretimi

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Türkiye genelinde endüstri bitkilerinin tarla bitkileri içerisindeki payı ekilen alan olarak %7,6'dır. Bayburt İli genelinde tarla bitkileri ekiliş alanı içerisinde endüstri bitkilerinin payı ise %1,9'dur.

Tablo 27. Bayburt İlinde İlçelere Göre Endüstri Bitkileri Üretimi (2004)

Üretim (Ton)				
Ürün	Merkez	Aydıntepe	Demirözü	Toplam
A.Çiçeği	-	-	-	-
Patates	6221,4	1956,4	1878,2	10.056
*Ş.Pancarı	21814,7	11953,6	13231,7	47.000

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Tablo 27'de de görüldüğü gibi Bayburt'ta ayçiçeği üretimi yapılmamaktadır. Bunun nedenlerinden biri çiftçilerin ayçiçeği üretim tekniklerini henüz tam anlamıyla öğrenmemiş olması ve bölgede tanınmamış olmasıdır.

Bayburt İlinde 1998 –2004 yılları arası şeker pancarı ve patates üretiminin ekiliş ve üretim miktarları Tablo 28'de gösterilmektedir.

Tablo 28-Bayburt İlinde 1998-2004 Yılları Arası Endüstri Bitkileri Ekiliş Ve Üretimleri

ŞEKER PANCARI –PATATES EKİLİŞLERİ VE ÜRETİMLERİ						
YILLAR	EKİLİŞLERİ (ha)			ÜRETİMLERİ (Ton)		
	Şeker Pancarı	Patates	TOPLAM	Şeker Pancarı	Patates	TOPLAM
1998	1331	1358	2689	47916	13241	61157
1999	1375	1360	2735	49500	13260	62760
2000	1471	1395	2866	46331	7673	54004
2001	1417	1380	2797	53862	13594	67456
2002	1663	1285	2948	62843	12593	75436
2003	1210	1285	2495	3751	12593	16344
2004	1218	1016	2234	47000	10056	57056

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Patates üretimi tüm il genelinde yapılmakla birlikte üretimdeki payı %10'dur.

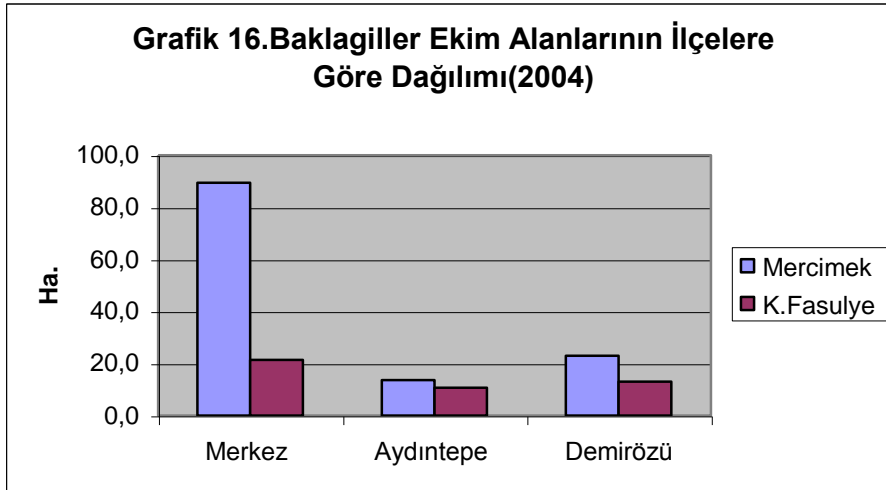
Şeker Pancarı üretimi tüm il genelinde yapılmaktadır. Ancak üretime kota konulması sonucu üretim azalmıştır. Tarla ürünleri içindeki payı ise % 1,5' tir.

Tablo 29-Bayburt İli 2005 –2010 Yılları Şeker Pancarı Üretim Projeksiyonu

Yıl	Şeker Pancarı (Ton)
2005	43000
2006	42000
2007	41000
2008	40000
2009	39000
2010	38000

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

2005-2010 yılları arasında şeker pancarı üretim projeksiyonu incelendiğinde üretimde artış olmadığı aksine azalış olduğu gözlenmiştir. Şeker Kanunu nedeniyle şeker pancarı ekim alanlarında daralma meydana gelecek ve üretim azalacaktır. Şeker pancarı ekim alanlarında yem bitkisi üretimi için potansiyel mevcuttur.

Kaynak:Tarım İl Müdürlüğü 2004

Türkiye genelinde tarla bitkileri içerisinde baklagil tarımının payı %10,6'dır. İl genelinde ise bu oran %015 dir. Baklagiller içerisinde en az üretim alanına sahip olan Kuru fasulyedir. En fazla üretime alanına sahip yeşil mercimektir. Nohut ekim alanı bulunmamaktadır.

Tablo 30. Bayburt İlinde İlçelere Göre Baklagil Üretimi (2003)

Üretim(Ton)				
Ürün	Merkez	Aydıntepe	Demirözü	Toplam
Y.Mercimek	155,4	23,7	40,0	219
K.Fasulye	58,4	29,2	35,4	123

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Yeşil mercimek üretiminin %70,9' unu Bayburt merkez ilçede, %10,8'ini Aydıntepe'de ve %18,2'lik üretimde Demirözü ilçesinde gerçekleştirilmektedir.

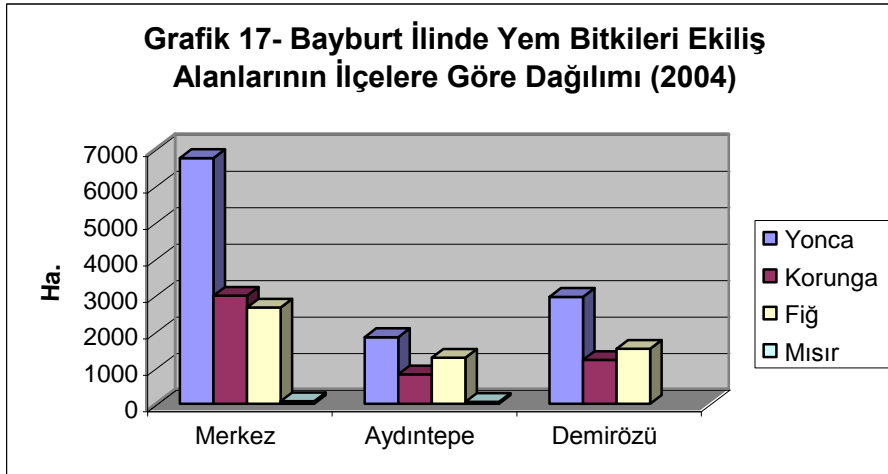
Kuru fasulye üretiminin %47,4' ü Bayburt merkez ilçede , %23,7'i Aydıntepe'de ve % 28,8'lik üretimde Demirözü ilçesinde gerçekleştirilmektedir.

Bayburt İlinde 1998-2004 Yılları arası Yeşil Mercimek ve Kuru Fasulye ekiliş ve üretimleri Tablo 31'de gösterilmektedir.

Tablo 31. Bayburt İli 1998-2004 Yılları Arası Baklagil Ürünleri Ekiliş ve Üretimleri

YEŞİL MERCİMEK VE KURU FASULYE EKİLİŞLERİ VE ÜRETİMLERİ						
YILLAR	EKİLİŞLERİ (ha)			ÜRETİMLERİ (Ton)		
	Yeşil Mercimek	Kuru Fasulye	TOPLAM	Yeşil Mercimek	Kuru Fasulye	TOPLAM
1998	245	59	304	351	66	417
1999	194	50	244	253	55	308
2000	179	52	231	116	31,2	147,2
2001	168	63	231	218,4	69,3	287,7
2002	148	59	207	192,4	65	257,4
2003	148	59	207	192,4	64,9	257,3
2004	126	45	171	219	123	342

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Hayvansal üretimin gelişmiş olduğu ülkelerde yem bitkileri tarımı, ekili alanların %25-30'unu teşkil ederken bu oran ülkemizde ancak %3,25 dolayındadır. Bu durum yem bitkileri yetiştiriciliğinin yetersizliğinin açık bir göstergesidir. Bayburt'ta yem bitkilerinin tarım alanı içindeki payı %21'dir. Yem bitkileri ekiliş alanları itibariyle Yonca üretimi ilk sırayı almaktadır.

Tablo 32. Bayburt İlinde İlçelere Göre Yem Bitkileri Üretimi (2004)

Ürün	Üretim (ton)			
	Merkez	Aydıntepe	Demirözü	Toplam
Yonca*	50625	13733	22035	86393
Korunga*	13347	3627	5400	22374
S.Mısır	2450	1925	-	4375
Fiğ *	7929	3804	4527	16260

*kuru ot olarak hesaplanmıştır.

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Yem bitkileri üretim miktarları ilçeler bazında karşılaştırıldığında yonca üretimi il genelinde toplam 86393 ton üretilmiş olup, bunun %58,6 lık kısmını merkez ilçe, %15,9 luk kısmının Aydıntepe ilçesi, %25,5 lik kısmını Demirözü ilçesinde gerçekleştirmiştir.

Korunga il genelinde 22374 ton üretilmiş olup, en fazla üretim yapan ilçeler %59,7 lik pay ile merkez ilçe, %24.1'lik pay ile Demirözü ilçesi,%16,2 'lik pay ile Aydıntepe ilçesinde gerçekleşmiştir.

Silajlık mısır il genelinde 4375 ton üretilmiş olup, en fazla üretim yapan ilçeler %56 'lık pay ile ilk sırayı merkez ilçe almaktadır. Aydıntepe'nin üretimdeki payı ise %44 'dür. Demirözü ilçesinde 2004 yılında üretim gerçekleştirilmemiştir.

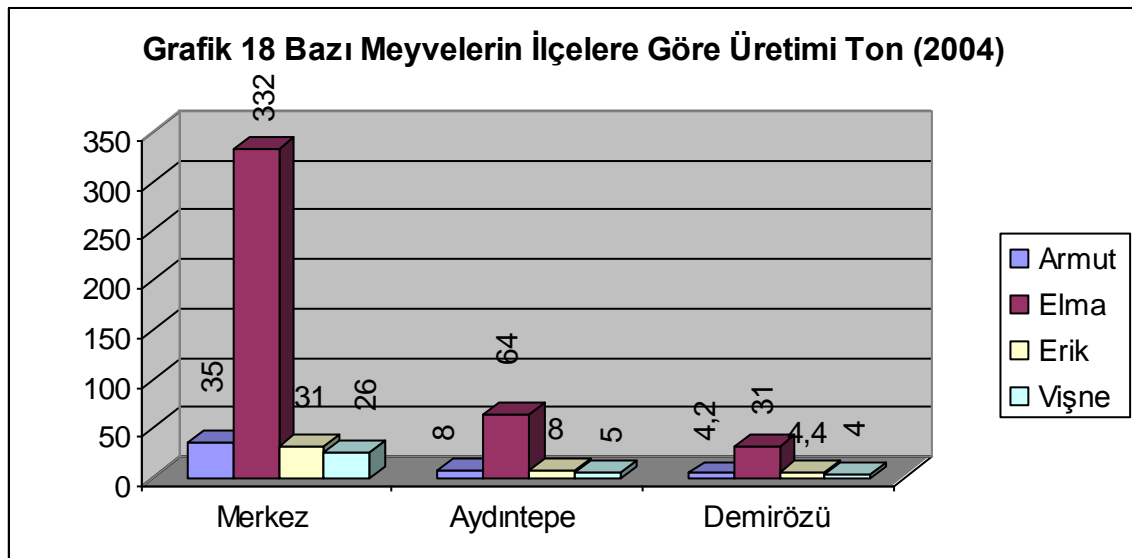
Fiğ il genelinde 16260 ton üretilmiş olup, en fazla üretim yapan ilçeler %48,8 lik pay ile merkez ilçe, %27.8'lik pay ile Demirözü ilçesi,%23,4 'lük pay ile Aydıntepe ilçesinde gerçekleşmiştir.

Bayburt İlinde 1998 –2004 Yılları arasında Yem Bitkileri Ekiliş ve Üretimleri Tablo 33'de gösterilmektedir.

Tablo 33-Bayburt İli 1998-2004 Yem Bitkileri Ekiliş ve Üretimi

YONCA –KORUNGA-FİĞ-SİLAJLIK MISIR EKİLİŞLERİ VE ÜRETİMLERİ										
	EKİLİŞLERİ (ha)					ÜRETİMLERİ (Ton)				
YILLAR	Yonca	Korunga	Fiğ	S.Mısır	TOPLAM	Yonca	Korunga	Fiğ	S.Mısır	TOPLAM
1998	9802	3872	3338	131	17143	68614	16628	10014	222	95.478.
1999	9890	3881	3250	35	17056	69230	16688	9750	60	95.728
2000	9935	3945	3307	9,7	17197	44708	11835	5788	155,2	62.486
2001	10172	4160	3855	31,2	18218	76291	18720	11565	1093	107.669
2002	11020	4722	4420	72,7	20235	82651	21249	13260	2544,5	119.705
2003	11519	4972	5420	125	22036	86393	22374	16260	4375	129.402
2004	10608	5448	9575	112	25743	73056	29176	17288	3910	123430

Kaynak: Tarım İl Müdürlüğü (2004)

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Türkiye genelinde meyve üretimi yapılan alanlar tarım alanlarının %5'ini oluşturmaktadır. Bayburt'ta ise bu oran %0.07'dir. İlde genel olarak elma, armut,erik, vişne üretimi yapılmaktadır. Ayrıca, kayısı ve zerdali üretiminde az miktarda yapılmaktadır.

Grafikten de izlenebileceği gibi meyve üretimi daha çok öz tüketime yönelik olarak yapılmaktadır. 2001 yılı verilerine göre İl genelinde meyve veren ağaç sayısı 30.345 adet olup bu meyve ağaçlarından toplam olarak 558 ton/yıl meyve üretimi yapılmıştır. Meyve üretimi daha çok merkez ilçede yoğunlaşmıştır. Meyve vermeyen yaştaki ağaç sayısı ise 12462 dir Meyvecilik daha çok tahıl üretimi ve hayvan yetiştiriciliğinin yanında ek gelir getirici ve aile ihtiyacını karşılamaya yönelik bir uğraş olarak yapılmaktadır.

Bayburt İlinde 2004 yılı itibari ile meyve ağaçları sayıları ve üretim miktarları Tablo 34'de gösterilmektedir.

Tablo 34. Bayburt İlinde 2004 Yılı İtibari ile Meyve Ağaçları ,Sayıları ve Üretimi

MEYVE ADI	AĞAÇ SAYISI (ADET)	ÜRETİM MİKTARI (TON)
Armut	3460	47,2
Elma	19689	427
Erik	3300	44
Kayısı	490	5,3
Zerdali	145	1,5
Kiraz	105	1,4
Vişne	3290	36
Ceviz	300	0,5

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü (2004)

Tablo 35. İl Genelinde Sebze Üretim Alanları ve Üretim Miktarı (2004)

	Ekim Alanı (ha.)	Üretim (Ton)
Lahana(Beyaz)	20,4	572
Marul (Kıvırcık)	5,9	7,5
İspanak	4,5	64,5
Fasulye (Taze)	58,3	499,3
Barbunya Fasulye	3,3	18,1
Bal Kabağı	3	37,5
Hıyar	5,8	69,6
Sarımsak (Taze)	1,2	6,2
Soğan(Taze)	13,7	137
Havuç	2	55
Turp(Bayır)	2,3	28,2
TOPLAM	120,4	1494,9

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Türkiye genelinde tarım alanlarının %3'ün de sebze üretimi yapılırken, Bayburt'ta sebze tarımı yapılan alan %0.011'de kalmaktadır. Sebze tarımının gelişmesini engelleyen en büyük faktör iklim kısıdıcıdır. Ancak, ilimizde mikro klima özelliği gösteren alanlarda sebze yetiştiriciliği yoğunlaşmıştır. Sebze üretimi daha çok öz tüketime yönelik yapılmaktadır.

2004 yılı verilerine göre İl genelinde 160,7 hektar sebze ekim alanında 1940,5 ton sebze üretimi gerçekleştirilmiştir. Sebze üretimi de meyve üretimi gibi daha çok ek gelir getirici ve öz tüketim amacıyla yapılmaktadır.

5.2.2. Bitkisel Üretimde Verimlilik

Tablo 36. Bayburt ve Türkiye Genelinde Yetiştirilen Bazı Ürünlerin Verim Değerleri

Ürünler	Bayburt (kg/ha.)*	Türkiye (kg/ha.)
Buğday	1650	2234
Arpa	1750	2400
Yulaf	800	1956
Çavdar	1700	1744
Y. mercimek	1300	984
Ayçiçeği	-	1468
Şekerpancarı	38000	42603
Patates	9850	25862
Nohut	-	940
Kuru fasulye	1100	1372
Kuru soğan	-	21619
Fiğ (kuru ot)	300	596
Yonca (kuru ot)	7500	6739
Korunga	4500	3773
Silajlık mısır	35000	45500

Kaynak : * 5 yıllık verim ortalamaları

Kaynak : Tarım İl Müdürlüğü ve TKB

Önemli miktarda ekim ve üretim potansiyeline sahip tahılların ortalama verim değerleri incelendiğinde, Y.Mercimek,Yonca ve Korunga dışında diğer ürünlerin verimlerinin Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Bununla beraber çavdarın ekim alanı ve üretim miktarı ilde düşük düzeydedir. Endüstri bitkilerinden ayçiçeği İl genelinde üretilmemekte olup; patates ve şekerpancarının ortalama verimleri de Türkiye ortalamasının altındadır. Yemeklik dane baklagillerde; mercimeğin ortalama verimi Türkiye ortalamasının üstünde , nohut ekimi yapılmamakta olup; kuru fasulyenin verimi Türkiye ortalamasının altındadır. Yem bitkilerinde; yonca ve korunga kuru ot verimi olarak Türkiye ortalamasının üstündedir. Fiğ dane verimi olarak, Türkiye ortalamasının altındadır. Silajlık mısır verimi, Türkiye ortalamasının altında olmakla birlikte çok fazla düşük değildir.

Görüldüğü gibi Bayburt ili yem bitkileri yetiştiriciliği açısından üstünlüğe sahiptir. İl topraklarının % 58,8'sinin çayır-mera alanlarıyla kaplı olması kaba yem ihtiyacının karşılanması bakımından hayvan yetiştiriciliği için bir avantaj olarak değerlendirilebilir.

Meraların yıllık kuru ot verimleri Karadeniz Bölgesi'nde 1000 kg/ha, Doğu Anadolu Bölgesi'nde 900 kg/ha ve İç Anadolu Bölgesi'nde 450 kg/ha' dır. Bayburt ili ortalaması ise, 400 kg/ha'dır.

Bayburt'un bitkisel üretiminde, üretim değeri açısından endüstri bitkilerinden şeker pancarı ilk sırayı almakta bunu tahıl ürünlerinden buğday izlemektedir.Arpa ise üretim değeri açısından üçüncü sırada yer almaktadır..Yemelik dane baklagillerde ise, Y.Mercimek ön plana çıkmakta bunu kuru fasulye izlemektedir.

Tablo 37. Bayburt İlinde Yıllara Göre Önemli Bitkisel Ürünlerin Ekim Alanı ve Üretim Değerleri (2003 Yılı Fiyatları)

Ürünler	Ekim Alanı (ha.)	Üretim Değeri (Milyon TL.)
Buğday	18395	6.898.125
Arpa	9735	3.650.625
Yulaf	19	6.650
Çavdar	2690	807.000
K.fasulye	59	177.000
Nohut	-	
Korunga	4972	1.342.000
Fiğ	5420	1.192.400
Mısır(Silaj)	71,1	53.320
Yonca	11519	3.110.130
Ş.Pancarı	1210	2.300.000

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

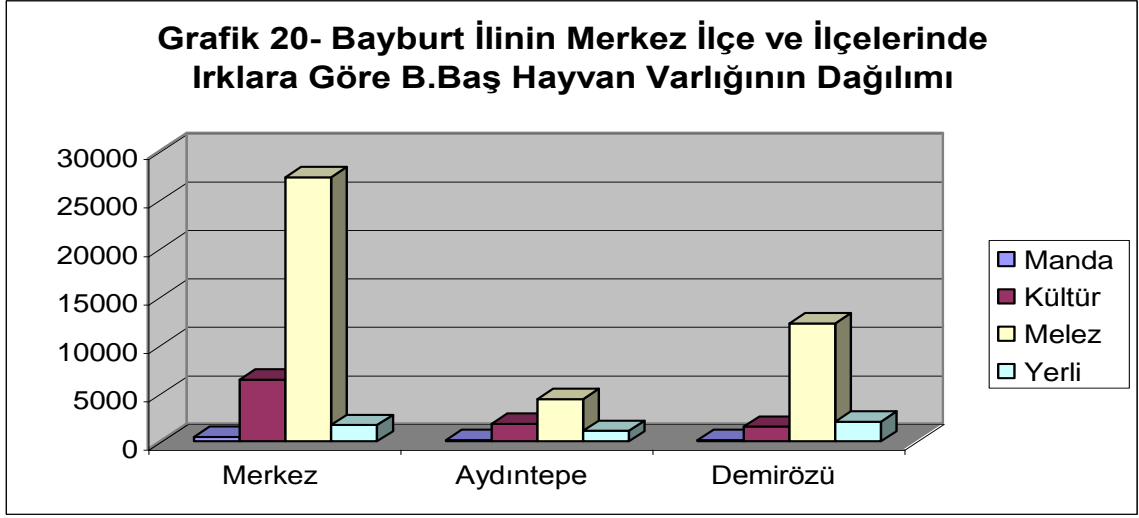
Üretim değerleri açısından, il genelinde Tablo 37'den de görüldüğü üzere yine tahıllardan Buğday tüm İl genelinde üretilmekte ve üretim değeri açısından ilk sırayı almaktadır. Yem bitkilerinden ise Yonca tüm İl genelinde üretilmekte ve üretim değeri açısından ikinci sırayı almaktadır. Yonca ve Korunga üretim değeri açısında İl genelinde yüksektir. Endüstri bitkilerinden Şeker Pancarı tüm İl genelinde üretilmekte ve üretim değeri açısından 4.sırayı almaktadır.Mısır(Silajlık) ,Bayburt İlinde yeni üretilmeye başladığı için İl genelinde üretim değeri düşüktür. Ancak İl Müdürlüğünün yaptığı yayım çalışmaları neticesinde hızla artma eğilimindedir.

5.2.3. Hayvansal üretim ve Hayvan Varlığı

Büyükbaş Hayvan Varlığı:

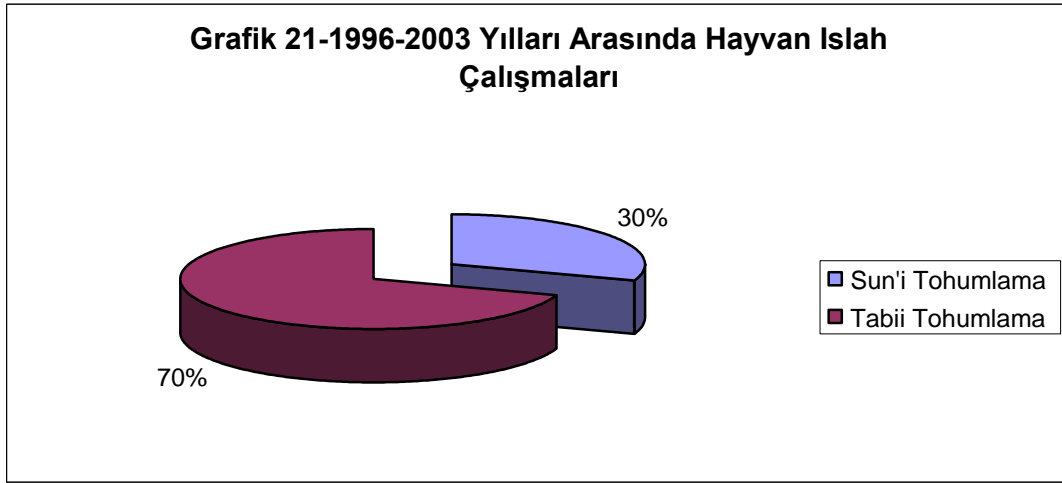
Bayburt İlinde 2001 yılı itibariyle büyük baş hayvan varlığı 63660 adet iken, 2002 yılı itibari ile 58223 adettir. 2003 yılı büyükbaş hayvan varlığı 59375 adet olup Bayburt sahip olduğu büyükbaş hayvan varlığı açısından Türkiye'de önemli bir ildir. Bu nedenle hayvancılık Bayburt için önemli bir ekonomik güçtür.

Grafik 19'dan da anlaşılacağı gibi Bayburt İli Merkez ilçesinde büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yüksek oranda yapılmaktadır. Bunu Demirözü ve Aydıntepe ilçeleri izlemektedir.

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Grafik 20 den de izlenebileceği gibi saf ve kültür melezi hayvan sayısının en yüksek olduğu ilçe Merkez ilçedir.

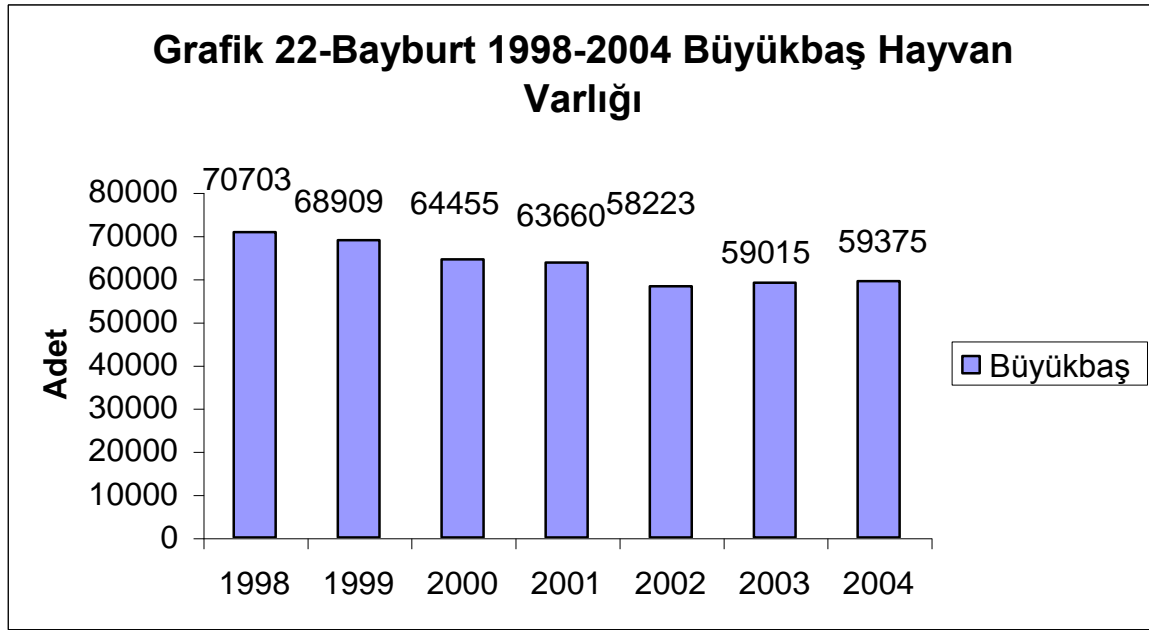
Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Bayburt İli sığır popülasyonunun genetik kalitesinin yükseltilmesi amacıyla Tarım ve Köyişleri Bakanlığı (TKB) İl Müdürlüğü personeline bedelsiz yürütülen sun'i tohumlama çalışmaları 1995 yılında yapılan yasal değişiklik sonucunda bedelli hale dönüştürülmüş böylece özel sektör kuruluşları için de çekici hale getirilmiştir. Bunun yanında "Hayvancılığı Geliştirme Projesi" kapsamında 26 yerleşim biriminde 40 adet tabii tohumlama boğası ile tabii tohumlama faaliyetleri yürütülmektedir. Sun'i tohumlama çalışmaları 34 köyde uygulama turları, diğer köylerde telefon ihbarlı olarak devam etmektedir. 1996-2003 yılı arasında Bayburt ilinde yürütülen hayvan ıslahı çalışmalarının %70'inde tabii tohumlama, %30'unda ise sun'i tohumlama yöntemi kullanılmıştır.

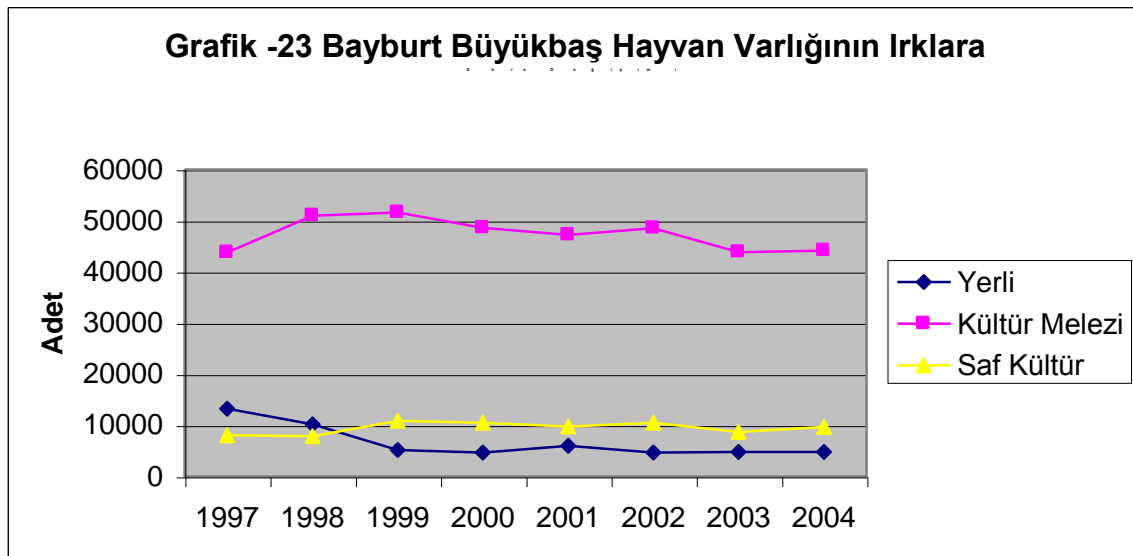
Yıllar itibariyle yapılan hayvan ıslah çalışmalarının doğrultusunda Bayburt ilinin büyükbaş hayvan popülasyon undaki genotip değişimin sağlanmasında başarılı olduğu Grafik 21' de görülmektedir.

Bayburt ilinde manda sayısı 2001 yılı verilerine göre 664 adet iken 2002 yılı verilerine göre 684 adet olup 2003 yılında ise 444 adettir. Türkiye genelinde olduğu gibi Bayburt'ta da manda sayısında düşüş görülmektedir.

Bayburt İlinde 1998 2004 yılları arasındaki Büyükbaş hayvan varlığı Grafik 22'de gösterilmektedir.

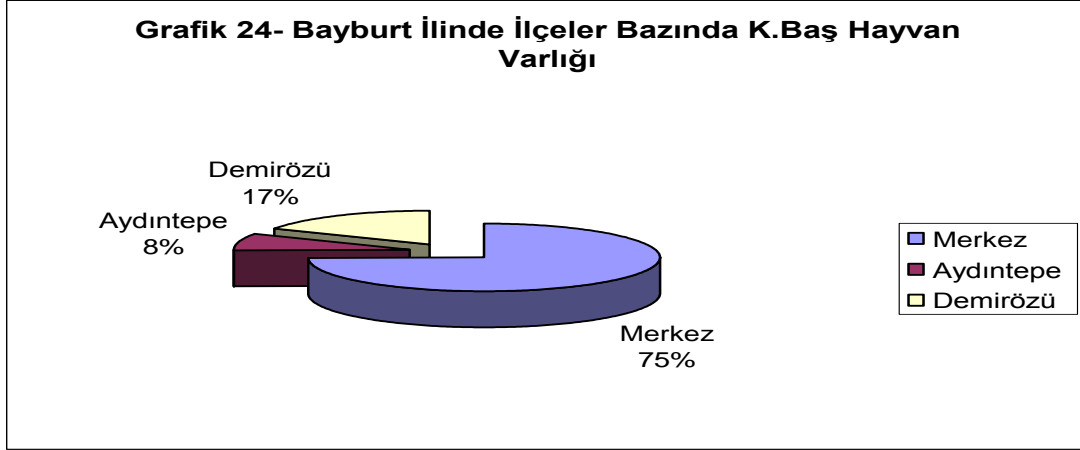
Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Küçükbaş Hayvan Varlığı:

1998 yılı DİE verilerine göre Bayburt 'ta küçükbaş hayvan varlığı 153407adettir. Aynı yıl için Türkiye küçükbaş hayvan varlığının toplamı ise 36.958.000 adet olup, Bayburt'un bu rakamdaki payı %0,4 dür. 2001 yılı itibari ile Bayburt İlinde küçükbaş hayvan sayısı 102913 adet iken 2002 yılında 97115 adet'e düşmüştür. Tarım İl Müdürlüğü verilerine göre 2003 yılı küçükbaş hayvan varlığı ise 97340 adet'e yükselmiştir.

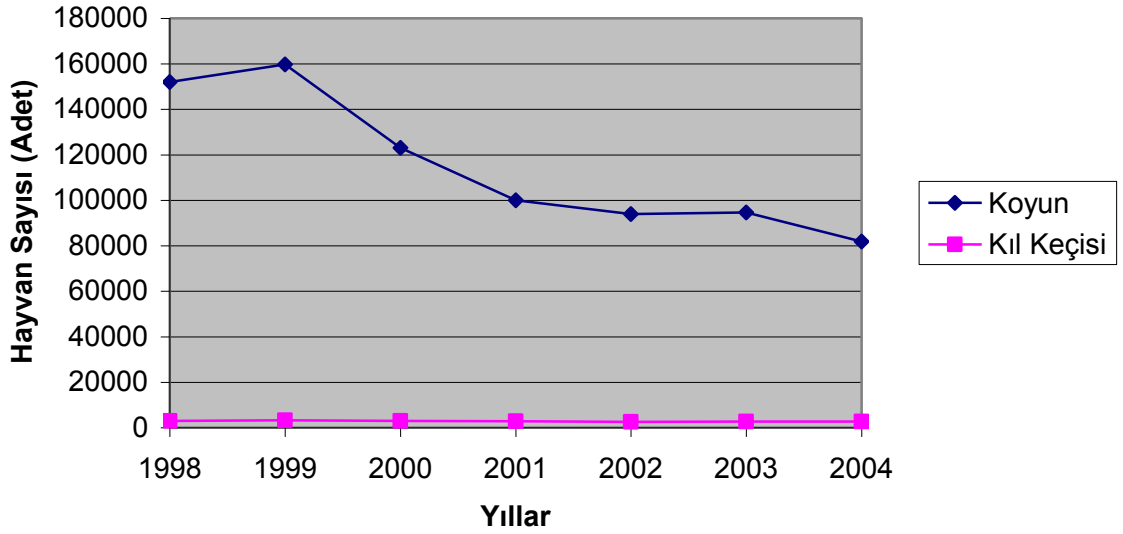

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Merkez ilçede Küçükbaş hayvan varlığı diğer ilçelere oranla yüksek olduğu grafik 24- den görülmektedir. Bayburt ilinde yetiştirilen koyunların %95'den fazlasını yerli koyun ırkı olan morkaraman,keçilerin ise tamamına yakını yerli ırkı olan kıl keçisi oluşturmaktadır.

DİE verileri son on yıllık dönemde Türkiye geneli küçükbaş hayvan varlığında (koyun %27,4; kıl keçisi %22,4) önemli ölçüde azalma olduğunu göstermektedir. Grafik 25 de Türkiye genelindeki bu azalışın Bayburt genelinde 1995-2001 yılları arasında yıllara göre değişmekle birlikte 1999-2001 yılı itibariyle yüksek oranlarda gerçekleştiğini göstermektedir.

Grafik 25. Bayburt Küçükbaş Hayvan Varlığı Değişimi

Kaynak : Tarım İl Müdürlüğü

Son yıllarda küçükbaş hayvan popülasyonunda meydana gelen hızlı azalma; meraya olan baskının azalması nedeniyle mevcut popülasyon için mera olanaklarının belli ölçüde de olsa iyileşmesi sonucunu doğurmuştur. Bu durum sektörde pazara yönelik hayvansal üretimin artacağı beklentisini doğurmaktadır. Bu artış gerçekleştiğinde ıslah çalışmalarına olan talebin artması beklenebilir.

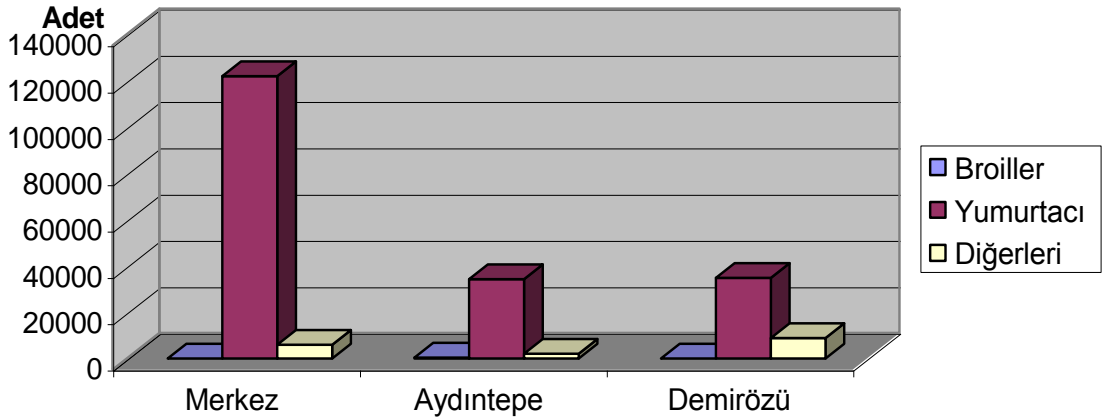
Bayburt ilinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu (SYDF) ve TKB kaynaklı projelerle damızlık koyun ve koç dağıtımı yapılarak, eldeki mevcut koyun ırkının daha yüksek verimli ırklara dönüşümü teşvik edilmektedir.

Kanatlı Hayvan Varlığı:

Tavukçuluk sektörü Türkiye’de 1960’lı yıllardan sonra hızlı ve sürekli bir büyüme göstermiştir. Bu büyümede sektöre yapılan büyük yatırımlar kadar sektörün mukayeseli avantajları da rol oynamıştır. Tavukçuluğun bu avantajlarından yararlanılarak geliştirilmesi yeni istihdam olanaklarının yaratılması yoluyla ekonomik, köyden kente göçün azaltılması yoluyla da sosyal yararlar sağlayacaktır.

Bayburt ilinde daha çok yumurta üretimi yapan işletmelerin sayısı fazla olup, et üretimi yapan işletmelerin sayısı çok azdır. Özellikle merkez ve ilçelerde son yıllarda yumurta tavukçuluğu üretiminde ve yumurtacı kanatlı sayısında azda olsa bir artış izlenmektedir. (Bkz Grafik 26)

Grafik 26- Bayburt İlinin İlçeler Bazında Kanatlı Hayvan Varlığı (2004)

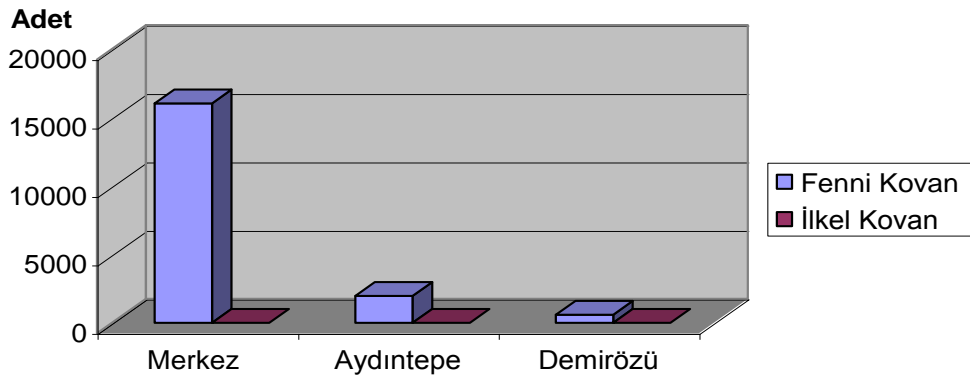
Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Kovan Varlığı :

Bayburt ili arı koloni sayısı ve bal üretimi bakımından Türkiye’de Ordu, Muğla Adana,Sivas gibi önde gelen iller arasında yer almaktadır. 2004 yılı itibari ile ilde 23500 adet arılı kovan bulunmaktadır. Bayburt’ta kovan başına düşen bal üretim miktarı 11,22 kg ileTürkiye ortalamasına yaklaşık bir değerdedir.

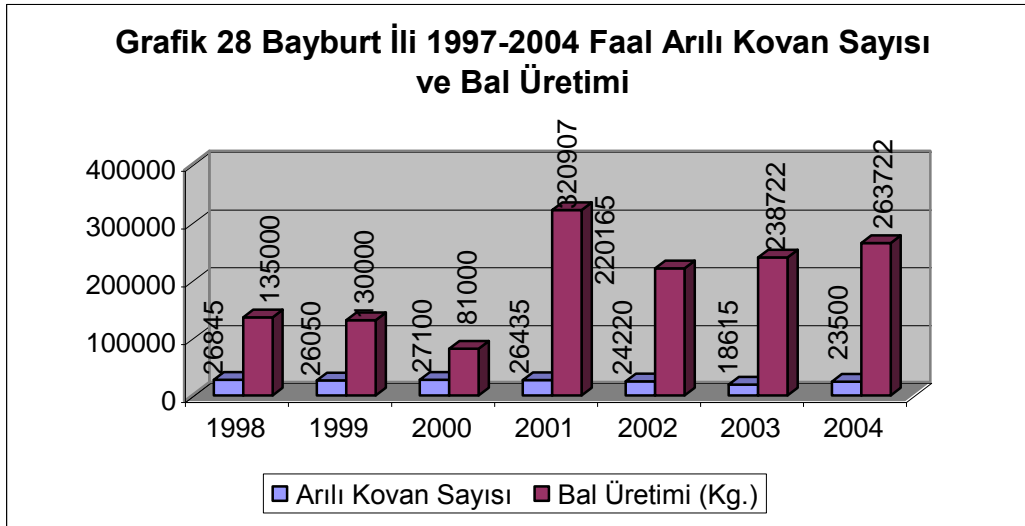
Grafik 27’de de görüldüğü gibi kovan sayısı Bayburt merkezde ilçelere göre daha yüksektir.

Grafik 27- Bayburt İli Merkez ve İlçeler Bazında Arı Kovan Dağılımı(2004)

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Bayburt İli 1998-2004 yılları arasındaki faal arılı kovan sayısı ve bal üretimi Grafik 28’de gösterilmektedir.

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Bayburt İli bitki flora durumu açısından,arıcılığa çok müsait olup,bu güne kadar tam değerlendirilememiştir. İl Müdürlüğü ve bağlı kuruluş olan Arıcılık Üretim İstasyon Müdürlüğünün bu yöndeki çalışmaları devam etmektedir.

Bayburt ilinin arıcılığa müsait 715565 da. Arazisi olup, 143113 adet arılı kovan barındırılabilir kapasitededir.

Bayburt ili zengin nektar kaynaklarına sahip olduğundan üretilen balın Türkiye pazarında yüksek fiyatla satılması sonucunda bölge göçer arıcılar için de cazip hale gelmiştir. Son yıllarda bal üretiminde önemli bir artış gözlenmekle birlikte, yerel yönetimler ve diğer kaynakların arıcılığı teşvik etme çabaları kovan sayısının artmasına sebep olmuştur. Ayrıca TKB tarafından kurulan Arıcılık Üretim ve Değerlendirme İstasyon Müdürlüğü Bayburt merkez ilçesinde faaliyete geçmesiyle birlikte bölge arıcılığının gelişmesinde olumlu katkıları olmaktadır. Ancak kuruluşu tamamlanan ve kısa bir süre faaliyette bulunan Arıcılık Üretim İstasyonu Müdürlüğü 2003 ortalarında kapanmıştır. Yine ilimizde kuruluşu tamamlanan Arı Yetiştiriciler Birliği ile ildeki arıcıların örgütlenmeleri ve üretimi artırmaları planlanmıştır.

Tablo 38. Hayvansal Üretim(2004)

Ürün	Üretim (ton)			
	Merkez	Aydıntepe	Demirözü	Toplam
Bal	210,8	43,6	9,3	263,72
Bal Mumu	3,18	0,62	0,13	3,9
Et (B.Baş)	28,9	-	-	28,9
Et (K.Baş)	25,5	-	-	25,5
Süt (B.Baş-K.Baş)	48789	11208	20226	80223
Deri (Ad.)	1183	-	-	1183
Kıl, Yün, Yapağı	193,61	-	-	193,61

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Tablodan da izlendiği üzere Bayburt ili bal üretimi 263.7 ton ve bal mumu üretimi 3,9 tondur. İlçeler bazında karşılaştırma yapıldığında Bayburt merkezde ilin toplam bal üretiminin %79,9 'unu ve bal mumunun %81,5'ini gerçekleştirmekte olduğu görülmektedir. Bunu,balın %16,5 ini ve bal mumunun %15,8'ini üreten Aydıntepe ilçesi izlemektedir. Demirözü ilçesi ise bal üretiminin %3,5'ini , bal mumu üretiminin ise % 3,3 'ünü karşılamaktadır.

Bayburt ilinin büyükbaş et üretimi 28,9 ton olup, üretimin %100'ünü Bayburt merkez ilçe karşılamaktadır.

Bayburt ilinin küçükbaş et üretimi 25,5 ton olup üretimin %100'ünü Bayburt merkez ilçe karşılamaktadır. Bayburt İli Aydıntepe ve Demirözü ilçelerinde mezbaha ne ve entegre tesis olmadığından üretim yapılamamaktadır.

Bayburt ilinin süt üretimi 80223 ton olup, en fazla üretim yapan merkez ilçedir.Merkez ilçe toplam üretimin %60,8'ini karşılamaktadır. Aydıntepe ilçesi %13,9'unu ve Demirözü ilçesi üretimin %25,2'sini karşılamaktadır. İlin küçükbaş süt üretimi 6646 tondur. İlin büyükbaş süt üretimi 73.579 ton dur.

İl genelinde yılda toplam olarak 1183 adet deri üretimi yapılmaktadır. Tablo 33' den izlenebileceği gibi üretim tamamı merkez ilçede yer almaktadır.

Gıda işletmelerinin Bayburt merkez ilçede yoğunlaşmasının nedeni, B.Baş ve K.Baş hayvan sayılarının diğer ilçelere göre fazla olması paralelinde et ve süt üretimlerinin yüksek olmasına bağlıdır.

Su Ürünleri Üretimi:

Tablo 39. İlçeler Bazında Su Ürünleri Potansiyeli

Bayburt	Proje Kapasitesi ton/yıl	Üretim Durumu ton/yıl	Yapılış Durumu Karada/Gölde
Merkez	58	20,1	Havuz balıkçılığı
Aydıntepe	-	-	
Demirözü	-	-	
Toplam	58	20,1	

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Bayburt'ta su ürünleri üretimi bakımından bir potansiyel bulunmaktadır. 2 adet doğal gölün yanı sıra Çoruh Nehri ve yan kollarında tatlı su balıkçılığın geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmakla birlikte,Danişment,Eymür,Gökçedere,Oruçbeyli,Sakızlı ve Saraycık göletlerinde sulama amacı dışında kısmen de balıkçılık yapılmaktadır. Aynalı sazan yetiştirilen bu göletlerde balıkçılık, profesyonel olarak yapılmamaktadır. Ayrıca ilimiz merkeze bağlı Kop Köyü,Yoncalı Köyü,Yazyurdu Köyü,Harmanözü

Köyünde Alabalık tesisleri bulunmaktadır. Bu tesislerden Kop Köyü Alabalık işletme tesisi Projeli olup kapasitesi 10 ton/yıl gerçekleşen üretim ise 5,3 ton/yıl ,Yoncalı Köyü Alabalık tesisi projersiz olup kapasitesi 16 ton/yıl gerçekleşen üretim 4,1 ton/yıl ,Yazyurdu Köyü Alabalık tesisi projeli olup kapasitesi 25 ton/yıl gerçekleşen üretim 5,4 ton/yıl ,Harmanözü Köyü Alabalık tesisi projersiz ve kapasitesi 6,5 ton/yıl gerçekleşen üretim 5,3 ton/yıl kurulu alabalık tesisleri bulunmaktadır. İl genelinde mevcut su ürünleri tesislerini gösteren ayrıntılı tablo ekler bölümünde verilmiştir.

Tablo 40. İlde Avcılık ve Yetiştiricilik Yoluyla Elde Edilen Su Ürünleri Üretiminin Son 5 Yıllık Verileri

Yıllar	Avcılık Yolu ile elde edilen üretim (Ton/Yıl)	Yetiştiricilik Yolu ile Elde Edilen Üretim (Ton/Yıl)
1999	-	16
2000	-	22
2001	-	23
2002	-	12
2003	-	20

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

5.2.4. Hayvansal Üretimde Verimlilik

Türkiye’de sığır eti üretimi yetersiz ve iç pazar ithalat yasağı ve/veya yüksek gümrük tarifesi (%235) ile dış rekabete karşı korunduğu için tüketici fiyatları yüksek ve kişi başına et tüketimi oldukça yetersizdir. Büyük baş hayvan envanterinde azalma devam etmektedir, ancak hayvan mevcudunun genetik kalitesinin iyileştirilmesi (melezleme ve saf ırk) ile bakım ve besleme tekniğindeki ilerleme hayvan başına et ve süt veriminde artış sağlamıştır ve bu yolla hayvan sayısındaki azalma verimlilik yoluyla dengelenebilmiştir. Ancak ulaşılan verimlilik düzeyi AB ve ABD’de ulaşılmış olan verimlilik düzeyinden oldukça düşüktür. Türkiye’de hayvan başına et verimi ABD’den 2 kat ve süt verimi 2,5 kat daha düşüktür. Türkiye’de üretilen sütün kalitesi de AB normlarına göre oldukça düşüktür.

Gelecek on yıllık dönemde sığır eti üretimi artmaya devam edecektir, ancak üretimdeki artış talep artışının gerisinde kalacağı için sığır eti ithalatı 2004 yılından sonra 100 bin tonu geçecek ve dönem sonunda 323 bin tona ulaşacaktır (Tablo 36). İthalat miktarındaki büyük sıçramaya rağmen 2010 yılında kişi başına 13,3 kg/yıl sığır eti tüketilecektir. Türkiye’de 2010 yılında ulaşılabilecek tüketim miktarı gelişmiş ve orta gelirli ülkelerin oldukça gerisinde kalacaktır. Nitekim Arjantin’de kişi başına sığır eti tüketimi 60 kg/yıl dır. Diğer orta gelirli bir ülke olan Brezilya’da ise kişi başına yılda 35 kg sığır ve 24 kg tavuk eti tüketilmektedir.

2010 yılında Türkiye’de kişi başına sığır eti tüketiminin 20 kg seviyesine ulaşması için yaklaşık 1482 bin ton et tüketilmesi gerekir. Oysa Türkiye’de 2010 yılında 676 bin ton sığır eti üretilebilecektir. Tahmin edilen üretim kişi başına 20 kg/yıl tüketimin ancak %45’ini karşılayabilir. Türkiye’de gelir dağılımının bozukluğuna bağlı olarak özellikle et ve diğer hayvansal ürün tüketiminde dengesiz bir dağılım olduğu dikkate alınırsa 2010 yılında bile Türkiye’de hayvansal et tüketiminde tam olarak gıda emniyetine ulaşılamayacağı görülmektedir. Türkiye’de kişi başına toplam süt tüketimi

(süt eşdeğeri olarak) gelişmiş ülkelerin çok gerisinde değildir. Ancak kişi başına taze ve pastörize süt tüketimi gelişmiş ülkelerden düşüktür. Türkiye’de süt üretiminin yaklaşık %90’ı inek sütüdür. Projeksiyon çalışmaları gelecek on yıllık dönemde inek başına verimlilik artışından dolayı süt üretiminde artışın devam edeceğini ve Türkiye’nin süt üretiminin büyük oranda süt talebini karşılayacağını göstermektedir.

Bayburt il genelinde sığırdaki birim başına et ve süt verimleri arttığı gözlenmektedir. Bunun nedeni ise sığır popülasyonundaki genotip değişimidir. Diğer taraftan aday ülke olduğumuz Avrupa Birliği’nde 1996 yılında sığırdaki ortalama karkas ağırlığı 281 kg/baş, yıllık ortalama süt verimi ise 5 500kg/baş’tır. Türkiye genelinde ise; kültür ırkı sığırlarda ortalama süt verimi 4 080 kg/baş, melezlerde 2 448 kg/baş ve yerli sığırlarda 816kg/baş’tır. İl genelinde gerek yetersiz beslenme ve gerekse bakım şartlarının kötü olması nedeniyle verimler ülke genelinin altındadır. 2000 yılı verilerine göre il genelinde üretilen süt miktarı inek sütü olarak 71294 ton/yıl, koyun sütü olarak 3651 ton/ yıl’dır. 2001 yılı verilerine göre ise üretilen süt miktarı inek sütü olarak 61190 Ton/yıl, koyun sütü olarak 2962 ton/yıl Süt veren inekler dikkate alındığında verimleri ise yıllık olarak kültür ineklerinde 3000kg/baş, melezlerde 2000kg/baş ve yerli ineklerde ise 600 kg/baş’tır. Ortalama süt verimi ise 1867 kg/baş’tır. Küçük başlarda süt verimleri ise ülke genelinde 2000 yılı verilerine göre ortalama 48 kg/baş’tır. İl genelinde küçük baş süt verimleri ise 20 kg/baş’tır.

Tablo 42’den görüldüğü gibi süt üretim değeri açısından ilk sırayı sığır sütü almakta, bunu koyun ve keçi sütü izlemektedir. Et üretimi değeri açısından süt de olduğu gibi ilk sırayı sığır eti almakta, bunu koyun, keçi ve kanatlı eti takip etmektedir.

Tablo 42’de yumurta, bal ve bal mumunun üretim değerleri verilmiştir. Üretim değeri açısından yumurta ilk sırada yer almakta olup, son yıllar da balın üretim değeri açısından yumurtaya yaklaştığı görülmektedir.

Tablo 41. Hayvansal Ürünler Arz ve Talep Projeksiyonu (Bin Ton)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Tavuk Eti Üretimi	686	667	711	758	795	831	876	939	1008	1076	1148
Tavuk Eti Talebi	676	657	701	748	785	821	866	929	998	1066	1138
Kişi Başına Tüketim (Kg)	10,35	9,92	10,43	10,99	11,39	11,76	12,25	12,97	13,78	14,55	15,35
Yumurta Üretimi	693	669	700	719	745	768	787	810	826	848	869
Yumurta Talebi	686	662	693	712	738	761	780	804	819	841	862
Kişi Başına Tüketim (Kg)	10,51	9,99	10,33	10,47	10,70	10,89	11,03	11,23	11,30	11,47	11,63
Sığır Eti Üretimi	565	611	621	644	641	636	628	624	643	670	676
Sığır Eti Talebi	596	631	659	701	752	813	870	899	921	967	1016
Sığır Eti İthalatı	-32	-20	-38	-57	-111	-176	-243	-275	-278	-297	-341
Kişi Başına Tüketim (Kg)	9,13	9,53	9,82	10,30	10,91	11,64	12,31	12,57	12,71	13,20	13,71
Koyun Eti Üretimi	263	265	270	272	277	282	286	291	297	303	308
Koyun Eti Talebi	267	273	281	298	314	334	351	357	360	374	389
Koyun Eti İthalatı	-5	-8	-11	-26	-37	-52	-65	-66	-63	-71	-81
Kişi Başına Tüketim (Kg)	4,09	4,13	4,19	4,38	4,56	4,78	4,97	4,99	4,96	5,10	5,25
Milyon Ton											
Süt Üretimi	10,5	10,7	10,9	11,0	11,2	11,3	11,5	11,7	11,8	11,9	12,1
Süt Talebi	10,6	10,7	10,9	11,1	11,2	11,4	11,5	11,7	11,8	12,0	12,1
Süt Eşdeğeri İthalat	0,083	0,058	0,052	0,051	0,049	0,047	0,046	0,045	0,043	0,040	0,038
Kişi Başına Tüketim (Kg)	162	162	162	163	163	163	163	163	163	163	164

Kaynak: TEAE, 2001.

Tablo 42. Bayburt İli Hayvansal Ürünler Üretim Miktarları ve Üretim Değerleri

Hayvansal Ürünler	Üretim (Ton)	Üretim Değeri (Milyon TL)
Süt	80223	9 162 104
Koyun sütü	6336	762 684
Kıl keçisi sütü	310	24 008
İnek sütü	73188	8 308 323
Manda sütü	390	67 088
Et	54,4	1 399 833
Koyun eti	20,3	248 400
Kıl keçisi eti	5,2	15 600
Siğir eti	21,7	1 117 833
Manda eti	7,2	18 000
Yapağı-Kıl	193	
Yapağı	190	100 800
Keçi kılı	3	448
Arıcılık Ürünleri	242	
Bal	238	251 156
Bal mumu	4	14 833
Deri	1182	25 457
Koyun derisi	-	-
Kıl keçisi derisi	-	-
Siğir derisi	-	-
Manda derisi	-	-
Yumurta	1017	1 054 156

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü 2003

5.2.5. Kaba Yem Üretimi

Bayburt ili 2003 yılı kaba yem üretimi Tablo 43’de gösterilmiştir.

Tablo 43. Bayburt İlinde Kaba Yem Üretimi

Ürün cinsi	Ekiliş alanı (ha)	Toplam üretim (ton/yıl)
Yonca *	11519	86393
Korunga *	4972	22374
Mısır silajı	71,1	4375
Fiğ samanı	5420	16260
Buğday samanı	18395	30353
Arpa samanı	9735	17306
Yulaf samanı	19	15
Çayır –mera	216362	86544
Toplam	266493,1	263620

*kuru ot

Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

İl genelinde kaba yem üretimindeki dağılım incelendiğinde; kaba yem ihtiyacının %24,2’ sinin tahıllardan elde edilen samandan karşılandığı görülmektedir. Birinci sıradaki kaba yem kaynağı ise doğal çayır-meralardır (%32,8). Kaliteli kaba yem üretimi açısından bakıldığında ise ilde yem bitkileri üretiminin yetersiz kaldığı görülmektedir. İlde üretilen kaba yemin %32,7’si yonca, %8,4’ü korunga ,%6,1’i Fiğ samanı ve %1,6’sı mısır silajıdır. (Bkz. Tablo 43). 2002–2010 yılları için yapılan hayvan sayısı projeksiyonuna göre (Bkz. Tablo 44) gelecek yıllarda ilin kaba yem ihtiyacı artacaktır. Yıllara göre kaliteli kaba yem açığının kapatılması ve gelecekte ihtiyaç duyulacak olan miktarın karşılanabilmesi ancak kaliteli kaba yem kaynaklarının geliştirilmesi ile mümkündür.

Tablo 44. Bayburt İli 2002-2010 yılları Büyükbaş hayvan sayısı projeksiyonu

	Yerli	Melez	Kültür
2002	3532	48665	12365
2003	2791	48640	13250
2004	2205	48616	14074
2005	1743	48591	14845
2006	1377	48567	15569
2007	1088	48543	16252
2008	860	48518	16898
2009	679	48494	17511
2010	537	48470	18094

Kaynak :KTÜ İşletme Fakültesi

Hayvan sayılarının 2002 ile 2010 yılları arasındaki değişimi incelendiğinde; ve yerli sığır popülasyonunda azalış, kültür ırkı ve kültür ırkı melezi popülasyonunda da önemli bir artış meydana geleceği tahmin edilmektedir. Sığır sayısında meydana gelen azalış, bir ölçüde yüksek verimli genotiplerin payındaki artışa bağlıdır. Bu durum dikkate alındığında yetiştiricilerin, başta yem ve finansman kaynakları olmak üzere yüksek girdi maliyeti ve örgütsüz üretim ve pazarlama yapısı nedeniyle piyasada oluşan düşük ürün fiyatları yüzünden üretimden uzaklaştıkları ve damızlık hayvanlarını dahi mezbahaya sevk ettikleri söylenebilir.

5.3. İLDE YETİŞTİRİLEN ÖNEMLİ ÜRÜNLERİN NET GETİRİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Tablo 45. Bir dekar arazinin gayrisafi üretim değeri, maliyeti ve net getirisi (2003)

Ürünler	Gayrisafi üretim değeri(1 da./TL.)	Maliyeti (1 da./TL.)	Net gelir (1 Da. TL.)
Buğday	86.600.000	77.825.000	8.775.000
Arpa	78.300.000	70.400.000	7.900.000
Patates	400.000.000	287.925.000	112.075.000
Taze Fasulye	393.000.000	234.850.000	158.150.000
Yonca(2-3-4...yıllar)	104.000.000	73.700.000	30.300.000
Korunga(2-3.4...yıllar)	88.000.000	64.900.000	23.100.000
Silajlık mısır	360.000.000	140.910.000	219.090.000
Fiğ (dane)	123.375.000	106.095.000	17.280.000
Fiğ (Sulu Ot)	123.500.000	114.895.000	8. 605.000
Kuru fasulye	336.000.000	222.200.000	113.800.000
Şekerpancarı	330.000.000	246.840.000	83. 160.000
Çayır	25.000.000	22.825.000	2.175.000

*maliyetlerde ve satış fiyatlarında 2003 yılı birim fiyatları dikkate alınmıştır.

*Ürün	kg/ satış fiyatı(TL)
yonca	160.000
korunga	160.000
silajlık mısır	120.000
k. fasulye	3.000.000
t. fasulye	700.000
şeker pancarı	100.000
buğday	375. 000
arpa	375 .000
fiğ dane	700 000
fiğ (sulu ot)	190. 000
çayır	100. 000
patates	400. 000

İlde yetiştirilen ürünlerin dekar başına gayrisafi üretim değerleri (2003 yılı fiyatları ile) üretim maliyetleri ve net gelirleri incelendiğinde en yüksek net gelirin silajlık mısırdan elde edildiği görülmektedir. Bundan sonra net getirisi en fazla olan ürün ise taze fasulyedir. Silajlık mısırın net geliri 219.090.000TL'da dır. Yonca ve korunganın kuru ot olarak 1 dekardan net gelirleri ise, 30.300.000TL ve 23.100.000TL dir. Endüstri bitkilerinden şekerpancarının net geliri ise 83.160.000TL dir. Kuru Fasulyenin net geliri ise 113.800.000 TL, patatesin net geliri 112.075.000 TL, fiğ (dane) net geliri 17.280..000 TL, Fiğ (sulu ot) net geliri 8.605.000TL, Buğday net geliri 8.775.000 TL, arpa net geliri ise 7.900.000TL taze fasulyenini ise 158.150.000 TL/da'dır.

İl genelinde tarla bitkisi olarak % 23,3 oranında tahıl üretimi yapılmaktadır. Bu duruma rağmen dekar başına net geliri en az olan ürün grubu yine tahıllardır. Tahıllar grubunda dekar başına net geliri en yüksek olan ürün buğdaydır. Sonuç olarak il genelinde, birim alandan daha yüksek gelir getiren ürünlerin üretim miktarlarının oldukça düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 45 den de izlenebileceği gibi yem bitkilerinden elde edilen net gelir oldukça yüksek düzeydedir. Bununla beraber; yem bitkileri, kuru ot olarak satılmadan hayvan beslemede kullanılarak ete ve süte dönüştürüldüğünde elde edilen gelir daha da artmaktadır. Tablo 46 ve 47’ de kaba yemlerin hazmolabilir proteine göre ete ve süte dönüştürülmesi durumunda elde edilecek gelir hesaplanarak verilmiştir.

Tablo 46. Kaba Yemlerin Hazmolabilir Proteine Göre Ete Dönüştürülmesi ile Elde Edilen Gelir

Kaba yemin cinsi	K.M. oranı %	Hzm. Protein oranı %	Dekara verim (kg)	1 kg et için gerekli kaba yem miktar(kg)	Dekara verime karşılık et miktarı(kg)	Ot olarak Satıldığında elde edilecek gelir (TL)	Ete dönüştürülmüş olarak satıldığında elde edilecek gelir(TL)
Yonca	90	10,5	750	1.809	414,5	150.000.000	1.492.200.000
Mısır silajı	28,4	1,3	3500	14,615	239,4	133.000.000	861.840.000
Korunga	90	15,5	450	1,225	367,3	57.600.000	1.322.280.000
Adi fiğ	90	14,5	300	1.310	229	60.000.000	824.400.000
Macar fiğ	90	21,1	250	0.900	277,7	50.000.000	999.720.000

Yonca, fiğ kuru ot satış fiyatı 200.000TL/kg,
 Korunga kuru ot satış fiyatı 128.000 TL/kg
 Et karkas satış fiyatı 3. 600.000 TL/kg olarak alınmıştır.
 Silajlık mısır satış fiyatı 38.000 TL/kg
 Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Tablo 47. Kaba Yemlerin Hazmolabilir Proteine Göre Süte Dönüştürülmesi ile Elde Edilen Gelir

Kaba yemin cinsi	K.M. oranı %	Hzm. Protein Oranı %	Dekara verim (kg)	1 kg süt için gerekli kaba yem miktar (kg)	Dekara verime karşılık süt miktarı (kg)	Ot olarak Satıldığında elde edilecek gelir (TL)	Süte dönüştürülmüş olarak satıldığında elde edilecek gelir (TL)
Yonca	90	10,5	750	0,314	2.388,5	150.000.000	597.125.000
Mısır silajı	28,4	1,3	3500	2,538	1.379	133.000.000	344.750.000
Korunga	90	15,5	450	0,212	2.122,6	57.600.000	530.650.000
Adi fiğ	90	14,5	300	0,227	1.321,5	60.000.000	330.375.000
Macar fiğ	90	21,1	250	0,156	1.602,5	50.000.000	400.625.000

Yonca, fiğ kuru ot satış fiyatı 150. 000 TL/kg,
 Korunga kuru ot satış fiyatı 110.000 TL/kg
 Süt satış fiyatı 250.000 TL/kg olarak alınmıştır.
 Silajlık mısır satış fiyatı “
 Kaynak :Tarım İl Müdürlüğü

Kaliteli kaba yemlerin kuru ot olarak satıldığında dahi tahıllardan daha fazla gelir getirdiği gibi bu yemlerin hayvansal üretimde kullanılması halinde üreticilere büyük oranda ilave gelir sağlamaktadır.

İlin hayvancılık potansiyelini geliştirmek, daha ucuz besleme kaynağı olan kaba yemden faydalanmak ve birim alandan daha fazla gelir elde etmek amacıyla hububat üretiminden vazgeçip, dekara daha fazla gelir getiren kaba yem üretimin artırılması ile mümkün olacaktır. Bu durum aynı zamanda üreticilerin daha fazla gelir elde etmelerini sağlayacak, hayvancılığın ve hayvansal üretimin sürdürülebilirliği sağlanmış olacaktır. Yem bitkilerinin ekim alanının artırılması toprak muhafazası açısından da yararlı görülmektedir.

5.4.ORGANİK TARIM

Organik tarım; üretimde kimyasal girdi kullanmadan, üretimden tüketime kadar her aşaması kontrollü ve sertifikalı tarımsal üretim biçimidir. Organik tarım eko sistemde hatalı uygulamalar sonucu kaybolan doğal dengeyi yeniden kurmaya yönelik , insana ve çevreye dost üretim sistemlerini içermektedir.

Her türlü sentetik, kimyasal ilaçlar ve gübrelerin kullanımının yasaklanması yanında organik ve yeşil gübreleme ,münavebe,toprağın muhafazası, bitkinin direncini artırma , parazit ve predatörlerden yararlanmayı tavsiye eden bütün bu üretim tarzında üretimde miktar artışı değil ürünün kalitesinin yükseltilmesini amaçlanmaktadır. Günümüzde sadece organik tarımla toprak ve su kaynaklarıyla havayı kirletmeden, çevre,bitki, hayvan ve insan sağlığını korumak mümkün olmaktadır.

5.4.1 Organik Tarımın Gerekliliği

Çevrenin , doğal kaynakların korunması ve bozulan ekolojik dengenin yeniden tesisi , sürdürülebilir tarım , toprağın yaşatılması, Flora ve faunanın korunması biyolojik çeşitliliğin devamı ve kimyasal kirlilik ile zehirli kalıntının da sonlandırılması temel amaç olmuştur. Günümüzde tüm dünyada çevrenin insan ve toplum sağlığının korunması konusunda ülkelere göre farklı düzeylerde olmakla birlikte büyük gelişmeler meydana gelmiştir.

Bugün konvansiyonel tarım üretim artışına yönelik aşırı miktarda sentetik ve kimyasal girdi kullanımı sonucu çevre kirliliği önemli boyutlara ulaşmıştır.Tarımın yarattığı kirlilik doğal dengenin bozulmasına neden olurken çevre kirliliği ve besin zinciriyle tüm canlılara ulaşabilen hayati tehlikeye de yol açmaktadır.

Doğal dengenin bozulmasına örnek olarak, toprağın erozyona uğraması ile toprak kayıplarındaki nispi artışlar, toprakta organik madde ve humus yokluğu nedeniyle toprak mikroorganizma hayatının tahribi,toprak profilinde A horizonunun kaybı ve mineral toprak profilinin kaybı ve benzeri olayları gösterilebilir . sürekli monokültür, münavebenin gereği gibi yapılmaması söz konusu ürünlere zarar veren hastalık ve zararlıların aşırı çoğalmalarına neden olmuştur. Mücadele etmek için kaybolmasına neden olmuş ve bilolojik mücadele ortamı tahrip edilmiştir. Verimliliği artırmak için toprakların aşırı şekilde sentetik mineral maddelerle gübrenmesi özellikle çabuk yıkanan azotlu gübrelerin yer altı sularına kadar ulaşmasıyla, hayvan ve insanlarda nitrat zehirlenmeleri görülmüştür.

Konvensiyonel tarımda ürünün kalitesinin ikinci plana atılması ekonomik üretim yapmak için mekanizasyonunu artırılması ve özellikle bilinçsiz uygulamalar, toprağın canlı tabakasını yok etmiştir. Toprakta oluşan sert tabakalar, sıkışmalar yaratarak erozyonu teşvik etmiştir.

Verim artışı sağlanırken, üretimde ekolojik denge bozulmuş iyi tarım toprakları elden çıkmış ve toprağın canlı kısmının ölmüştür. Toprakta kaybolan bu maddelerin tekrar telafisi çok pahalıya mal olmaya başlamış ve bazende imkansız hale gelmiştir. Dünya nüfusunun artması ve entansif tarımın yaygınlaştırılması, birim başına düşen verimin ve dolayısı ile üretimin artırılması için sağlanan teşviklere ve aşırı destekler sonucu ve 1970 'de pestisidlerin ve kimyasal gübrelerinin keşfi ile "Yeşil devrim" olarak adlandırılan tarımsal üretimin artırılma çabalarının dünyadaki açlık sorununa çözüm olmadığı, aksine doğal dengeyi ve insan sağlığını sürekli bozduğunu gören gelişmiş ülkeler organik tarım, sürdürülebilir tarım ve değişik tarım alternatifleri konusunda çalışmalara başlamışlardır.

5.4.2 Organik Tarımın İlkeleri

Ekolojik tarımda farklı bitkisel ve hayvansal ürünler için farklı üretim yöntemleri mevcut olup bunların ortak ilkeleri şunlardır.

1-Üretim ile ilişkili tüm faktörler dikkate alınmalı ve tarım işletmelerinin kendi kendine yeterliliği sağlanmalıdır. Toprak , bitki, hayvan ve insan arasındaki doğal

döngünün doğal kökenli hammaddeler kullanılarak mümkünse işletmenin kendi içinden veya çevresinden sağlanmasına gayret edilmelidir.

2-İşletme girdilerinin çevreye etkisi azaltılmalı veya yok edilmelidir.

3-Toprağın iyileştirilmesi ve içindeki organizmaların korunması, beslenmesi sağlanmalı, toprak gübrenememeli fakat doğal verimliliği artırmalıdır. Bu da münavebe, organik gübre, uygun toprak işleme veya doğal toprak iyileştiricileri (kaya unları ,algler v.s.) ile sağlanabilir.

4-bitkilerin hastalık ve zararlılara karşı bazı ek desteklemelerle artırılabilir. Örneğin ,yapılacak münavebede baklagil üretime öncelik verilmesi, organik tarıma uygun karışımların bulunması, hayvancılık ve bitkisel üretimin kombine yapılmasıdır.

5-Üretimde kullanılacak materyalin dayanıklı,sağlıklı tohum,fidan ve hayvanlardan seçilmesidir.

6-Erken uyarı sistemlerinin kullanılması ve zararlılarla mücadelede biyolojik mücadele yöntemlerine (Bacillus thuringiensis preparatları , feromon tuzları , faydalı akarlar v.b.) yer verilmesi gibi bitki koruma yöntemlerinin uygulanması gerekmektedir.

7-Toprak işlemede toprağın yapısını bozmamak(toprak strüktürünün iyileştirici ve humus miktarının artırıcı) için çizici aletlerle çalışılmalı ve fazla mekanizasyona gidilmemeli ve hasat elle yapılmalıdır. Bu nedenden dolayı yoğun iş gücü gereklidir.

8-İşletmedeki hayvanların sağlığının iyi, verimlilik kapasitesinin yüksek ve uzun ömürlü olması için teşvik edilmelidir. Yetiştirilen hayvan miktarı kullanılan araziye uygun olmalı ve bir hektar için bir büyükbaş hayvan düşünülmelidir.

9-Enerji kullanımında güneş enerjisi ve rüzgar enerjisi gibi doğal kaynaklar tercih edilmelidir.

10- Ürün kalitesi öncelikle ele alınmalı üretim miktarı ikinci planda değerlendirilmelidir.

11-Organik tarım işletmeleri gelişme olanakları bulunan çalışanlara tatmin edici kazanç sağlayan nitelikte olmalıdır ki , ancak bu şekilde organik üretim şekli konversiyonel üretime alternatif olabilir.

5.4.3 Dünyada ve Türkiye’de Organik Tarım

1980’li yıllarda Avrupa’da Dünyadaki kirlenme sonucu ozon tabakasının delinmesi ve atmosferde meydana gelen kirlenme sonucunda ciddi önlemler alınması çalışmaları sonucu sanayi kirliliğinin yanında tarım kirliliğide ön plana çıkmış ve tarımda da kirleticilerin önlenmesi için çalışmalar hızla devam etmiştir.önceleri aile işletmeciliği şeklinde olan üretim tüketicilerin baskısıyla ticaret boyutu kazanmıştır. ABD ‘de 0-2 yaş grubu çocuk mamalarının imalinde ekolojik ürünlerin kullanılmasını zorunlu tutan yasanın da ticari boyuta katkısı olmuştur.

Avrupa’da önceleri her ülke kendine göre bazı düzenlemeler yapmış daha sonra 24 Haziran 1991 yılında 2092/91 Sayılı Ekolojik Tarım Yönetmeliği çıkmıştır. Ekolojik Tarım Yönetmeliğinin çıkmasından sonrada çalışmalar devam etmiş bu işin ticareti de başladıktan sonra yönetmelik sürekli yenilenmiştir. İlk yönetmelik günün şartları ve yaşanan problemler dikkate alınarak yaklaşık 50 defa değiştirilmiştir.

Bugün , ekolojik tarım yoğun işgücü gereksimini ve verim düşüklüğü nedeniyle daha yüksek maliyette gelir elde edilmektedir. Bu gerçek dikkate alınarak dünyada işgücünün daha ucuz olduğu ve bitki yetiştirmek için vejetatif süresi uzun ülkelerde ekolojik tarım yönetmelikleri çıkarılarak ekolojik üretim desteklenmiştir.

Türkiye 1986 yılında ithalatçı firmaların istekleri doğrultusunda ihracata yönelik olarak ekolojik ürün üretmeye başlanmıştır. Önceleri ithalatçı ülkelerin bu konudaki mevzuatına uygun olarak yapılan üretim ve ihracat 1991 yılından sonra Avrupa Topluluğunun çıkardığı yönetmelik esaslarına göre ticaret yapılmıştır. Daha sonra 14 Ocak 1992 yılında Avrupa Topluluğuna organik ürün ihraç edecek ülkelerin uymak zorunda olduğu hususlar ayrıntılar belirtilmiş ve ülkelerin kendi mevzuatlarını

uygulamaya koymaları ve bu mevzuatın da dahil olduğu çeşitli teknik ve idari konuları içeren bir dosya ile Avrupa Topluluğuna başvuruları zorunluluğu getirilmiştir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı çeşitli kamu kurum ve kuruluşların işbirliği ile Yönetmelik hazırlama çalışmalarına başlamış ve “Bitkisel ve Hayvansal ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelik” 24 Aralık 1994 tarih ve 22145 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik Avrupa Topluluğuna ait Ekolojik Tarım Yönetmeliğine uyum çerçevesinde yenilenmektedir.

Organik ürünlerin üretilmesi , işlenmesi, depolanması ve pazarlanması aşamalarında uyulması gereken kurallar 5 kısım ve 40 maddeden oluşan bu Yönetmelik de ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Yönetmelik ayrıca 6 adet ek içermektedir.29 Haziran 1995 gün ve 22328 sayılı düzeltme metni çıkmıştır. “Avrupa Topluluğuna Ekolojik Ürün ihraç Eden 3. Ülkeler” listesinde yer almak üzere gerekli bilgileri içeren bir “Teknik Dosya “ hazırlanarak Dışişleri Bakanlığı kanalı ile resmi başvuru yapılmıştır .”organik Ürünle üretimi , Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Tasarısı” Bakanlığımız tarafından hazırlanmış olup üzerinde çalışmalar sürdürülmektedir. Ayrıca, Avrupa Birliğine , uyumu çerçevesinde dikkate alınarak “Organik Tarımın Esasları ve Uygulamasına İlişkin Yönetmelik” çıkarılması içinde çalışmalar kapsamlı olarak sürdürülmektedir. Bu yeni Yönetmelikle Organik tarımın uygulanmasında karşılaşılan zorluklara açıklık getirilmektedir. Avrupa Birliği ülkelerinde organik tarım faaliyetleri Tarım Bakanlıkları bünyesinde doğrudan Bakanla bağlı bulunan genel sekreterlikler tarafından yürütülmektedir. Kontrol ve Denetim söz konusu olduğundan dolayı Genel Müdürlük bünyesinde değildir. Türkiye’de Tarım ve Köyişleri Bakanlığı–APK Kurulu Başkanlığının Başkanlığında ve Bakanlığın Ana Hizmet Birimleri ile Dış İlişkiler ve Avrupa Topluluğu Koordinasyon Dairesi Başkanlığı temsilcilerinden oluşan Ekolojik Tarım Komitesi(ETK) tarafından tarım faaliyetlerinin kontrol ve denetimleri yapılmaktadır. Yine Avrupa Birliğindeki yapılanmaya uygun olarak çeşitli kurum ve kuruluş temsilcilerinin yer aldığı Ulusal Yönlendirme Komitesi teşkil edilmiştir. Bu Komite ulusal ve uluslararası ekolojik tarım stratejilerimiz belirlemekte ve aldığı kararları ETK’ya iletmektedir. (Ekolojik,Biyolojik ve Organik kelimeleri eş anlamlıdır.)

Bunun yanında ekolojik tarım faaliyetlerinin kontrol ve sertifikasyon işlemleri yönetmeliğin 11. maddesi uyarınca Bakanlığımızda yetki almış özel kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. Bakanlığımızda bu kuruluşları denetlemektedir. Bugüne kadar Bakanlığımız adına Türkiye’de ekolojik tarımı kontrol etme ve sertifikalanma yetkisi 6 yabancı ve 1 yerli kontrol firması olmak üzere toplam 7 firmaya verilmiştir.Bunlar;İMO, ECOCERT, ETKO, SKAL,, İNAC, BIOAGRICOOOP, BCS ve ECOTAR’dır. Bu kuruluşların 7’si İzmir’de ECOTAR Mersin’de kurulmuştur.

Türkiye ekolojik tarım konusunda 10 yılda hızlı bir gelişme göstermiştir. Bulunduğu ekolojik koşullar, tarımda çalışan nüfusun fazla olması, ürün çeşitliliği gibi faktörlerle ekolojik tarım için uygun bir konumdadır. Yasal düzenlemelerin başlatıldığı 1994 Yılında toplam 1705 çiftçi tarafından 5.216 ha. Alanda 8.843 ton üretim yapılmakta iken 1999 yılında 46523 ha alan üzerinde 92 üründe 12.275 üretici tarafından 168.306 ton ekolojik ürün üretilmiştir.

5.4.4 Bayburt İlinde Organik Tarım

Bayburt,ekolojik tarım konusunda bir potansiyele sahip olup aynı zamanda İl, Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca 2002 yılından itibaren organik tarım konusunda pilot illerden biri olarak seçilmiştir. Gerek coğrafi yapısı gerekse bitki florası açısından arıcılık yapmaya müsaittir. Bakanlığımızca da bu koşullar göz önüne alınarak organik arı ve arı ürünleri yetiştirilmesi uygun görülmüştür. İlimizde zirai mücadele ve sanayi kollarının fazla bulunmaması organik tarım konusunda İlimize bir avantaj sağlamaktadır. Geleceğe yönelik olarak organik tarım konusunda çalışmalar devam etmektedir.

BÖLÜM 6. PROBLEMLER POTANSİYELLER VE KISITLAR

6.1. PROBLEMLER VE KISITLAR

Bayburt'un ekonomik yapısı ve tarım sektörü ve performansı önceki bölümlerde incelenmiştir. İlin profili ve tarımsal performansı incelenirken Bayburt ilinin problemleri de tanımlanmıştır. Bayburt ilinde tarımsal üretimi etkileyen başlıca problemler aşağıda gruplandırılarak verilmiştir.

6.1.1. Sosyo Ekonomik Problemler

Göç: Bayburt Türkiye'de göç veren illerin başında gelmektedir. Köyden kente göç Türkiye ortalamasının üzerindedir. 1990-2000 nüfus sayım sonuçlarının karşılaştırılması sonucu köy nüfusunda %16,48 'lik azalma tesbit edilmiştir. Dışarıya göç aktif nüfusun azalmasına neden olmuştur.

Eğitim: Eğitim düzeyinin yeterli olmadığı belirlenmiştir. Tarımsal yayım çalışmalarında kadınlar ihmal edilmiştir. Özellikle hayvancılıkla ilgili tüm işlerin kadınlar tarafından yapılıyor olmasına rağmen; sun'i tohumlama ve hayvan besleme gibi önemli konularda kadınlara yönelik eğitim çalışmaları bulunmamaktadır.S

Öz sermaye yetersizliği: Tarımda yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve yeni yatırımın yapılması yani üretimi geliştirmek için daha teknik daha entansif ve rasyonel çalışma gerekmektedir. Bu hususu temin için işletmeler gerekli girdileri sağlamada yeterli ve dengeli sermayeye ihtiyaç duymaktadır. Bayburt'ta çiftçilerin büyük bir kısmının problemi olan sermaye yetersizliği bitkisel ve hayvansal üretimi olumsuz etkilemektedir. Özellikle sermaye yetersizliği üretimde girdilerin yetersiz kullanımına neden olmaktadır.

Gelir düşüklüğü: Türkiye'de genelde tarımda çalışanların geliri diğer sektörlerle göre düşüktür. DİE verilerine göre, cari fiyatlarla kişi başına düşen GSYİH Türkiye ortalaması 2001 yılında 2.146 ABD \$'ı iken, Bayburt'ta kişi başına düşen GSYİH 1.017 \$' olup bu rakam Türkiye ortalamasının altındadır. Toplam çalışan nüfusunun % 75'i tarım ve ormancılıkla uğraşan Bayburt'ta doğal olarak tarım nüfusunun geliri de düşüktür.

6.1.2. Üretim Problemleri

a) Hayvansal Üretim

Hayvansal üretim problemlerini kendi içerisinde de sınıflandırarak hayvan ırkına ait problemler ile bakım ve beslemeye ait problemler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Bu aşamada hayvansal üretimle ilgili pazarlama problemlerini ayrı bir başlık altında incelenmesi daha uygun görülmektedir.

Hayvan ırkına ait problemler :

- Besi ve süt hayvancılığına uygun ırkların kullanılmaması nedeniyle verimin düşük olması
- Çiftçilerin suni tohumlama uygulamasını benimsememesi
- Kaliteli damızlık hayvan sayısının yetersiz olması
- Suni tohumlamada zamanlamanın iyi yapılamaması ve tohumlanacak hayvanın ırkına uygun tohumlamanın çeşitli nedenlerle yapılamaması

Bakım ve beslemeye ait problemler

- Uygun olmayan hayvan barınakları
- Yem bitkileri üretiminin yetersiz olması
- Çoban teminindeki güçlükten dolayı küçük baş hayvan varlığının azalması
- Mera yönetiminde aksaklıkların giderilmesi ve ıslah çalışmalarının tamamlanabilmesi için gerekli olan kadastro işlemlerinin tamamlanamamış olması
- Su ürünleri üretiminde kullanılan yem maliyetlerinin yüksekliği
- Yem bitkileri tohumu temininde güçlük

Hayvansal ürünlerin üretimlerinin artırılabilmesi için öncelikle kaynakların doğru kullanımı ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla yüksek verimli ırklardaki hayvan sayısı artırılmalı ve hayvan yemi arzına önem verilmelidir. Bu koşullarda bitkisel üretim (yem) ve çayır -mera verimliliğinde de artış olması gerekecektir.

Bayburt'ta yem bitkileri üretimi şu an için yeterli seviyede değildir. İlçeler bazında inceleme yapıldığında merkez ilçe dışında diğer ilçelerde de yem bitkileri üretimi yapıldığı ,fakat ihtiyacı karşılayacak seviyede olmadığı görülmektedir. Verimi etkileyen kısıtların başında yem ve besleme gelmektedir. Yerli ırklara yaz dönemi boyunca mera beslemesi sırasında ilave yem verilmemektedir. Bunun nedeni yem fiyatlarının yüksek olmasıdır. Kış aylarında da hayvanlar besin değeri düşük ot/saman gibi kuru ot ile beslenmektedir. Kötü beslenme sonucu yeni doğanların doğum ağırlıkları düşük olmakta ve ineklerin süt veriminin düşük olması buzağların büyüme hızını yavaşlatmaktadır. Kötü beslenme sonucu canlı ağırlık artışı düşük olmakta, genç erkek hayvanların besi süreleri 30 aydan daha uzun olmaktadır.

Hayvan bakımı ve hayvancılık yönetimi ile ilgili faktörler de verimi kısıtlayan diğer faktörlerdir. Hayvanların büyük bölümü barınma şartları kötü, havasız ahırlarda tutulmaktadır. Kötü sağım teknikleri mastitis ve diğer enfeksiyonlara neden olmaktadır. Sun'i tohumlamada istenilen seviyeye ulaşılammamış olması sığırların genetik yönden gelişimini engellemektedir. Köylerin dağınık ve köyler arası mesafelerin uzun olması nedeniyle üreticiye suni tohumlama hizmetinin götürülmesi zorlaşmakta ve maliyeti artırmaktadır.

b) Bitkisel Üretim

- Sertifikalı tohumluk kullanımındaki yetersizlik
- Bayburt'un bağlı olduğu Tarla Bitkileri Araştırma Enstitüsü ile ilişkisinin yetersizliği
- Sulama yetersizliği ve drenaj problemleri
- Yeni üretim tekniklerinin çiftçiye ulaştırılmasındaki yetersizlik
- Mekanizasyon problemi
- Makinaların optimum kullanılmaması
- Düşük verim
- Amacına uygun arazi kullanılmaması ve arazilerin parçalı olması
- Yetersiz girdi kullanımı
- Erozyon problemi (rüzgar ve su erozyonu)

Hangi kültür bitkisi söz konusu olursa olsun, yetiştirme tekniğinde bazı temel prensipler vardır. Bunların başında yetiştirme tekniği paketi kavramı gelmektedir. Yetiştirme tekniği paketi toprak hazırlığından hasada kadar olan uygulamaları kapsamaktadır. Örneğin sertifikalı tohumluk kullanılmadığında, ya da toprak işlemede uygun yöntemler kullanılmadığında diğer işlemler en uygun koşullarda yerine getirilse bile beklenen yüksek verim alınamaz.

Bayburt ili geniş hububat ekim alanlarına sahip olmasına rağmen toplam üretim miktarı düşüktür. Bunun sebepleri arasında; iklim, toprak yapısı ve arazi kullanım kabiliyet sınıflarına dikkat edilmemesi ve öz sermaye yetersizliğinin yanı

sıra; uygun toprak işleme tekniklerinin kullanılmaması, tarımsal mekanizasyon açısından traktör haricinde alet-makina kullanımının yetersiz olması ve uygun sertifikalı tohumluk kullanılmaması yer almaktadır. Bu problemlerin sonucu olarak da üreticilerin net geliri düşük olmaktadır.

Su Kaynakları ve Sulama Problemleri :

- Sulama yetersizliği ve drenaj problemleri
- Tatlı su balıkçılığı üretimi için yeterli su kaynağı potansiyeli olmasına rağmen bu kaynakların yeterince değerlendirilememesi.
- Su kaynaklarının kullanımında yasal düzenlemelerden kaynaklanan sorunlar

Tarımsal verimliliğin artmasında sulama öncelikli ve gereklidir. Bayburt ilinde yıllık ortalama yağış 462 mm olup bu yağışın büyük bir miktarı vegetasyon dönemi dışında düşmektedir. Bayburt ilinde sulamanın önemi büyük olup, sulama yapılmaksızın yeterli verim alınması mümkün değildir. Buğday ve patatesten verimin artması sulamanın artması ile sağlanabilir. Diğer taraftan sulama, ürün çeşitliliğinin artmasına ve bir sezonda iki ürün alınmasına da olanak verecektir.

KHGM'ne ait göletlerde balık üretimi yapmak isteyen kişiler için uygulanan yasal düzenlemelerden biri olan kooperatif kurmadan balıkçılık yapılmasına izin verilmemesi ferdi olarak balıkçılıkla uğraşmak isteyen kişileri engellemektedir.

c) Yayım Hizmetlerindeki Problemler :

- Yayım elemanları sayısının yeterli olmaması
- Kadınlara yönelik yayım hizmetlerinin yetersizliği
- Tarımsal yayım çalışmalarında pazarlama, örgütlenme gibi konuların ihmal edilmiş olması

Tarımsal üretim değerinin artırılması; tarım yapılabilir alanlarda birim alandan ve hayvansal üretimde hayvan başına daha çok ve daha kaliteli ürün alınmasına bağlıdır. Bu durumun gerçekleştirilmesi çiftçinin eğitimi, dolayısıyla tarımsal yayımla mümkündür. Tarımsal yayımın temel amacı, kırsal nüfusun her yönden kalkınmasında rol oynayan tüm faktörlerin iyileştirilmesine yardımcı olmak ve yol göstermektir. Tarımsal yayım ile pratikte uygulanabilir ve yüksek düzeyli bilgi transferi sağlanır. Bayburt'ta yayım hizmetleri Tarım İl Müdürlüğü elemanlarınca yürütülmekte, ancak yayım elemanı sayısının yeterli olmaması nedeniyle etkin şekilde uygulanamamaktadır. Ayrıca yayım hizmetlerinde ihmal edilen önemli konular ve hedef kitleler vardır. Üretim teknikleri dışındaki, pazarlama, pazar araştırması, işletmecilik ve doğal kaynakların korunması gibi konular ile kadınlar ve gençler yayım çalışmalarında ihmal edilmiştir. Sözleşmeli çiftçilik gibi bir uygulama olmaması nedeniyle özel sektörün yayım çalışmalarına fazla katkısı yoktur.

Üreticilerin, üretimde yüksek verim sağlama ve süt ineklerinin bakımı, beslenmesi yönünde fazla bilgileri bulunmamaktadır. Ayrıca hayvanlardan damızlık besi materyali elde etmek için gerekli ilave besleme yöntemleri konusunda bilgi eksiklikleri vardır. Hayvanlara genelde kadınlar bakmaktadır. Bu nedenle sun'i tohumlamanın yaygınlaştırılmasında özellikle kadınlara yönelik yayım yapılması gerekmektedir.

Örgütlenme Problemleri:

-Mevcut örgütlerin işlevlerinin kısıtlı olmasının da etkisiyle çiftçinin örgütlenme eğiliminin düşük olması.

AB'ye uyum ve DTÖ Tarım Anlaşması kapsamında ortaya çıkan yeni ticaret anlayışı içerisinde, piyasa koşullarına uygun esnek yapıda kuruluş ve organizasyonların oluşturulması büyük önem arz etmektedir. Tarımsal Üretici Birliklerinin oluşturulması ve geliştirilmesi kurumsal reform adımlarından biridir. Türkiye'de tarım sektöründe çok çeşitli örgütler bulunmaktadır. Sektör içerisinde önemli bir büyüklüğe sahip kooperatifler, ziraat odaları, dernekler belli çalışmaları yürütmektedirler. Ancak AB'deki çiftçi örgütleri gibi ürün grubu ve konu bazında ihtisaslaşmış üretici örgütleri bulunmamaktadır. Üretici Birlikleri Yasa Tasarısı, kanunlaştığı takdirde; pazarlama, yayım, girdi temini, üretim planlaması, çiftçinin pazarlık gücünün artırılması ve fiyatın belirlenmesinde çiftçilerin söz sahibi olması gibi konularda katkı sağlayacaktır.

Bayburt ilinde etkin örgütlenmiş bir tarımsal yapının mevcut olduğu söylenemez. En önemli tarımsal organizasyonlar kooperatiflerdir. Nüfusunun yarısı kırsal kesimde yaşayan, ekonomisinin önemli bir bölümü tarıma dayanan Bayburt'ta tarımsal birliklerin olmayışı, örgütlenmedeki eksiklik, tarımsal faaliyetlerin günün gereklerine göre yapılmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Tarımsal üretimin pazar koşullarına uyumunun sağlanması örgütlenmedeki gelişim ile mümkün olacaktır.

Tarım politikalarının etkisiyle oluşan problemler:

- Kredi faizlerinin yüksekliği
- Şeker kanunu nedeniyle zorunlu olarak şeker pancarı üretiminden vazgeçilmesi
- Destekleme alımlarının giderek azaltılması

Türkiye, AB'ye yaptığı tam üyelik başvurusunun ışığında ve DTÖ Tarım Anlaşması kuralları çerçevesinde; kendi tarımsal kurumlarının ve uygulamalarının AB normlarına uyumlu hale getirilmesini içeren bir tarımsal politika reformu süreci yaşamaktadır. Tarım reformu kararları arasında Ziraat ve Halk Bankası tarafından çiftçiye verilen kredilerin devlete olan maliyetinin azaltılması amacıyla kredi sübvansiyonunun safhalar halinde kaldırılması yer almaktadır. Çiftçilerin kredi talebi, faiz oranlarının yüksekliği nedeniyle giderek azalmaktadır. Yine çoğunluğu buğday üreticisi olan Bayburt çiftçisi, diğer problemlerinde etkisiyle destekleme alım politikasındaki değişim nedeniyle devlet tarafından belirlenen düşük buğday fiyatlarından olumsuz etkilenmektedir. Şeker Kanunu, TBMM'den geçerek yayımlanmış olmasına rağmen, geniş şeker pancarı ekim alanlarına sahip olan Bayburt çiftçisi için, şeker pancarı üretimine devam edip edilmeyeceği ya da şeker pancarı yerine başka bir ürüne geçilip geçilmeyeceği konusunda belirsizlik sürmektedir.

Pazarlama problemleri:

- Pazarlamanın asli ve tali görevlerini yerine getirecek organizasyon yapısının olmaması
- Tarıma dayalı sanayinin yetersizliği nedeniyle hammaddelerin mamule işlenememesi, bu nedenle katma değer kaybı

Son yıllarda tarımsal üretim tekniğinde meydana gelen değişimler ve bazı alanlardaki özel destekler ile tarımsal üretimde önemli artışlar meydana getirmiştir. İç piyasalarda tüketimin aynı oranda artmaması, dış satım sorunları ve yeni pazarların

bulunamaması, özellikle kısa zamanda bozulma özelliğine sahip ürünlerde ani fiyat düşmelerine yol açmaktadır.

Ürünlerin belirli toplama merkezlerinde toplanmaları (kooperatifler), işlenmeleri ve tüketici merkezlerine dağıtımı, pazarlamanın başlıca üç ana hizmetini teşkil etmektedir. Bayburt'ta şu anki mevcut kooperatif ve özel organizasyonlar bu hizmetleri tam anlamıyla yerine getirememektedir. Dolayısıyla pazarlamanın yardımcı hizmetleri arasında yer alan standardizasyon, kalite kontrol ve işaretleme, ambalajlama gibi alanlarda verilen hizmetler yeterli değildir. Örneğin balda kalite sınıflandırması olmaması nedeniyle fiyat dengesizliği görülmektedir. Kaliteyle beraber marka yaratılması ve reklam, pazarlama faaliyetleri içerisinde yer alması gereken hizmetlerdir.

Tarım sektöründe üretimin pazar verilerine göre yönlendirilmesi ve fiyatın serbest piyasa şartlarında oluşmasında rol oynayan kuruluşlardan birisi de borsalardır. Bayburt hayvancılık faaliyetleriyle ön plana çıkan bir ildir. Hayvan alım satımlarını düzenleyen, çiftçiyi fiyat konusunda yönlendiren ve çiftçi için bir haberleşme kaynağı olabilecek canlı hayvan borsası ilde bulunmaması üretici açısından olumsuzluk arz etmektedir.

Tablo 48. İlçelerdeki Problemlerin Önem Derecesine Göre Belirlenmesi

Problemler	Merkez								Aydıntepe								Demirözü							
	BB	KB	Tahıllar	End.Bit.	Yem Bit.	Arıcılık	Su Ürün.	Seb-Mey	BB	KB	Tahıllar	End.Bit.	Yem Bit.	Arıcılık	Su Ürün.	Seb-Mey	BB	KB	Tahıllar	End.Bit.	Yem Bit.	Arıcılık	Su Ürün.	Seb-Mey
1-Sosyo-Ekonomik Problemler																								
Göç	3	4	2	1	2	1	0	1	3	5	2	2	3	2	0	1	3	5	2	2	3	2	0	1
Öz Serm. Yetersizliği	3	3	2	2	2	3	2	1	5	4	3	2	2	3	1	1	5	4	3	2	2	3	1	1
Eğitim	4	3	3	3	4	2	3	2	4	4	3	3	4	2	1	2	4	4	3	3	4	2	1	2
Gelir Düşüklüğü	2	2	2	2	2	2	1	2	4	3	2	2	3	2	1	2	4	3	2	2	3	2	1	2
2-Üretim Problemleri																								
a) Hayvansal Üretim																								
Hayvan İrki	3	2	0	0	0	1	0	0	4	3	0	0	0	2	0	0	4	3	0	0	0	2	0	0
Damızlık Sorunu	3	1	0	0	0	0	0	0	4	3	0	0	0	2	0	0	4	3	0	0	0	2	0	0
Suni Tohumlama	4	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0
Barınak	4	3	0	0	0	0	0	0	4	3	0	0	0	0	0	0	4	3	0	0	0	0	0	0
Yem açığı	2	2	0	0	3	0	4	0	3	2	0	0	3	0	0	0	3	2	0	0	3	0	0	0
Mer'a Problemi	1	3	0	0	0	0	0	0	3	4	0	0	0	0	0	0	3	4	0	0	0	0	0	0
Çoban Problemi	3	4		0	0	0	0	0	3	4	0	0	0	0	0	0	3	4	0	0	0	0	0	0
Vet. Hiz.nin Yet.sizliği	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Verim Düşüklüğü	3	3	3	2	2	1	0	2	3	3	3	2	2	1	0	3	3	3	3	2	2	1	0	3
İşgücü Yetersizliği	1	3	1	1	2	1	0	1	2	3	2	1	2	1	0	2	2	3	2	1	2	1	0	2
b) Bitkisel Üretim																								
Verim Düşüklüğü	3	3	3	1	1	1	0	2	4	4	4	1	1	2	0	2	4	4	4	1	1	2	0	2
Yetersiz Girdi Kullanımı	3	3	2	2	2	1	1	0	4	3	3	1	1	1	0	0	4	3	3	1	1	1	0	0
Mekanizasyon	4	3	3	3	3	1	0	1	4	2	3	1	2	3	0	1	4	2	3	1	2	3	0	1
Tohumluk Problemi	0	0	4	4	4	0	0	2	0	0	4	3	4	0	0	2	0	0	4	3	4	0	0	2
Atıl Arazi	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	3	2	3	0	0	0	0	0	3	2	3	0	0	0
Erozyon Problemi	0	0	1	1	2	0	0	1	0	0	2	1	2	0	0	1	0	0	2	1	2	0	0	1
Sulama alanlarının yetersizliği	0	0	2	2	3	0	0	2	0	0	3	3	3	0	0	2	0	0	3	3	3	0	0	2
Arazi Parçalılığı	0	0	3	3	3	0	0	1	0	0	3	3	3	0	0	1								1

Problemler	Merkez								Aydıntepe								Demirözü							
	BB	KB	Tahıllar	End.Bit.	Yem Bit.	Arıcılık	Su Ürün.	Seb-Mey	BB	KB	Tahıllar	End.Bit.	Yem Bit.	Arıcılık	Su Ürün.	Seb-Mey	BB	KB	Tahıllar	End.Bit.	Yem Bit.	Arıcılık	Su Ürün.	Seb-Mey
3-Su Kaynakları Sulama Problemi																								
Drenaj	0	0	2	2	2	0	0	1	0	0	2	2	3	0	0	1	0	0	2	2	3	0	0	1
Su Pot.'nin yeterince değerlendirilememesi	2	2	4	4	5	0	0	3	3	3	5	5	5	0	0	3	3	3	5	5	5	0	0	3
Su Kay'nın Kul.'nda Etkilili Kuruluşların Yasal Düzenlemeleri	0	0	4	4	4	0	5	2	0	0	4	4	4	0	5	2	0	0	4	4	4	0	5	2
4-Yayın Hizmetlerindeki Problemler																								
Yayım Hizmetlerinin Yetersizliği	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kadınlara Yönelik Yayım	4	4	3	3	3	3	4	3	4	4	4	4	4	4		4	3	4	4	4	4	4	4	4
5-Örgütlenmedeki Problemler																								
Örgütlenme Eğiliminin Bilinçsiz olması	4	3	0	3	3	3	4	0	5	4	1	3	3	5	5	0	5	4	1	3	3	5	5	0
6-Tar. Politakaların Etkisiyle oluşan Problemler																								
Kredi Faiz lerinin yüksekliği	4	3	3	3	3	3	2	2	4	3	3	3	3	3	2	2	4	3	3	3	3	3	2	2
Şeker Kanunu	3	3	3	5	4	1	0	1	3	3	3	5	4	1	0	1	3	3	3	5	4	1	0	1
Destekleme Alımlarının Azaltılması	3	2	4	3	3	3	1	0	3	2	4	3	3	3	1	0	3	2	4	3	3	3	1	0
7-Pazarlama Problemleri																								
Paz.Organiz.Yp.Olm	5	4	1	2	1	3	1	1	5	3	4	2	1	3	1	1	5	3	4	2	1	3	1	1
Kalite ve standardizasyon	4	4	1	1	1	1	2	1	4	4	1	1	1	1	2	1	4	4	1	1	1	1	2	1
Ür.İşl.Tes.nin . Yet.siz.	5	4	3	3	2	4	5	2	5	5	3	3	3	5	5	3	5	5	3	3	3	5	5	3

5- En çok 4- Çok 3- Orta 2- Az 1- Çok az 0- Etkisiz

6.2. POTANSİYELLER

Meralar: Bayburt ilinin hayvancılık için uygun mera arazilerine sahip olması hayvancılığın geliştirilmesi için avantaj olarak kabul edilebilir. Mera arazileri il arazi toplamının %58'ini teşkil etmektedir.

Su Kaynakları: Su ürünleri yetiştiriciliği için yeterli kaynak mevcuttur. Ayrıca sulanabilecek araziler için yeterli yeraltı ve yerüstü su potansiyeli vardır.

Yem Bitkileri üretimi: Bayburt'ta yem bitkisi üretimine uygun arazi ve iklim mevcuttur.

Yem bitkileri tohumu üretimi: Bayburt'ta yem bitkileri tohumu üretimi denenmemiştir. Bayburt ili yem bitkileri tohumluk ihtiyacını karşılamak için iyi bir alternatif olabilir.

Hayvansal Üretim: Mevcut hayvan popülasyonunun genotipinde görülen iyileşme sonucu mevcut et, süt ve bal üretimi de artacaktır.

Kullanılmayan araziler: Toplam tarım arazisinin 35865,2 hektar alanlık kısmı (%27,1) kullanım dışıdır. Göç ve öz sermaye yetersizliği nedeniyle boş bırakılan arazinin verimli olabilecek kısmı üretime kazandırılabilir. Özellikle yem bitkileri yetiştiriciliği ve patates üretimi yapılabilir.

Tablo 49. Potansiyellerin Tespiti

	Tanımlama	Mevcut durum	Gelişme Potansiyeli
Arazi sınıfları ve kullanım şekli	-Toplam 131995 ha tarım arazisinin %67,1'i I-IV. sınıf olup % 32,8' i V - VIII sınıf arazidir.	I-IV. sınıf arazilerin dışında V-VIII sınıf arazilerde, tarıma çok elverişli olmamasına rağmen bir kısmında tarım yapılmaktadır. -ilin toplam arazisinin yaklaşık %75' inde erozyon sorunu vardır. Tarım arazilerinin %15,8'sini oluşturan III'üncü sınıf arazilerde orta derecede su erozyonu vardır. IV'üncü sınıf arazilerin % 20,4 sinde şiddetli su ve rüzgar erozyonu vardır.	V-VIII. sınıf arazilerden korunga gibi yem bitkisi üretiminde faydalanılabilir. Bu arazilerin eğimi 12 den fazla olduğu için işlemeli tarım sisteminin daha az kullanıldığı çok yıllık bitkilerden yem bitkileri ekimine geçildiği takdirde daha rantabl kullanılmış olur. -Eğimin daha fazla olduğu yerlerde zaten doğal olarak yetişen kuşburnunun tohumlama yöntemiyle üretilmesi halinde de bu arazilerdeki erozyon engellenebilir.

İşlenebilir Arazi	- Toplam tarım arazisinin % 27,1' i kullanım dışı.	Göç nedeniyle 35865,2 ha arazi terkedilmiş ve verimli olduğu halde kullanılmıyor	Bu araziler kiralanabilir. Ancak kiralamayı teşvik edecek arsa ofisi gibi bir sistem gerekli olabilir.
Sulama Durumu	İlde toplam 903 hm ³ /yıl su kaynağı bulunmaktadır. Su kaynaklarının 883 hm ³ /yıl'ı yer üstü suyu,20 hm ³ / yıl'ı yer altı suyudur.	Toplam tarım arazisinin 112.837 ha'ı sulanabilir alandır. Sulanabilir alanların 43.333 ha.'lık (%38.4)'sı sulanmaktadır. Bu alanların 38.931 ha'ı DSİ ve KHGM tarafından ve 4.402 ha'ı halk tarafından sulanmaktadır.	Tarım arazilerinin %30.5'i (112.837 ha) sulanabilecek alandır. Bu alan için DSİ ve KHGM projelendirme çalışmaları devam etmektedir. KHGM, 3000 ha alanı gelecek 5-10 yılda sulamaya açmayı hedeflemektedir. DSİ ise 23.751 ha alanı sulama projesi yapmış ve 5 –10 yıllık hedef içerisine almıştır.
Nüfus	2000 yılı Bayburt İli toplam nüfusu 97358 olup %57,5'i kırsal alanda yaşamaktadır.	Göç nedeniyle kırsal nüfusta hızlı bir azalma görülmektedir. Türkiye nüfus artış hızı pozitif olarak seyrederken bu rakam- %16,48 olarak gerçekleşmiştir.	2010 yılı için yapılan nüfus tahminine göre Bayburt'ta nüfus azalarak 87000 olacaktır. Bu 2000 nüfusuna göre %8,9 luk bir azalma demektir.
Örgütlenme durumu	8 adet ,4457 üyeli Tarım kredi Koop. 15 adet 1292 üyeli Tarımsal Kalkınma Koop 3 adet 452 üyeli adet Sulama Koop. Su Ürünleri Koop.bulunmamaktadır. 1 adet Pancar Ekicileri Koop,	İlde örgütlü tarımsal yapı mevcut değildir. Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde az sayıda üye mevcuttur.	Örgütlenme konusunda yayım hizmetleri ve eğitim artırıldığı takdirde örgütlenme bilinci artabilir. Üretici Birlikleri Yasası da çiftçi örgütlenmesini olumlu yönde etkileyecektir.

Tablo 50. Önemli Tarımsal Ürünlerin Değerlendirilmesi

	Tanımlama	Mevcut durum ve verimlilik düzeyi	Gelişme Potansiyeli
Yem Bitkileri Üretimi	İldeki ekili alanların % 18,9 u yem bitkileri üretimine ayrılmıştır. Fiğ üretim alanlarının tamamına yakını merkez ilçede yoğunlaşmakla birlikte Aydıntepe ve Demirözü İlçelerinde de yapılmaktadır. Yonca ve korunga üretiminin ise merkez ve ilçelerde yapılmaktadır.	Korunga ve Yonca kuru ot verimi Türkiye ortalamasının üzerindedir.	Merkez ilçede yem bitkileri üretimi yoğunlaşmakla birlikte Aydıntepe ve Demirözü ilçelerinde de yapılmaktadır. Şeker pancarı ekim alanlarına yem bitkisi ekilebilir
Hayvansal ürünler	Hayvancılık ilin önemli geçim kaynağından biridir. İldeki mevcut hayvan varlığının %73,9'u merkez ilçede bulunmaktadır. Melez ve kültür ırkı yine bu bölgede fazladır. İl genelinde yerli ırktan, melez ve kültür ırkına doğru geçiş eğilimi fazladır. Et ve süt üretiminin yanında bal üretimi yapılmaktadır. Özellikle Bayburt balı Türkiye'de yayla ve meralardaki bitki örtüsünden kaynaklanan özelliğinden dolayı ismen bilinmektedir.	İl topraklarının % 58,3'ünün çayır-mera alanlarıyla kaplı olması kaba yem ihtiyacının karşılanması bakımından hayvan yetiştiriciliği için bir avantajdır. Süt verimi yıllık ortalama 1500 kg/ başdır. Kültür ırkı ineklerde yıllık 2500 kg/baş, melezlerde 1500 kg/ baş ve yerli ırkta ise 600 kg/ baştır. Et verimi büyükbaş hayvanda ortalama 149 kg ve küçükbaş hayvanda 18 kg dır. Balda verim 16 kg/ kovandır.	Sığır populasyonundaki genotip değişmeden dolayı birim başına düşen et ve süt verimlerinde artış gözlenmektedir. Özellikle Bayburt'un iklim ve mera koşullarına uygun melez ırkın yaygınlaştığı görülmektedir. Kaliteli bal üretimi, balda derecelendirme ve sertifikasyon işlemine geçildiği zaman artacaktır. Bu da bal pazarlamasını olumlu yönde etkileyecektir.
Su Ürünleri	Su ürünleri üretimi için yeterli miktarda su kaynağı vardır. Su kaynaklarının debisi ve sıcaklığı su ürünleri yetiştiriciliğine uygundur.	Bu kaynaklarda toplam 28 ton/yıl alabalık üretilmektedir.	Balık yemi üretimi Bayburt'ta gerçekleşirse balık üretim maliyeti düşecek ve rekabet gücü artacaktır. Yavru balık üretimi artırılabilir.

Hububat üretimi	İldeki ekili alanların %30,3' u hububat arazisi ve %33,5'i nadas arazisidir. buğday alanı en fazla merkez ilçede yer almaktadır. Buğday üretiminin %70'i merkez ilçede üretilmektedir. Tahılların ağırlıklı üretimi merkez ilçede yapılmakla birlikte Aydıntepe ve Demirözü ilçelerinde de üretim yapılmaktadır. Buğdaydan başka arpa, yulaf, çavdar ve mısır üretimi yapılmaktadır.	Buğday ,arpa ve yulaf verimi Türkiye ortalamasının altındadır. Hububat üretiminde nadas+hububat sistemi uygulanmaktadır. Üretim değeri ve miktar açısından buğday ilde üretilen hububat içerisinde ilk sırada yer almaktadır.	Nadas alanları ve boş bırakılmış arazilerin üretime kazandırılması ve verimi yüksek tohum kullanılması durumunda birim alandan daha yüksek verim alınmasını sağlayacaktır.
Şeker Pancarı	Şeker pancarı tüm il genelinde üretilmekle birlikte en çok üretim merkez ilçede gerçekleşmektedir. Toplam üretimin %44,8'i,merkez ilçede %27,6' sı Aydıntepe İlçesinde, % 27,4'ü Demirözü İlçesinde üretilmektedir.	Endüstri bitkileri arasında en fazla üretimi yapılan ürün şeker pancarı olup üretim değeri açısından il için önemli bir üründür.	Şeker Kanunu nedeniyle şeker pancarı ekim alanlarında daralma meydana gelecek ve üretim azalacaktır. Şeker pancarı ekim alanlarında yem bitkisi üretimi için potansiyel mevcuttur.

BÖLÜM 7. AMAÇLAR VE STRATEJİLER

7.1. AMAÇLARIN BELİRLENMESİ VE UYGUN STRATEJİLERİN GELİŞTİRİLMESİ

7.1.1. Amaçlar

Bayburt'ta tarımsal kalkınmanın sağlanabilmesi için belirlenen amaçlar dört geniş başlıkta toplanmıştır. Bu amaçlar, ildeki mevcut problemlerin ve potansiyellerin ortaya konulması sonucu belirlenmiştir. Belirlenen bu amaçlar aslında Türkiye'de uygulanan ve sekizinci 5 yıllık kalkınma planı içerisinde de ifade edilen tarım politikalarının hedefleri içerisinde yer almaktadır. Bu amaçlar;

- Tarımsal verimliliğin artırılması;
- Tarımsal gelirin artırılması ve dolayısıyla tarımın GSYİH içindeki payının artırılarak toplumda sosyal dengenin sağlanması;
- Gıda güvencesinin ve güvenliğinin sağlanması
- Sürdürülebilir tarımın sağlanması olarak tespit edilmiştir.

Tespit edilen bu hedefler agro ekolojik özellikleri göre aynı olan Merkez ilçe ve İlçeler için geçerlidir. Ancak bu amaçlara ulaşmada izlenecek stratejide ilçelerin öncelikleri dikkate alınacaktır.

İl genelinde hem hayvansal üretimde hem de bitkisel üretimde verim düşüktür. Tarımın sektör performansının incelendiği 5'inci bölümde bu durum rakamlarla ortaya konmuştur. Verimin artırılması, ekonomik anlamda çiftçiye olumlu olarak etkileyecektir. Gelir artışına neden olacak verim artışı aynı zamanda çiftçinin köyden kente göç etmesine engel olacaktır. Tarımsal gelirin artırılması verimliliğin artırılmasının yanısıra katma değeri yüksek, pazarda avantajlı konumda olan ürünlerin üretimi ile mümkün olabilir. Örneğin et, süt ve bal üretimi için oldukça iyi potansiyele sahip olan Bayburt'ta et , süt ve bal işleme tesislerinin yapılması, sayı ve kapasitelerinin artırılması, üretimi teşvik edecektir.

AB ve DTÖ Tarım Anlaşması kuralları nedeniyle önümüzdeki yıllarda tarım ürünlerinin pazarda rekabet edebilir olması gerekmektedir bunun sağlanabilmesi de gıda güvenliğinin sağlanması ile mümkün olacaktır. Kaliteli ve standartlara uygun ürün üretimi Bayburt'ta şu andaki eksikliklerden biridir. Uygulanacak projelerle orta vadede bu amaca ulaşmak mümkün olabilecektir. Tarımda sürekliliğin sağlanabilmesi için öncelikle mevcut kaynakların doğru ve bilinçli kullanılması gerekmektedir. Bayburt özellikle hayvansal üretim açısından zengin doğal kaynaklara sahiptir. Ancak bu kaynaklar doğru kullanılmazsa belirlenen diğer üç amaca ulaşmak mümkün olmayacaktır.

Amaçlara ulaşmada uygulanacak stratejiler mevcut problemler dikkate alınarak belirlenmiştir. Ancak kurumsal yapılardan kaynaklanmayan bazı sosyal problemleri çözmek daha uzun vadede mümkün olacaktır..

1. Tarımsal verimliliğin artırılması:

Tarımsal verimliliğin artırılmasında uygulanacak stratejileri belirlerken tarımsal üretim; bitkisel ve hayvansal üretim ile su ürünleri üretimi olmak üzere ayrı başlıklar altında ele alınmış ve her biri için farklı stratejiler önerilmiştir.

Hayvansal üretim

Strateji

- *Yerli ırktan kültür ırkına geçişin sağlanması
- *Yem, bakım ve beslenme şartlarının iyileştirilmesi
- *Etkin pazarlama ve örgütlenme sisteminin oluşturulması
- *Tarıma dayalı sanayinin sözleşmeli üretimle desteklenerek geliştirilmesi

Bitkisel üretim

Strateji

- *Yöreye uygun sertifikalı tohumluk kullanımı
- *Bilinçli girdi kullanımı
- *Sulanabilir alanların sulamaya açılması ve drenaj problemi olan alanların rehabilite edilmesi
- *Nadas alanlarının daraltılması
- *Tarıma elverişli kullanılmayan arazilerin değerlendirilmesi
- *Arazilerin parçalanmasının engellenmesi
- *Sözleşmeli üretimin yaygınlaştırılması

Su ürünleri üretimi

Strateji

- *Yem maliyetlerinin düşürülmesi
- *Yer üstü su kaynaklarının su ürünleri üretiminde kullanılması
- *Su ürünleri kooperatiflerinin kurulması

2. Tarımsal gelirin artırılması:

Strateji

- *Pazarlama sisteminin ve örgütlenmenin iyileştirilmesi
- *Katma değeri yüksek ve il için avantajlı ürünlerin üretimi
- *Üretim maliyetlerinin düşürülmesi
- *Girişimcilik ruhunun geliştirilmesi

3. Gıda güvenliğinin sağlanması:

Strateji

- *Kaliteli ve standartlara uygun ürün üretimi
- *Kontrol ve denetim hizmetlerinin güçlendirilmesi

4. Sürdürülebilir tarım:

Strateji

- *Arazilerin kullanım kabiliyet ve sınıfları dikkate alınarak kullanımı
- *Erozyonla mücadele
- *Doğal kaynakların bilinçli kullanımı
- *Ekolojik tarım

Tablo 51. Master Plan Stratejilerinin SWOT Analizi

Amaçlar Fırsatlar	Strateji	Mevcut durum ve güçlü yönü	Zayıf Yönü	Fırsatlar	Tehlikeler
Üretimde verimlilik Bitkisel Üretim: :	<u>Girdi Kullanımı :</u> *Yöreye uygun sertifikalı tohumluk kullanımı *Bilinçli girdi kullanımı *Sulanabilecek alanların sulamaya açılması ve drenaj problemi olan alanların rehabilite edilmesi <u>Arazi Kullanımı :</u> *Nadas alanlarının daraltılması *Tarıma elverişli kullanılmayan	Nüfus baskısı yok	Yayım çalışmaları yetersiz Sulanan alan yetersiz	Yem bitkileri tohumu için pazar bulma şansı yüksek Su kaynağı fazla su ürünleri üretimi ve arazilerin sulanması için yeterli	İklim Erozyon Mera alanlarında işlemeli tarım yapılması Kullanım dışı arazilerin kiraya verilmemesi

Hayvansal Üretim :	<p>arazilerin değerlendirilmesi</p> <p>*arazilerin parçalanmasının engellenmesi</p> <p>*Yerli ırktan kültür ırkına geçişin sağlanması</p> <p>*Yem, bakım ve beslenme şartlarının iyileştirilmesi</p> <p>*Etkin pazarlama ve örgütlenme sisteminin oluşturulması</p> <p>*Tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi</p>	Pazar talebi Çiftçinin deneyimi	Suni tohumlama çalışmaları yetersiz, tespit ve tahdit çalışmalarının tamamlanmamış olması, mera yönetim birliklerinin oluşturulmamış olması nedeniyle mera yönetimi zayıf	Hayvancılık için çok uygun mera ve çayır alanlarının bulunması	
Su ürünleri Üretimi	<p>*Yem maliyetlerinin düşürülmesi</p> <p>*yer üstü su kaynaklarının su ürünleri üretiminde kullanılması</p>	<p>Su kaynakları alabalık üretimine uygun</p> <p>Talep var</p>	Yem pahalı maliyeti artırıyor	Balık ve Yavru balık üretimi artırılabilir	Su kaynaklarında kirlilik yaratabilir
Tarımsal gelirin artırılması	<p>*Pazarlama sisteminin ve örgütlenmenin iyileştirilmesi</p> <p>*Katma değeri yüksek ürünlerin üretimi</p> <p>*Üretim maliyetlerinin azaltılması</p> <p>*Girişimcilik ruhunun geliştirilmesi</p>	Örgütlenme zayıf	<p>Etkin üretici örgütlerinin yokluğu</p> <p>Canlı hayvan pazarı işlevini tam olarak yapamıyor.</p>	Karadeniz ve Doğu illerine yakın olması avantaj	
Gıda güvenliği	<p>*Kaliteli ve standartlara uygun ürün üretimi</p> <p>*Kontrol ve denetim hizmetlerinin güçlendirilmesi</p>	Verim çok düşük	<p>Alışkanlıkların sürdürülmesi,</p> <p>Kontrol hizmeti veren kuruluşların yetersizliği</p>	Ürün değişikliğine gidildiğinde gelir artacak dolayısıyla gıda güvencesi sağlanacak	Arazilerin terk edilmesi

Sürdürülebilir tarım	*Arazilerin kullanım kabiliyet ve sınıfları dikkate alınarak kullanımı *Erozyonla mücadele *Doğal kaynakların bilinçli kullanımı *Ekolojik tarım	Arazinin engebeli oluşu ve bitki örtüsünün zayıflığı	Şiddetli rüzgar ve su erozyonu var	Kuşburnu gibi bitkiler erozyonla mücadelede kullanılabilir	

BÖLÜM 8. PROGRAM VE PROJELER

8.1. AMAÇ VE STRATEJİLER KAPSAMINDA YER ALAN MEVCUT PROJELER

Tablo 52. Hayvancılık Faaliyetleri

PROJE KATEGORİ			PROJELER	PROJE SÜRESİ	HEDEF GRUP VE YARARLANICILAR	SORUMLU KURULUŞLAR	KAPASİTE
Bitmiş Olan	Devam Eden	Teklif Edilen					
	X		Koyunculuk (S.Y.D.V.Kaynaklı)	2001-2005	Demirözü Merkez ve Bağlı Köyler	İlçe Tarım Müdürlüğü	10 Aile x10 Koyun + 10 Kuzu
	X		Koyunculuk (S.Y.D.V.Kaynaklı)	2002-2006	Demirözü Merkez ve Bağlı Köyler	İlçe Tarım Müdürlüğü	10 Aile x 10 Koyun
	X		Hindicilik (S.Y.D.V.Kaynaklı)	2001-2003	Demirözü Merkez ve Bağlı Köyler	İlçe Tarım Müdürlüğü	250 Aile x 20 Hindi
	x		Koyunculuk (S.Y.D.V.Kaynaklı)	2002-2005	Aydıntepe (20 kişi)	İlçe Tarım Müdürlüğü	25 Adet
	x		Siğircilik	2000-2005	Aydıntepe (25 kişi)	İlçe Tarım Müdürlüğü	25 Adet
		x	Koyunculuk (S.Y.D.V.Kaynaklı)	2003-2006	Aydıntepe (50 kişi)	İlçe Tarım Müdürlüğü	500 Adet
		x	Siğircilik (S.Y.D.V.Kaynaklı)	2003-2007	Aydıntepe (100 kişi)	İlçe Tarım Müdürlüğü	100 Adet
		x	Arıcılık (S.Y.D.V.Kaynaklı)	2002-2006	Aydıntepe (100 kişi)	İlçe Tarım Müdürlüğü	1000 Adet
x			Arıcılık (S.Y.D.V.Kaynaklı)	1998-2002	Aydıntepe (50 kişi)	İlçe Tarım Müdürlüğü	150 Adet
	x		Ortakların Mülkiyetinde 200 Başlık Süt Siğirciliği Projesi	1996-2002	Çayıryolu,Rüştü, Tomlacık ,Manas,Kitre,(100 kişi)	Tarım İl Müdürlüğü	200 Adet

	x		Ortakların Mülkiyetinde 200 Başlık Süt Sığırcılığı Projesi	2000-2006	Demiröz, Karayaşmak, Güneşli, Çiftetaş, Güvercindere (100 Kişi)	Tarım İl Müdürlüğü	200 Adet
	x		Ortakların Mülkiyetinde 200 Başlık Süt Sığırcılığı Projesi	1997-2005	A.Kırzı, Taşkesen, Arpalı, Çiğdemtepe, Aydıntepe, (100 kişi)	Tarım İl Müdürlüğü	200 Adet
	x		Ortakların Mülkiyetinde 200 Başlık Süt Sığırcılığı Projesi	2002-2009	Aydıntepe (100 Kişi)	Tarım İl Müdürlüğü	200 Adet
	x		Ortakların Mülkiyetinde 200 Başlık Damızlık Sığır Yetiştiriciliği Projesi	2002-2009	Oruçbeyli (50 Kişi)	Tarım İl Müdürlüğü	200 Adet
	x		Ortakların Mülkiyetinde 1000 Kovanlık Arıcılık Projesi	1999-2005	Soğukgöze, Ozansu, Güllüce, Güzelce, A.Pınarlı (50 Kişi)	Tarım İl Müdürlüğü	1000 Kovan Arı
	x		Ortakların Mülkiyetinde 1000 Kovanlık Arıcılık Projesi	2001-2007	Bayburt ve çevre köyleri (50 Kişi)	Tarım İl Müdürlüğü	1000 Kovan Arı
		x	Ortakların Mülkiyetinde 200 Başlık Süt Sığırcılığı Projesi		Arpalı (100 Kişi)	Tarım İl Müdürlüğü	200 Adet
		x	Ortakların Mülkiyetinde 200 Başlık Damızlık Sığır Yetiştiriciliği Projesi		Masat, Yaylapınar, B.Çımağlı	Tarım İl Müdürlüğü	200 Adet

Tablo 53. Çevre İyileştirme Faaliyetleri

Proje Kategorisi			Proje Adı	Yararlanıcılar	Sorumlu Kuruluş
Bitmiş olan	Devam eden	Teklif edilen			
	X		İlçelerin Ağaçlandırma Projeleri		Valilik İl Planlama Kurulu ve Vakfı
	X		Otolarının Egzost Ölçümleri		Valilik İl Planlama Kurulu ve Vakfı
X			İl Kanalizasyon Projesi		Bayburt Belediyesi

Tablo 54. Ekolojik Tarım

Proje Kategorisi			Proje Adı	Yararlanıcılar	Sorumlu Kuruluş
Bitmiş olan	Devam eden	Teklif edilen			
		X	Ekolojik Tarımın Yayg. Ve Kontrolü Eğitimi	İl Çiftçileri	Bakanlık İl Müdürlüğü

Tablo 55. Kooperatif Faaliyetleri

Proje Kategorisi			Proje Adı	Proje Süresi	Hedef Grup ve Yararlanıcılar	Sorumlu Kuruluşlar	Kapasite
Bitmiş olan	Devam eden	Teklif edilen					
X			Koop. Sürvey Projesi	1980 Yılı ve üzeri	Koop.Üyeleri	Bakanlık	20 Adet Koop.kurulmuş Durumda,15 Adet Tarımsal Kalkınma ,5 adet Sulama Koop.,5 adet Kooperatif Kurulma Aşamasında

Tablo 56. Bitkisel Üretimle İlgili Faaliyetler

Proje Kategorisi			Proje Adı	Yararlanıcılar		Sorumlu Kuruluş	Kapasite
Bitmiş Olan	Devam Eden	Teklif Edilen					
	x		Seracılık (S.Y.D.Kaynaklı)	Demirözü Merkez ve Bağlı Köyler	İlçe Tarım Müdürlüğü		7 Aile x 1 Sera
	x		Tar.Mek.Gel.Projesi (S.Y.D.V.Kaynaklı)	Demirözü Merkez ve Bağlı Köyler	İlçe Tarım Müdürlüğü		1 adet Hububat Mibzer Alımı
	x		Yem Bit.Geliştirme (S.Y.D.V.Kayn.)	Demirözü Merkez ve Bağlı Köyler	İlçe Tarım Müdürlüğü		56 Aile x 5 da. Yonca
	x		Kültür Mantarı (S.Y.D.Kaynaklı)	Demirözü Merkez ve Bağlı Köyler	İlçe Tarım Müdürlüğü		1 Yıl/2,5 ton
	x		Tar.Mek.Gel.Projesi (S.Y.D.V.Kaynaklı)	Demirözü Merkez ve Bağlı Köyler	İlçe Tarım Müdürlüğü		1 adet Çapa Makinası 1 adet Pnömatik Mib.
		x	Uzaktaki Meralardan Yararlanma Projesi (S.Y.D.V.Kaynaklı)	Demirözü Merkez ve Bağlı Köyler	İlçe Tarım Müdürlüğü		7 adet Ağıl Yapımı
		x	Yer Altı Su Kaynakları Değerlendirme Prj.'si (S.Y.D.V.Kaynaklı)	Demirözü Merkez ve Bağlı Köyler	İlçe Tarım Müdürlüğü		68 Adet Sivat Yapımı
		x	Çayır-Mera Yem Bitk.Gelş.Projesi	İl Çiftçileri T.K.B.Kaynaklı	İl Tarım Müdürlüğü		Yonca,Korunga,Fiğ Silajlık Mısır Ür.Gelş.
		x	Bitk.ürt.Gelş.Projesi (T.K.B.Kaynaklı)	İl Çiftçileri	İl Tarım Müdürlüğü		Hububat,Bağ-Bahçe,tohum Temizleme,Sivat Yapımı ve Selektör Alımı
		x	Doğru Gelir Dest. Çift.Kayıt Altına Alma Projesi	İl Çiftçileri T.K.B.Kaynaklı	İl Tarım Müdürlüğü		Çiftçileri Kayıt Altına Alma çalışmaları
x			Patates Üretimini Gel.Projesi (T.K.B.-İl Özel İdare Kay.)	İl-İlçe Çiftçileri	İl Tarım Müdürlüğü		13 Çiftçi x 5 da. 19 Ton Patates Tohumu Dağıtıldı
x			Seracılığı Teşvik Projesi (S.Y.D.Kaynaklı)	İl Çiftçileri	İl Tarım Müdürlüğü		20 adet 270 m2 Demir İskeletli Plastik Sera
		X	Seracılığı Teşvik Projesi (S.Y.D.Kaynaklı)	İl Çiftçileri	İl Tarım Müdürlüğü		10 adet 270 m2 Demir İskeletli Plastik Sera
		X	Bal Dolum-Paketleme Tesisi Projesi (Özel İdare Kaynaklı)	İl Çiftçileri	İl Tarım Müdürlüğü		2 Ton/gün Kapasiteli Bal Paketleme Tesisi

x			Ceviz Üret.Gelş.Prj. (S.Y.D.V.Kaynaklı)	8 Aile İl-İlçe Çiftçileri	İl Tarım Müdürlüğü	800 Adet Ceviz fidanı
	x		Meyveciliği Gelş.Prj. (T.K.B. Kaynaklı)	İl Merkez ve Merkeze Bağlı Köy Çiftçileri	İl Tarım Müdürlüğü	1250 Adet Meyve fidanı
		x	Meyveciliği Gelş.Prj. (T.K.B. Kaynaklı)	İl Merkez ve Merkeze Bağlı Köy Çiftçileri	İl Tarım Müdürlüğü	750 Adet Meyve fidanı
x			Arıcılığı Geliştirme Projesi (S.Y.D.Kaynaklı)	İl Çiftçileri	İl Tarım Müdürlüğü	100 Aile x 20 adet Arılı Kovan
	x		Silajlık Mısır Tarımını Geliştirme Projesi (T.K.B. Kaynaklı)	İl Çiftçileri	İl Tarım Müdürlüğü	300 dekar
x			Çilek Üretimini Geliş.Projesi (Özel İdare Kay.)	İl Çiftçileri	İl Tarım Müdürlüğü	10 Çiftçi X 1 dekar
		X	Bit.Üretimi Geliş.Prj'si (S.Y.D.V.Kaynaklı)	İlçe Çiftçileri	İlçe Tarım Müdürlüğü	Hububat Tohumluk Temizleme Makinası
	x		Meyveciliği Gelş.Prj'si	İlçe Çiftçileri	İlçe Tarım Müdürlüğü	1100 Adet Meyve Fidanı
	x		Yonca Üretimini Geliştirme Prj.'si	85 Çiftçi (S.Y.D.Kaynaklı)	İlçe Tarım Müdürlüğü	1024 kg. Yonca Tohumu
	x		Mısır Silajını Geliştirme Projesi	İlçe Çiftçileri (S.Y.D.Kaynaklı)	İlçe Tarım Müdürlüğü	Silajlık Mısır Ekiminin Yaygınlaştırılması
		x	Bit.Üretimi Geliş.Prj'si (S.Y.D.V.Kaynaklı)	İlçe Çiftçileri	İlçe Tarım Müdürlüğü	Hububatta Yabancı Otlar Mücadelede İşçi Malzemesi
	x		D.G.D.Çiftçilerinin Kayıt Altına Alınması Projesi	İlçe Çiftçileri (T.K..B.Kaynaklı)	İlçe Tarım Müdürlüğü	Çiftçileri Kayıt Altına Alma Çalışmaları
	x		Hububat Üretimini Artırma Projesi	4 Çiftçi Ailesi	İlçe Tarım Müdürlüğü	Sertifikalı Tohumluk Dağıtımı

8.2. PROGRAMLARIN VE PROJELERİN BELİRLENMESİ

I. Hayvancılığın Geliştirilmesi Programı

Proje Konuları:

*Hayvan ırkını geliştirme projesi

-Saf süt ineği ırkının iyileştirilmesi amacıyla montofon ve melez ırkını yaygınlaştırılması

-Sun'i tohumlamanın yaygınlaştırılması ve bu konuda özel sektörün devreye sokulması

* Hayvan sağlığı mücadele çalışmalarının yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesi

* Hayvan hareketlerinin etkin şekilde denetlenmesi,

* Küçükbaş hayvancılığı teşvik projesi

* Mera ıslahı ve yönetiminin sağlanabilmesi için kadastro çalışmalarının hızlandırılması projesi

* Arıcılığın gelişimi için ana arı üretimi ve hastalıklarla mücadele

II. Yem Bitkileri Tohum ve Üretimini Artırılması Programı

Proje Konuları :

*Sulanan alanların artırılması

*Yem Bitkisi ekim alanlarının artırılması

*Şeker Pancarı ekili alanların bir kısmına yonca ekilmesi

III.Yayım Çalışmalarının Geliştirilmesi Programı;

Proje Konuları :

- *Kadınlar için yayım programı özellikle Peynir yapımı, hayvanların sağımı ve temizliği konularında kadınlara yönelik yayım programların yapılması
- * Hayvan beslemede kullanılan yem çeşitlerinin geliştirilmesi, silaj yapım teknikleri ve sap saman kimyasallarla muamelesi
- * Mera Kanunu ve ilgili projeleri konusunda çiftçinin bilgilendirilmesi
- *Çocuk gelişimi ve bakımı, el sanatları konusunda kadınlara yönelik yayım programlarının yapılması.

IV.Tarıma Dayalı Sanayinin Geliştirilmesi Programı

Proje Konuları :

- * Süt Ürünleri Entegre Tesislerinin kurulması
- * Arıcılık ve arı ürünleri entegre tesislerinin kurulması

V. Tarım Ürünleri Pazarının Geliştirilmesi Programı

Proje Konuları :

- * Süt toplama merkezlerinin toplama ve soğutma kapasitelerinin artırılması
- * Pazar bilgi sisteminin oluşturulması
- * Balın sertifikasyon ve derecelendirme çalışmalarının yapılması,
- * Balda marka yaratılması ve promosyon çalışmalarının yapılması
- * Bal paketleme tesisinin kurulması

VI. Kooperatiflerin Güçlendirilmesi

Proje Konuları :

- * Üretici Örgütlenmesinin Desteklenmesi

VII. Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Güçlendirilmesi;

Proje Konuları :

- * Alabalık yavru üretme tesisi kurulması ve üretimin artırılması
- * Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğüne ait göletlerde balık üretiminin yapılması için su ürünleri kooperatifi kurulmasının teşviki
- *Çoruh Nehrine Aynalı Sazan yavrusu bırakılması.

VIII. Yöreye özgü bitkisel ve hayvansal ürünlerin organik olarak üretiminin desteklenmesi :

- * Organik bal üretiminin desteklenmesi,
- *Organik Kuşburnu ve Kekik üretiminin yaygınlaştırılması

IX. Araştırma, Geliştirme ve Planlama Çalışmalarının Yapılması

Proje Konuları :

- * Kadının tarımdaki rolü
- * Arazi kiralama bilgi sistemi
- * Et ve süt ürünleri işleme konusunda pazar araştırmaları

8.3. ÖNCELİKLİ PROJELER

Konu 8.2 de önerilen proje konuları arasında Bayburt'da uygulanması öncelikli olan proje konuları Tablo 57'de verilmektedir.

Tablo 57. Öncelikli Proje Konusu Önerileri

TKB: Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı STÖ : Sivil Toplum Örgütleri SYDV: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu

Program	Proje Kategorisi	Proje ismi	Öncelikli İlçeler	Uygulama Süresi	Yürütücüler
Hayvancılığın Geliştirilmesi	Devam eden:	1-Hayvancılığın Geliştirilmesi Projesi 2-Süt Toplama Merkezi Kurulması Projesi 3-Arıcılığın Geliştirilmesi Projesi			
	Yeni Proje Önerileri:	1-Hayvan ırkını geliştirme projesi <i>-Saf süt ineği ırkının iyileştirilmesi amacıyla montofon ve melez ırkın yaygınlaştırılması</i> <i>-suni tohumlamanın yaygınlaştırılması ve bu konuda özel sektörün devreye sokulması</i>	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	10 Yıl	TKB
		2-Küçükbaş hayvancılığı teşvik projesi	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	5 Yıl	TKB
		3-Arıcılığın gelişimi için ana arı üretimi ve hastalıklarla mücadele	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	5 Yıl	TKB- ÖZEL İDARE-STÖ*
		4- Mibzer-Silaj makinası sağlanması projesi	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	5 Yıl	TKB
			Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	1 Yıl	TKB
Yem Bitkileri Üretiminin Artırılması	Devam Eden:	1-Çayır-Mera Yem Bitkileri Geliştirme Projesi			
	Teklif edilen	2-Yonca, Fiğ,Korunga Üretimini Geliştirme Projesi 1-Şeker pancarı ekili alanlarının bir kısmına yonca ve silajlık mısır ekilmesi projesi	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	5 yıl	TKB

	Yeni Proje Önerileri:	2-Yem Bitkisi Ekim Alanlarının Artırılması Projesi 3-Sulanan Alanların Artırılması Projesi 4-Patates Üretimini Geliştirme ve Yağınlaştırma Projesi	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	10 yıl 5 yıl	TKB TKB
Yayım	Devam Eden: Yeni Proje Önerileri	Kooperatif Yöneticileri Eğitimi 1-Kadınlar için yayım programı özellikle Peynir yapımı, hayvanların sağımı ve temizliği konularında kadınlara yönelik yayım programların yapılması 2-Hayvan beslemede kullanılan yem çeşitlerinin geliştirilmesi, silaj yapım teknikleri ve sap samanının kimyasallarla muamelesi 3- Mera Kanunu ve ilgili projeleri konusunda çiftçinin bilgilendirilmesi 4-Yayım Hizmetlerinde özel sektörün devreye sokulması	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	5 Yıl 5 Yıl 2 Yıl 2 Yıl	TKB TKB TKB TKB
Pazarlama	Devam Eden Yeni Proje Önerileri	Bayburt Arıcılık Üretim İstasyonu 1-Süt toplama merkezlerinin toplama ve soğutma kapasitelerinin artırılması 2- Pazar bilgi sisteminin oluşturulması 3- Balda marka yaratılması ve promosyon çalışmalarının yapılması 4-Bal paketleme tesislerinin kurulması	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	5 Yıl 5 Yıl 5 Yıl 5 Yıl	TKB – SYDF-ÖZEL İDARE TKB TKB ve ÖZEL İDARE ÖZEL SEKTÖR
Örgütlenme	Yeni Proje Önerileri	1- Ürün bazında üretici örgütlenmesinin desteklenmesi	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	2 Yıl	TKB

Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Güçlendirilmesi	Teklif Edilen Yeni Proje Önerileri	Alabalık üretim ve İşleme Tesisleri			
		1- Alabalık yavru üretme tesisi kurulması ve üretimin artırılması	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	5 Yıl	TKB
		2- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğüne ait göletlerde balık üretiminin yapılması için su ürünleri kooperatifi kurulmasının teşviki	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	10 Yıl	ÖZEL SEKTÖR
		3-Çoruh Nehrine Aynalı Sazan yavrusu bırakılması.			
Tarıma Dayalı Sanayinin Geliştirilmesi	Yeni Proje Önerileri	1- Entegre et ürünleri işleme tesislerinin kurulması	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	5 Yıl	ÖZEL SEKTÖR ve ÖZEL İDARE
		2- Süt Ürünleri Entegre Tesislerinin kurulması	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	5 Yıl	
		3- Arıcılık ve Arı Ürünleri Entegre Tesislerinin kurulması	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	5 Yıl	
		4-Yem Fabrikası kurulması	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	5 Yıl	
Yöreye özgü ürünlerin organik olarak üretiminin desteklenmesi	Yeni Proje Önerileri	1-Organik Kuşburnu ve Kekik üretiminin yaygınlaştırılması	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	5 Yıl	TKB ve ÖZEL SEKTÖR
		2-Organik Bal üretiminin yaygınlaştırılması	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	5 Yıl	TKB ve ÖZEL SEKTÖR
Araştırma, geliştirme ve planlama çalışmalarının yapılması	Yeni Proje Önerileri	1- Kadının tarımdaki rolü	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	1 Yıl	TKB
		2- Arazi kiralama bilgi sistemi	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	1 Yıl	TKB
		3- Et ve süt ürünleri işleme konusunda pazar araştırmaları	Merkez İlçe Aydıntepe ,Demirözü	1 Yıl	TKB

BÖLÜM 9. KAYNAKLAR

1- DİE Verileri, 1990-2001

2-Bayburt Valiliği 2000,İl Oluşunun 10. Yılında Bayburt Tarihi

3- T.C..Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 1990-2002, Bayburt Tarım İl Müdürlüğü İstatistik verileri.

4- T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı,1994, Türkiye Hayvancılık Alt Sektörünün Geliştirilmesi, Türkiye Hayvancılık Strateji Çalışmaları, Ankara.

5-T..C. Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü İstatistik Bilgileri

6-T.C.Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü 10. Bölge Müdürlüğü 106. Şube Şefliği Bayburt.

7- DSİ, XXII. Bölge Müdürlüğü verileri Bayburt

8-T.C.Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Köy Hizmetleri 11. Bölge Müdürlüğü

9-DPT Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

10-Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Mastır Planı Şubat 2000

EKLER

EK-1 İlçeler

EK-2 Yardımcı Tablolar ve Grafikler

EK-3 Bayburt İli Haritaları

- Bayburt İl idari Haritası

- Doğal Kaynak Haritası